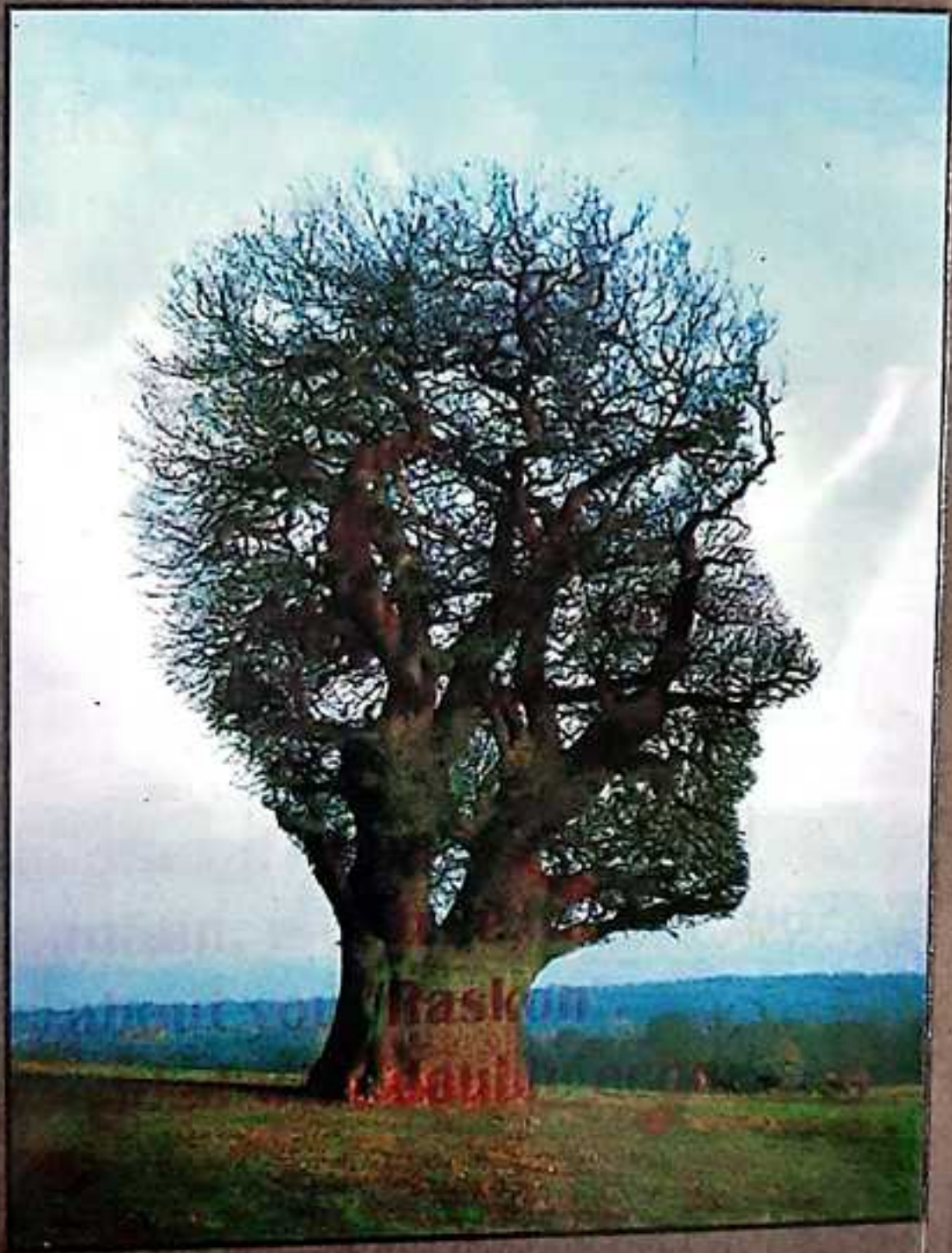

سما پجاری

(نفسیات)

اصغر علی آزگ

رفیق جعفر

سماپجاری

(نفسیات)

اصغر علی آزگ

(رفیق جعفر)

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچي اڪيڊمي ڪوئٽه

ڪتاب ۽ نام	:	سما ۽ بخاري
پئگي ڪتاب ۽ نام	:	نفسيات
نڌڪار	:	رفيق جعفر
رجا نڪ	:	اصغر علي آزرگ
ڪپوزر ۽ پروف ريڊر:	:	اصغر علي آزرگ
ڏيزا ننگ	:	بهرگ بلوچ
ترتيب	:	نذر بلوچ
چاپ جاھ	:	يونائيٽيڊ پرنٽرز ڪوئٽه
سال	:	2013
ڊانگ	:	500
بها	:	200 ڪلڊار

ISBN : 978-969-9768-17-0

نکر پھ

منی آریپیی استاد محمد اشرف سربازیء
نمیرانیی نامء

ء

منی کستریںء مہنازیں جنک مریمء نامء کہ
گوں وتی سائنٹسٹ بیگء واہگء منء پھ نبشته
واہدار کنت

تاکدیم	سر حال
11	رجانک دانک
13	سامپجاری
13	سامپجاری ۽ پچار
15	لہر سامپجاری ۽ رودوم
16	سامپجاری ۽ توسیپ:
17	سامپجاری ۽ مراد
19	سامپجاری ۽ دپتر (تاریخ)
19	(۱) کونھیں سامپجاری:
20	(۲) برصغیر پاک ۽ ہند ۽ کونھیں سامپجاری:
21	(۳) یونانی سامپجاری
22	(۴) میانی اس عہد ۽ سامپجاری نظریات
23	(۵) یورپ ۽ علمی بود ۽ جمہد (Renaissance) ۽ نوکیں سامپجاری ۽ نتیج:
24	(۶) چہ طبیعی علم ۽ سامپجاری ۽ اسر مندی
26	(۷) سامپجاری ۽ پگری تک
26	(الف) حد بندی سامپجاری*

27	(ب) جنددگری سماپجاری *
27	(ج) کارکردی سماپجاری *
27	(د) رفتاری سماپجاری *
28	(ر) دروشمی سماپجاری *
29	(و) سماپولی *
30	(۸) نوکیس سماپجاری
30	(الف) زانشی سماپجاری
31	(ب) جندچاری سماپجاری
31	(ج) انسان دوستیس سماپجاری
32	سماپجاری ءلمب ءشاه
34	۱- انسانی رشت ءردوی سماپجاری *
35	(۱) پیداک بیگا پیش:
36	(۲) شیرچی ء تنکی
38	(۳) شکرورنائی
38	(۴) درنائی
38	(۵) پیری
39	۲- وانگ زانگی سماپجاری
42	۳- صنعتی سماپجاری
47	۴- چاگردی سماپجاری

- 50 ۵۔ درمانجائی سماپجاری
- 53 ۶۔ سائی چکاس *
- 54 ۷۔ ڈوھداری سماپجاری
- 56 ۸۔ اندامی سماپجاری *
- 57 ۹۔ شینی سماپجاری *
- 58 ۱۰۔ درمانی سماپجاری *
- 59 ۱۱۔ گراکی سماپجاری
- 60 ۱۲۔ چپء چاگردی سماپجاری *
- 61 ۱۳۔ گلی سماپجاری *
- 61 رشدء ردومی سماپجاری
- 62 چه رشدء ردومء مراد چی انت؟
- 63 رشدء ردومء سماپجاری چی انت؟
- 64 چکانی بابتا گمانانی تاریخی پشدر
- 67 رشدء ردومء رھبند
- 68 1۔ رشدء ردومء عکار یک کشء رند گیری دارایت
- 69 2۔ رشدء ردومء خاصیں رودء بندےء بیت
- 70 3۔ رشدء ردومء فرقء آسربیت
- 71 4۔ رشدء ردومء خاصیں نیمگ بنت
- 72 5۔ رشدء ردومء عکار ریس دار (Spiraling) بیت

- 73 6۔ رشد و ردوم و کارگو سکلیں رو چانی تجربہ
- 74 7۔ رشد و ردوم و کاراں واکانی پورا کنگ و
- 75 8۔ رشد و ردوم و بارگ نازرک بنت
- 76 9۔ وژوژیں رشد و ردوم و میان و همگر نچی
- 76 10۔ رشد و ردوم و رفتار و فرق بیت
- 78 رشد و ردوم و کار آ یو کیس سوب
- 81 پیداک بیگا پیش رشد و ردوم
- 85 مات و لاپ و چک و زندمانی رشد و ردوم
- 88 چک و رشد و ردوم و چاگردی کار پدانی اسر
- 94 شیر میچی و کودکی
- 95 1۔ بدنی رشد و ردوم
- 98 2۔ رسکی رهیند و رشد و ردوم
- 99 3۔ مارشتی اسر پدی رشد و ردوم
- 99 (الف) دید و رشد و ردوم
- 100 (ب) گوشدارگ و رشد و ردوم
- 101 (ج) پنچگ، بوچنگ و دست جنگ و مارشت و
- 102 4۔ زبان و رشد و ردوم
- 104 5۔ فکر و رشد و ردوم
- 105 (الف) چه پیداک بیگ و دانگه دو سال و عمر و

- 105 (ب) چھ دوہ بگردانگہ شش سال عمر
- 107 (ج) چھ شش بگردانگہ دوازدہ سال عمر
- 108 (د) چھ 12 سال عمر رند
- 109 چاگردی چیزانی اسر
- 111 ورنائی
- 114 ورنائی بدنی اندامی مٹ بدلی
- 115 جنکانی بدنی مٹ بدلی
- 116 بچکانی بدنی مٹ بدلی
- 118 رشد و روم گیشی
- 121 بالغ بیگ تہا ہارمونز (Hormones) کرد
- 123 نوک ورنائی میان سمائی مٹ بدلی
- 124 بدنی مٹ بدلیاں سما ہجاری پد کرد
- 128 خانوادہ چاگرد ورنائی مٹ بوٹگیس بستار
- 129 ورنائی پیدت نام کشگ کوشت
- 131 لشکری سما ہجاری
- 134 کالشون

رجانک دانک

مئی لہز انک ء تہا ترجمہ یا رجانک یک بیکاریں چیزے بلے ایدگہ لہز انکانی
 بودنا کی ء مزنیں سو بے ترجمہ انت پمشکا مروچی ما پشت کچنگیں ء ایدگہ زبان دیمما
 شتگاں، باید اش انت کہ مئی زبان زانت ہرچ زبانے ء کہ زان انت، ہما زبان ء وتی
 زبان ء ترجمہ بکن انت، اگاں نہ وتی زبان ء ایدگہ زبانان ترجمہ بکن انت دانکہ مئی
 زبان گوں ایدگہ زبانان ہمگر نچ بہ بیت ء دیروی بکنت۔ من فارسی، اردو، سندھی ء
 ایدگہ لہز انک ء دیستگ کہ آیاں ایدگہ زبانانی شریں شریں کتاب ترجمہ کنگ ء وتی
 لہز انک ء بہر جوڑ کنگ انت ء ہمے وڑہ اگاں ایدگہ زبان اش زاننگ گڑا وتی لہز انکی
 مڈی اش ترجمہ کنگ انت ء وتی لہز انک اش گوں ایدگہ زبانان آشنا کنگ، بلے گوں
 افسوس کنگ بیت کہ ما انکت الفبا ء بے نفیس جنگ ء گیش نہ بییں۔ باریں کدی ما
 اے گپ ء سر پد بییں کہ لہز انک ء معنی انت رمبگ ء دیروی کنگ، نیکہ اوشتگ ء
 لکنگی جنگ۔ امید اش انت کہ مانی سر پد بییں۔

اے کتابے کہ شمئے دست ء انت، دنیا ء اے سک مزنیں علم انت، بلے مئی گورا

انگت ایشی ء ساہگ ہم نلو اہیت - ساہجاری (نفسیات) جہان ء متکس علی جوڑ
 بوتگ بلے ماچو کہ اید کہ علماں ایشی ء ہوش ء نہیں - من اے گپ ء سر پداں کہ مئی زبان
 زانتاں ایشی ء نام تب زانش پر کنگ ، بلے من ایشی ء دلجماں آیاں کہ ایشی ء نام تب
 زانش کنگ ، آیاں ایشی پہ اکاپی ء نہ وانگ ء نہ چکاسیگ ، پمشکا پہ اشتاپی ایشی ء یک
 بھرے ء نام پہ ایشی ء پر کنگ - پرچیکہ ایشی انسانی ء حیوانی سما ء علم انت ء سماکیں
 مزینن ء پراہ پہناتیں چیزے انت -

منی اے جھد یک اول گام یا یک ترپے انت ، بلے امیداش انت ایشی ء دریا بیگا
 دیر نہ بیت ء مئی اید کہ زانتکاراے نیمگا زوت دلگوش گوردینت - من وتی اے جھد ء
 تھا پہ اے گالانی شوہاز ء مزینن چکانسری یے کنگ ، نی ہبر اے اش انت کہ من وتی
 اے کار ء داں کجام کساس ء مراد بوتگوں ایشی ایرانت پہ مئی زانتکاراں کہ اے گپ ء
 بچکاس انت ء شرگندگ ء گیش ء گیوار بکن انت دانکہ زبان ء نھے رست بکنت - من
 اے راہ ء وتی مڑاھد اریں استاد محمد اشرف سر بازی ء رهشونی ، گال شوہازی ء عزیز
 وارث ء اید کہ سنکتانی ہمر اھد اری ء پہ اے کتاب ء چاپ ء واجہ عبدالواحد بندگیگ ء
 بلوچی اکیڈمی ء سک باز منتواراں -

اصغر علی آزرگ

سماپجاری

سماپجاری ء پجار:

مے ملک ء واندهیں مردمانی میان ء سماپجاری ء لہزہمک روچی گپت ء تران ء
بھرے بوتگ۔ مادائم اے وڑیں حبر اش کنیں کہ مات، پت ء استاد گوں چکاں سمائی
راہبند اں * گر ء دار بکن ائت۔ ہمے وڑے پیروتی مریدانی سما * ء زانت ء شتر پجاہ کار
ایت، یک شریں سیاست کنو کے اولس ء سماء سر پدانت۔ سازانت * سمائی گٹ * ء
بیماریانی علاج کنت۔ چہ اے گپاں سماپجاری ”غیب ء علم“ زانگ بیت۔ گیشتریں
مردمانی گمان ء یک شتریں سماپجارے * چو کہ پیر، ماسگ بند یاد ستچارے ء رنگ ء
مردمانی دیم، دست یا استالانی چار ء تپاس ء اشانی سما بزاں شخصیت ء دل ء
حالاں زانت۔ سماپجاری زبان ء ما پشیں گمان ء اسٹیریوٹائپ
(Stereotype) کشیں۔ اسٹیریوٹائپ ء مراد اشنت کہ یک گروہ یا مردے ء
ہنچوشیں خاصیں کردیا گمان لچتگ کہ راست مہنت۔ جسٹ اشنت آحر یک سازانتے
ء پرچے گوں پیر، ماسگ بند یاد ستچارے ء ہوار کن ائت؟ ایشی ء پتہ ماراچہ مہلوک ء
سما ء تپاسگ ء دست کپیت۔ وھدے کسے گوں کوھنیں گمانے ء دوچار کپیت گرا آ
ایشی ء گوں وتی کوھنکیں گماناں تپاسیت۔ سماپجاری پہ مئی مہلوک ء یک نوکیں علمے
پمشکا آ ایشی ء ہستیں علم ء کارانی رد ء ہما علماں شوہاز ایت کہ ایشی ء گمان ء گوں سما
پجاری ء تڑیک تر بہ بنت، سازانت ء پیر، ماسگ بند یاد ستچارے رنگ ء اے حاتراچار

انت کہ سہازانت اشانی وڑیں بازیں کارے انجام دات۔ پہ درور کے ء شخصیت ء
 خاصیں دروشم ء پچار، ایشی ء شری ء حرابیانی شوندری، ایشی ء پگری پریشانی ء
 جھیر یانی گیشواری، مردم ء کار ء کسب، جن مردی زند، جنسی کرد، آیوکیں حالات ء
 ایدگہ گپانی بابتاشور ء سلاہ دیگ۔ ساپچار ء گوں اے وڑیں کار کنوکاں ہوار کنگ ء یک
 سو بے اشنت کہ بازیں ماہگ بند ء دستچار گوں وتی نام ء سہازانت یا ساپچار ی پروفسر
 ہشتہ کن انت ء مٹی ملک ء قانود ء ہشتیں چیزے نیست کہ کسے ء پہ ہشتہ کنگا دیمگیر
 بہ بیت۔ ایشی ء جاہ ء اگاں کسے بے سند ء گوں وتی نام ء داکتر، انجینئر یا لشکری ء
 حکومتی اگدہ یے ہشتہ بکت گڑا قانود ایشی ء دیمگیر بیت۔ یک ماہگ بند یا دستچارے
 ء ہیلکاری ء یک سہازانتے ء ہیلکاری ء کار راہبند پھک جدا انت۔ ماہگ بندی ء
 دست چاری ء علم باریں چنت سد سال کنگ انت بلے اشاں سائنسی راہبند ان منگ
 نہ بنت پرچیکہ اے علم سائنسی پٹ ء پول ء جاہ ء مردم ء جند ء پگر ء گمان ء بھر انت۔
 اشانی رو ء ساپچار ی علم سک کوہنگیں علمے نہ انت، بلے پداہم چہ ٹوٹکیں سدیں
 سالان ایشی سائنسی راہبند ان منگ بیت۔ سہازانت پہ زانت دست گرگا ہما
 راہبند ان کار مرز کن انت کہ سائنس زانتانگ انت بز ان گمان کنگ، اشانی چکاس
 ء چار ء تپاس کنگ، پٹ ء پول کنگ، گماناں پٹ ء پول ء چکاس ء راہاں گیشوار
 کنگ۔ یک سہازانتے ء پیر یا ماہگ بند گشگ انچش انت کہ یک نوکیں کیمازانتے ء
 کوہنگیں دھر ء کیماگر (Alchemist) گشگ کہ چہ وڑ وڑیں چیزاں طلاہ جوڑ
 کنگ، زنداپ اڈ کنگ ء پہ دراہیں بیماریاں یک دوائے ء اڈ کنگ ء ناکامیں جھد
 اش کنگ ات۔ مردمانی اے گمان کہ سہازانت پگری جھیرہ ء بیماریانی علاج کنت، رد
 نہ انت، بلے ایشی ساپچار ء بابتاشونڈیں گمان انت کہ اے وت ساپچار ی ء ٹونڈیں
 بھرے کہ درمانجہمی ساپچار ی * لیکھگ بیت۔ ایشی ء ابید ساپچار ی ء بازیں بھرے

است کہ آیاں گوں پگری جھیرہ ء سمائی علاج ء چھر کمیں سیادی یے نیست۔ سما پجاری ء اے بھرائی با بتا دیمتر اگپ جنیں۔ سما پجاری ء با بتا مردمانی میان ء رد سر پدی دگہ باز انت۔ پہ درور لکھتیں مردم ء گمان انت کہ گوں سما پجاری وانگ ء مردم وتی ذرا ہیں کفاں کشادکت کنت۔ ہمیشکا پہ سمازانتے ء جند ء ہیج وڑیں جھیرہ نہ بنت۔ راستیں گپ اشنت کہ درا ہیں جھیرہ سما پجاری راہبند اں گیش ء گیوار بوت نہ کن انت۔ ہمے وڑا اے ہم دروگ انت کہ سما پجاری وانگ ء مردم گنوک بیت۔ راستیں گپ اشنت کہ گنوکی ء سوباں لوگی چاگرد، بن ء غیبھ، مردم ء جند ء ایدگہ چیز ہوار انت، بلے سما پجاری وانگ ء گنوک بیگ ء درور نیست۔ البت اے بوت کنت کہ مردے پہ وتی پگری پریشانی بیگواھی ء سما پجاری بوانیت، وتی مشکاں گارکت مکت ء گنوک بہ بیت۔ پدیں گپے کہ سما پجاری وانگ ء پیش اے مردم ء پگر ء گنوکی ء سوب است انت۔ سما پجاری ء اے ردیں گمانانی چار ء تپاس ء ما کساس کت کنیں کہ سما پجاری چی نہ انت، بلے زانت نہ کنیں کہ سما پجاری چی انت۔ پہ اے گپ ء سر پدی ء ما اے گال ء بندات ء دروم ء چھے شاک دئیں۔

لبز سما پجاری ء دروم

سما پجاری Psychology ء رجانک انت کہ ایسی یونانی زبان ء دولبز Psyche ء Logos ء جوڑشت انت۔ لبز Psyche چہ یونانی لبز Psukhe ء زورگ بوتگ کہ ایسی ء مراد ساہ یا ارواہ انت۔ Logos ء مراد لبز منطق انت۔ گو سنگیں دھر ء درا ہیں علم منطق کشگ بوتگ انت، اے وڑا چہ Psychology ء مراد ”ارواہ ء علم“ انت۔ اے علم اولی رندا مارا ارسطو ء کتاب De-Anima ء گندگ کنیت بلے سائنس زانتانی تھا لبز

Psychology ء کارمرز اولی رندا دھمی عیسائی قرن ء کتاباں گندگ بیت۔ چہ درنتاں پیش انگریزی زبان ء لہز Psychologie حون ء گردش ء شوہاز کنوکیں مزن نامیں انگریزی سائنس زانت ولیم ہاروے (Willian Harvey, 1657--1578) ء کارمرز کنگ۔ لہز Psychology انگریزی ء اولی رندا 1693 ء ء کارمرز بوت۔ لہز Psychologist 1727 ء ء لہز Psychological 1776 ء ء۔ نوز دھمی عیسائی قرن ء میان ء اے گال یورپی مردمانی میان ء کارمرز بوت انت ء مکی دنگ ء انگریزی علمانی اسر مندی ء اے گال مکی دنگ ء دانندگیں مردمانی زند ء کارمرز بوت انت۔

سماپجاری ء توسیپ

کوہنیں دھر ء سماپجاری ء مراد ارواہ ء علم ات، بلے یورپ ء ملک داریں چا گرد ء ارواہ ء گمان ء مذھمی رنگ زرت کہ علمی لوٹانی رد ء نہ ات ہمیشکا ارواہ ء جاہ ء ذہن کارمرز بوت ء سماپجاری ذہن ء علم لیکھگ بوت۔ وھدے یورپ ء ملک داریں راھبند آسر بوت انت ء سائنس ء دھر آتک گڑا ذہن ہم چہ سائنسی راھبند اں در زانگ بوت پرچیکہ ارواہ ء وڑا ذہن ہم گندگ نہ بوت۔ پدا انسانی ذہن ء کار پد سائنسی راھبند اں چکاسگ بوت انت ء ایشی سما ء علم زانگ بوت۔ اے توسیپ نوز دھمی عیسائی قرن ء آحرگیں دھک ء جرمنی ء سازانت ولھلم وونت (Wilhelm Wundt. 1832 - 1920) ء دیما آورنگ ات۔ بیستھی قرن ء سما ہم چہ سائنس ء در لیکھگ بوت پرچیکہ ایشی ء تچکیں چار ء تپاس مشکل ات۔ نی چمد۔ بستیں کرد سماپجاری لیکھگ بوت بزاں کرد ء سائنسی پٹ ء پول۔ اے توسیپ امریکہ ء سما زانت واٹسن (T.B. Watson 1878 - 1958) ء کنگ ات بلے اے

توسیع پراہ پھنات نہ ات پرچیکہ ایشی ء تہا ذہن ء ساوڑیں بنکپ چہ سماپجاری ء کنگ بوتگ ات انت، ہمیشکا سماپجاری ء ہمارنگ کہ ایشی ء چہ ایدگہ چاگردی سائنساں (Sciences) جدا کنت گار بوت۔ سازانتاں سماپجاری یک وڑے توسیع کنگ ء جھد کنگ کہ سائنسی بہ بیت، سماپجاری ء وتی جدا میں بستارے بہ بیت، ایشی ء پراہ پھنات ء وڑ وڑیں بنکپاں ہوار بنکنت، ہروڑین ء ہرتب ء سازانتاں باور بہ بیت۔ چہ اے توسیپاں لھتیں اش انت۔

روسی سازانت روبن اشاکن (Rubenstein) ء گنگ ء ردء ”سماپجاری ہما سائنس انت کہ انسانی مجگ ء ذہنی کردکاری راہبند اں پدر کنت۔“ دو امریکہ سا زانت کاگان (Kagan) ء ہیومین (Havemann) ء سماپجاری چش توسیع کنگ: ”سماپجاری ہما سائنس انت کہ جھد یتیں کرد ء اے کرد ء اندام ء چیراندی ذہنی سوب، ء چاگرد ء پد ریں تپا کانی ہمگر نچی ء پٹ ء پاس ء گشوار کنت۔“ سماپجاری ء اے توسیپ انسانی ء جناوری ہر دو میں کرداں پٹ ء پول کنت، کرداں ابید ذہنی سوبانی پٹ ء پاس ء سماپجاری ء المی بھرے زانت ء ایشی ء رو ء ذہنی سوبانی سائنسی پٹ ء پول بوت کنت۔ ہمیشکا اے ردء سماپجاری ء اے توسیپ سک پراہ پھنات ترانت۔

سماپجاری ء مراد

بازیں سائنسی علم ء مراد اے رنگ ء یک انت کہ آدراہیں علم کارے ء سرپد بیگ، ایشی ء سوبانی شوہازگ، کچ ء کساس کنگ، وڑ بیان کنگ، پیشکشی کنگ ء ایشی ء دیکیری کنگ ء جھد کن انت۔ سماپجاری ء مراد ہم ہمیش انت بزاں:

(۱) کردغ ذھنی ھالتانی کچ ۽ کساس کنگ ۽ اشانی وڑ بیان کنگ۔

(۲) کردغ ذھنی ھالتانی سر پدی ۽ اشانی سوبانی شوھاز۔

(۳) کردغ ذھنی ھالتانی پیشکشی کنگ ۽ اشانی دیمگیری۔

پہ درور یک مردے پہ اے جھیرہ ۽ سازانت ۽ گورا کنیت کہ آرمب ۽ دیما گشتانک دات نہ کنت۔ چہ دراھیں گپاں پیش سما پجار ھما مردم ۽ جھیرہ ۽ زانگ ۽ جھد کنت۔ چش کہ چنت مردم بہ بنت بے گوم بے؟ اگاں مردم کم بہ بنت بے گومی کم بیت یا توام بیت؟ درآدانی دیما گیشتر بے گوم بے یا وتیرگانی دیما، مردینانی یا جنین آدمانی دیما؟ بے گومی ۽ گوں گشتانک ۽ وڑ ۽ بنکپ ۽ ھمگر نچی یے است یا ناں؟ پد اے گپ کہ بے گومی ۽ وڑ چی انت (سیدے ۽ سنگ، لہزانی گا جیلی، گشتانک ۽ شموشگ، بے عزتی ۽ ترس)؟ پدا سازانت جھد کنت بزانت ھما مردم ۽ بے گومی ۽ سوب چی انت؟ اے پٹ ۽ پولانی رد ۽ سما پجار پیشکشی کت کنت کہ اے مردم چونیں حالاتان چنت ۽ چے وڑیں مردمانی دیما گشتانک دات کنت۔ آداں چے کساس ۽ بے گوم بوت کنت۔ سازانت ھما مردم ۽ راھشونی کنت کہ چتوروتی بے گومی ۽ دیما بگرایت۔ چہ اے دروراں ما سما پجاری ۽ مراداں گھتر سر پد بنیں۔ چے سما پجاری تھنائیں سائنس انت کہ پہ انسانی کرد ۽ سر پدی، ایشی ۽ سوبانی شوھازگ، پیشکشی کنگ ۽ ایشی ۽ دیمگیری ۽ جھد کنت، راستیں گپ اشنت چش نہ انت، دراھیں کردی سائنس بزاناں تاریخ، چاگرد پجاری*، مردم پجاری*، سیاست ۽ سما پجاری ۽ مراد ھمیش انت۔ چونائی ۽ اے علمانی تہا بازیں چیزے ھمگر نچ انت، بلے اشانی لہتیں جدائیں رنگ ھم است۔ سما پجاری ۽ جدائیں رنگ اشنت کہ اے تک ۽ گردہ ۽ ابید تھنائیں مردم ۽ ھم دلگوش گوردنت۔ نی ما اے خاصیں سائنس ۽ تاریخ ۽ چے شاک دئیں۔

سماپجاری ء دپتر (تاریخ)

سماپجاری ء بابتا گپے شنگ انت کہ ایٹی ء گوست سک دراج انت بلے ایٹی ء دپتر سک گوئڈ انت۔ یک سمازانتے ء گپ انت ”سماپجاری یک نوکیس سائےسے کہ کوھنیں جستانی پرہ آں شوہاز کنت“ بزاں انسان وتی جند، مردمانی کرد، مردم ء کرد ء سوب ء اے وڑیں جھیر ہاں چہ قرنائی قرن دوچار بوتگ۔ اے رنگ ء سماپجاری یک کوھنگیں علمے بلے اگاں ماسماپجاری ء جدا یک سائےسے ء رنگ ء بچاریں گڑا ایٹی ء دپتر چہ سدسال ء سک باز کوھن نہ انت (اے ہنچوش انت کہ پاکستان ء فنگیں مردمانی دپتر سک کوھن انت بلے پاکستان ء آزادیں ملکہ ء رنگ ء سک گوئڈ) اید گہ علمانی وڑہ سماپجاری مزنیں وھدے ء فلسفہ ء بھرے ات۔ بلے اید گہ سائےسے علم سدانی سال ء پیش چہ فلسفہ ء گیش انت، ہمیشکا چہ اشاں سماپجاری نوکیس سائےسے زانگ بیت۔ گوں اے گپانی دلگو شداری ء ماجد اجدائیں وھد ء سماپجاری ء ردوم ء پٹ ء پول کنیں۔

(۱) کوھنیں سماپجاری:

مرد چیک ء ہزاراں سال پیش انسان مادی رھبنداں نزورات۔ مردماں شکار، سبزی، نیگ ء جرج بوردارت و تاسیرکت۔ لاپ ء شوہاز ء دزگٹ بیگاھور اشاں وتی جند ء اید گرانی کرد ء بابتا لہتیں رھبند جوڑکت انت کہ اشاں ماسماپجاری ء اولی دروشم گشت کنیں۔ چہ اشاں یکے ”ارواہ“ ء گمان انت۔ کوھنیں انسان ء گمان ء ہر مردم ء اندر ء مادی چیزے یاد گہ انسانے است کہ مری گر (مرگی) یا بیماری ء میان ء ایٹی ء بدن ء مان کنیت ء واب یا مرگ ء درکپیت۔ اے وڑہ کوھنیں انسان ء انسان ء خون، ساہ ء ساھگ ارواہ زانت کہ چہ ایٹی ء درکپگ ء انسانی زند آسر بیت۔ اے گپ پدر

انت کہ ارواہ اے گمان چہ مذہب اے گمان اے جدانت۔ دگہ یک گمانے اش ات کہ
گنوکی اے میان اے جن، شیطان اے اید گہ انسان اے بدن اے مان کاہنت اے انسان اے دست گر
انت، اے درنگی واکاں چہ بدن اے کشگ اے وڑ وڑیں راہبند کار بندگ بوت۔ اے
کار ساحر، ملا اے اید گراں کت انت (اے گپ اے وانوک گمان کن انت کہ پاکستان
دینگہ کوہنیں دھر اے گوازیگا انت)

(۲) برصغیر پاک اے ہند اے کوہنیں سماپجاری:

حضرت عیسیٰ علیہ السلام اے پیداک بیگا کساس یک ہزار سال پیش ہندوستان اے
اولسری سماپجاری راہبند تانتر ایوگا فلسفہ اے دست کنت۔ اے فلسفہ اے ہنکی راہبند اش ات
کہ ذہن اے بدن یکد گر اے ہوار انت اے یکد گر اے اسر مند کن انت۔ بدنی ورزش ذہن اے ردوم
دینت اے ذہنی ورزش بدن اے انداماں اسر مند کن انت۔ رندا برہمن اے اوسی فلسفہ اے دیم
پہ دیکی اے ویدانت اے فلسفہ دیم اے آورت، ایشی اے تہا سا اے ارواہ چہ بدن اے جد اے شر تر لیکھگ بوت
انت اے آواگون اے نظریہ دیم اے آورت بزاں ارواہ یکیں بیت اے ہر زند اے ایشی اے بدن مٹ
بیت۔ برہمن اے حیالی گمان اے دیم پہ دیکی اے اولس اے تانتر ایوگا فلسفہ اے گیشتر دیمروی کت اے
سکھیا اے بودنا کیس فلسفہ ودی بوت۔ سکھیا فلسفیانہ نزا اے سما، ذہن اے مارشتی اندام مادہ اے ردوم اے
سوب اے پیداک بوتگ انت۔ آیاں ارواہ اے گمان ردکت اے مارشت علم دست گرگ اے یکیں راہ
لیکھت۔ ادا یک حمرے دلگوش کرزایت کہ برصغیر اے کوہنیں فلسفہ اے سماگون مجگ اے ہمگر نچ ات
اے چہ اشاں سدانی سال رندا آیوکیس ہندوستانی اے یونانی فلسفیاں سماگون دل اے ہمگر نچ کت۔
ایشی اے مستریں سوب اشنت کہ ہندوستان اے کوہنیں فلسفیاں بدن شر تر لیکھت اے ایشی اے بابتا
پٹ اے پاس کت، وھد یکہ رندا آیوکیس فلسفیاں بدن کتر لیکھت اے ایشی اے بابتا پٹ اے پول نہ
کت اے بدن اے ذہن اے بابتا ردکت انت۔ نی مایونانی سماپجاری اے حمشاکے دیکیں۔

(۳) یونانی سماپجاری

سج و پیش ششمی سدی و یونان و غلامی دھر بناہ بوتگ ات۔ چوکہ بدنی کار پہ
 غلامان ات، ہمیشکا انسانی تاریخ و اولی رندا چہ بدنی کار و آجوتیں دانشور نکے پیدا ک
 بوت کہ گیشتریں وهداں ذہنی کارئی کت۔ چہ ہمے دانشور نک و اولسری یونانی
 فلسفیاں آپ، گوات و آس وڑیں مادی چیز دنیا و بندری بھر لیکھت انت۔ چہ اشاں
 بودنا کتریں راہبند دیماقریطس (Democritus) و دیما آ ورت انت۔ ایسی و
 رو و ارواہ و ہور دنیا و ہر چیز گونڈیں گونڈیں سُر و کیس جوہر (Atoms) و پیم
 بوتگ۔ دیماقریطس و چہ جناورانی وت ماں وتی در و دوچ و گمان کت کہ پگر کنگ و
 کار بگ و بیت۔ (اے راستیں سائنسی راہبند رندا ارسطو و ردکت)۔ چہ اے فلسفیاں
 ابیدر گہ لکھتیں یونانی فلسفیاں ارواہ چہ بدن و جدا کت، چہ بدن و گھتر زانت۔ اشانی
 میان و سقراط (Socrates)، افلاطون (Plato) و ارسطو (Aristotle) پدر
 ات انت۔ سقراط و ارواہ و تا زا نگ و دومی نام لیکھت کہ ایسی و سوب و انسان
 شر گندگ و گیشینت کنت۔ ایسی و شاگرد افلاطون و انسان و ارواہ و وڑیں بھراں بھر
 و بانگ کت، گشت کی چہ درستاں گھتر و شر تریں بھر پگر کنوکیں ارواہ انت کہ ایسی و گوں
 بدنی لوٹ، واہگ و مارشت و جھیر وہ انت۔ افلاطون و چہ درستاں سر پد تریں شاگرد
 ارسطو و سماپجاری و اولی نبشتا نک De-Anima (ارواہ یا نفس) نبشتہ کت چدا
 سماپجاری بزاں ساء و علم و یک نوکیں علمے و دروشم زرت اے رد و ارسطو جھان و اولی سما
 و بجا رانت و سماپجاری و بن حشت ایر کنوک۔ ارسطو و چشیں بازیں ہنکپانی با بتار راہبند
 دیما آ ورتگ کہ مروچی ہم سماپجاری و الہیں بھرانٹ پہ درور انسان و جناوراں گوں
 پیدا ک بیگا ہور لہتیں ہیلت گون انت چسکہ شد، تن، جنس، زھر، ترس و آسودگی و

واہگ۔ گیشتریں مردم کسانى ۽ هیلکاری، چاگردى راه ۽ راهبند، پھما دمان ۽ جنده ۽
 لوثانى ردء کارکن انت۔ يونانى فلسفیانى بنكى شرى اش ات که آياں هندوستانى فلسفیانى
 ارواه ۽ ذهن ۽ جھیرہ جن ۽ دیوتایانى جاہ ۽ علمى دید ۽ نگاہ ۽ تپاس ات انت۔ اے
 محمدال سماپجاری تاریخ ۽ مزین کارے کت۔

(۴) میانى اس عہد ۽ سماپجاری نظریات

غلامی دهر ۽ آسراء سکی ۽ بگردانکہ دهمی عیسائی قرن ۽ یورپ ۽ ملک داری راهبند ۽
 دهرات، اے دهر میانى اس عہد (Middle Ages) دهر گشگ بیت پرچیکہ ایشی
 کوهنیں یونانى بودنا کیس دهر ۽ نوکیس یورپی صنعتی دهر ۽ میانى اس دهرات، اے یورپ ۽
 تاریخ ۽ سیاہ ترس دهرات۔ اے دهر ۽ پٹ ۽ پول ۽ پگری آجوتی ایرجیگ کنگ
 بوت۔ دوی نیمگا چھتمی عیسائی قرن ۽ عرب چہ قبائلی زند ۽ یک دیروی کنوکیس
 ملکہ اریں زندے ۽ سر بوت انت ۽ آياں یک روشن حیالیں مذہبے دست گت۔
 اسلام ۽ عربانى میان ۽ پگر ۽ اندیش، پٹ ۽ پول ۽ واہگ ردوم دات۔ ایشی ۽ سوباں
 عرباں سائنس ۽ فلسفہ ۽ باز دیروی کت۔ مادا ہما فلسفیانى گپ ۽ جنیں کہ آياں
 پدریں سماپجاری راهبند دیما آؤرت انت۔ اے راهبند یازدہمی ۽ دوازدهمی عیسائی
 قرن ۽ دیما آرگ بوت انت۔ مزن نامیں مسلمانیں فلسفی ۽ طب ۽ زانتکار ابن سیناء
 وتی طبی زانت ۽ سوب ۽ اے راهبند دیما آؤرت کہ دراهیں مردم چہ وہم ۽ نادراہ
 بنت ۽ نادراہیں مردم چہ وتی ارواہ ۽ واک ۽ دراہ بنت۔ شور (Suggestion) ۽
 واب گجگ * ۽ راہ ۽ اید کہ نادراہ کنگ بنت یا اشانی علاج کنگ بیت۔ ابو حامد ابن محمد
 الطوسى الشافعى الغزالی (1058-1111ء) ۽ صوفیانى نفس ۽ بابتا اے راهبند دیما
 آؤرت انت کہ انسان ۽ یک بدیر نفسے (امارہ) است کہ ایشی ۽ بیگو اہی الی ات۔

غزالی گشت مردم گوں وتی اراده واک و نفس اماره و نفس مطمئنہ جوڑ کنت۔ ابن رشد
 میانی این دهر و مسترین فلسفی زانگ بیت۔ وتی مہشوریں کتاب ”کتاب النفس“ و
 ابن رشد کشیت ارواہ فنا یوکیں چیزے و انسانی بدن و بھرے، گوں وهد وهورمٹ و
 بدل بیت۔ آئی و کشگ ات جناور گوں ساء گمان و علم دست گرانہ، وهد یکہ انسان
 اشاں ابید عقل و ہم کار گر انت۔ مسلمانیں فلسفیانہ تاریخی کرد اش ات کہ آیاں
 یورپ و سیاہ تریں دهر و کھنیں یونانی فلسفہ پہ خاص ارسطو و راہبند انی سائنسی گیش و
 گیوارکت و گیشی آورت۔ یورپ و فلسفی و سائنس زانتاں چہ اے راہبند ان پہ خاص
 ابن رشد و راہبند و سائنسی وڑ دست گیت انت، چہ ایٹی و یورپی سائنس و دود و
 ریدگ سک بودناک بوت۔

(۵) یورپ و علمی بود و جھد

(Renaissance) و نوکیں سماپجاری و بنگیج:

داں پانزدھمی عیسائی قرن و یورپ و ملکہداری زند و زوال بناہ بوتگ ات و تجاری
 راہبند ان زرداری زند بنگیج بوتگ ات، اے نوکیں زند و دیروی و ہور فلسفہ و سائنس
 و دیروی المی ات۔ شانزدھمی قرن و ہدھمی عیسائی قرن و دنیا و بیدروریں فلسفی و
 سائنس زانت و دی بوت انت۔ اشانی میان و کوپرنیکس (Copernicus)،
 برونو (Bruno)، گلیلیو (Galileo)، بکن (Bacon) و نیوٹن
 (Newton) ہوار انت۔ اے سائنس زانتاں مذہب و ملکہداریں راہبند نہ
 منت انت، چکاس و چار و تپاس و رند الہیں سائنسی راہبند جوڑ کنت انت،
 ملکہداریں زند و مذہمی جھکیراں سائنس زانتالی راہبند عیسائی مذہب و روء رد لیکھت
 انت و گوں اشاں ظلم کت۔ برونو مذہبی راہشوناں زندک و سوتک، گلیلیو مرگ و

شزا دیگ بوت ء مجبور ایش کت پہ زند ء رکھینگ ء وتی سائنسی راہبند اں رد بکت ،
بلے اے بد ء بیراہ ء کینگی آں تارتخ ء کرد داشت نہ کت۔ زرداری زند ء دیروی ء
هور سائنسی راہبند ہم شک ء تالان بوت انت۔ فرانس ء فلسفی رینے ڈیکارٹ
(Descartes) نوکیں فلسفہ ء سماپجاری ء بن رشت ایر کنوک زانگ بیت۔ نوکیں
دھر ء ڈیکارٹ ء بتار ہمانت کہ کوہنیں دھر ء ارسطو ء بوتگ۔ ارسطو پنچشیں دھرے ء
پیداک بوت کہ کوہنیں غلامی زند راہبند بیگواہ بیان ات ء نوکیں ملکہ اریں زند
پرواک، ڈیکارٹ دھرے ء پیداک بوت کہ ملک داری زند بے پد بیان ات ء
زرداری زند سرچست کنان، اے چاگردی ء امروزی جھیرہ ء پرک ارسطو ء ڈیکارٹ
ء کپاں گندگ بنت۔ ڈیکارٹ ء بدن چہ ذہن ء جدا لیکھت ء گشت بدن چو کہ مشینے ء
میکانیک راہبند اں کارکت، وهد یکہ ذہن یا ارواہ ابدمان انت ء غیر مادی، چہ بدن ء
دیمانت۔ ڈیکارٹ ء ذہن ء بدن ء ہمگر نچی گوں کمانیں پد گوانک * ء کیشینت۔ وتی
اندای پٹ ء پول ء ڈیکارٹ ء گشت دری جوزگ رسکانی * راہ ء مجگ ء تہ ء آپینکیں
پینل * ء سر بنت گڑاودا یک والے (Valve) تچ بیت ء ساہد اریں ارواہ رسکانی
راہ ء انداماں سر بیت ء بھرکت بناہ بیت۔ آیوکیں دھر ء دیروی دوستیں فلسفی ء سائنس
زانماں ڈیکارٹ ء چہ سائنس ء دریں راہبند یلگورکت انت ء ایشی ء سائنسی راہ ء
راہبند دیما آورت انت۔

(۶) چہ طبعی علم ء سماپجاری ء اسر مندی

ہو دھمی عیسائی قرن ء آسر ء یورپ ء کیشتریں ملکاں صنعتی انقلاب اتگ ات ء
زرداری زند پرواک بوتگ ات۔ ایشی ء سوب ء نوز دھمی عیسائی قرن ء سائنسی پٹ ء
پول کیش بوت۔ کیمیا، طبیعات ء زند پجاری * ء علماں پہ خاص زند پجاری ء دو بھراں

اندام پجاری * غرسک پجاری * غرسک باز دیروی کت۔ اندام پجاری غرسک پجاری غ دو جرمنی سائنس زانتانی جوہانیس میولر (Johannes Mueller) غ ہرمن ہیلم ہولتز (Hermann Helmholtz) غ نام گرگ کرزانت۔ میولر غ پگلانی بابتا چکاس کت ڈیکارٹ غ کمانیس پد گوانک غ گمان منینت، ہیلم ہولتز غ رسکی پؤل * غ رو آ کچ کت غ دری جوزگ غ ہر کت غ میان غ وھد بزائ پد کردوھد * کچ کت۔ ایشی غ ابید ہیلم ہولتز گندگ غ گوشدارگ غ بابتا شتریں چکاس کت انت غ رنگ دید * غ راھبند دیما آؤرت۔ میولر غ ہیلم ہولتز غ اندامی پٹ غ پؤل غ راھبند ال پہ سما پجاری غ ہنکی سائنسی راھبند دیما آؤرت انت۔ ہمے دھر غ پہ سما پجاری علم غ دومی اسر مندی جرمن غ طبیعت زانت گستاؤ فخر (Gustav Fechner) غ پٹ غ پؤل غ بر غ ثمرات۔ فخر غ جرمن غ اندام زانت * ارنسٹ ویبر (Ernest Weber) غ پٹ غ پؤل غ رد غ ویبر راھبند (Weber's law) جوڑ کت، گوں وتی پٹ غ پؤل غ اے گپ غ باور بوت کہ طبیعیاتی دنیا غ ذہنی کرد غ میان غ ایک المی ہمگر نچی یے است۔ اے ہمگر نچی غ چکاسگ غ سائنسی علم فخر غ سما فز کس * غ نام دات۔ اے سائنسی چکاس غ راھبند انی رد غ سما پجاری یک جدائیں سائیسے غ رنگ غ دیما آتک۔ 1873ء غ جرمن اندام زانت غ سما زانت و لھلم وونت Wilhelm Wundth) غ وتی کتاب The Principles of Physiological Psychology شنگ کت گڑا اولی رندا سما پجاری نوکیں سائیسے غ رنگ غ دیما آؤرت۔ ہمیشکا وونت سائنسی یا پٹ غ پولی سما پجاری غ بن حشت ایر کنوک لیکھگ بیت۔ 1875ء وونت غ لاپزگ دانشجاہ (جرمنی) غ دنیا غ اولی سمائی چکاس جاہ بناہ کت۔

گیشٹریں انگریزی و اردو سماپجاری کتاباں وونت و چکاس جاہ و پیم بیگ و سال 1879ء ہنٹنگ رذانت۔ ماپجاری و بازیں ”زانتکارے“ چہ اے راستی و ہم سرپد نہ انت کہ امریکا و سازانت ولیم جیمز و ہم 1875ء و امریکا و ہارورڈ دانشجاہ و سماپجاری و اولی چکاس جاہ پیم کت۔

(۷) سماپجاری و پگری ٹک

وہدے یک نوکیں علم و نوکیں سائے ودی بیت گڑ ایشی و وڑ و ڈول، ایشی و کرد و کچ و کس و پٹ و پولی راہبند انی بابتا و وڑیں پگر و راہبند دیما کانت۔ اے میان و سائنس و زانتکار جدا جدا کیں ٹگاں بھر بنت و وتی و تی پگر و دیما کارانت۔ سماپجاری سائنس و ہم ہنٹش بوت۔ پستی عیسائی قرن و اولسرا سازانتاں سماپجاری و وڑ و کار راہبند انی بابتا و وڑیں و گیشتر جدا جدا کیں راہبند دیما آورت۔ وہدے یک راہبند و منوگر باز بوت انت گڑ آیک پگری ٹکے و رنگ و منگ بوت۔ اے وڑہ بازیں پگری ٹکے ودی بوت۔ ماے پگری ٹگاں چہ شاک دسیں۔

(الف) ہڈ بندی سماپجاری *

(Structural Psychology)

اے پگری ٹک و ہڈ ایر کنوک وونت و انسانی ذہن و زانت (Experience) پٹ و پول کت و اشانی بنکی بھر شوہازات انت بزاں آئی و ذہن و وڑ و ڈول یا ہڈ و بند زاٹک و جھد کت۔ پہ اے حاٹرا آئی و تہہ چاری و راہبند کار مرکز کت۔ وتی چکاس و زانت و وڑ و وونت و ذہن، حیاں، مارشت و باہندانی جم لیکھت۔ ایڈورڈ تچنر (Edward Titchener) و کہ وونت و برطانیائی شاگردے ماں امریکا و وونت و راہبند انی ہنٹک و تالانی و مزنیں جھدے کت۔ آئی و سماپجاری سما زانت و سائنس لیکھت۔

(ب) جنددگری سماپجاری *

(Differential Psychology)

برطانیائی سائنس زانت فرانس گالٹن (Francis Galton) افریقہ ۽ ایدگہ دمگاں گردگ ۽ گوگ ۽ رنداے گپ ۽ باور بوت کہ وڑ وڑیں چاگردانی مردم باز رنگ ۽ چہ یکدگر ۽ جدانت ۽ یکیں چاگرد ۽ مردم ہم باز رنگ ۽ چہ یکدگر ۽ جدانت۔ گالٹن ۽ مردمانی میان ۽ اے دگری ۽ چکاسگ ۽ وڑ وڑیں راہبند دست گیت ۽ ذہنی واک، گمان ۽ سماپڑامی * چکاسی راہبند شوہازات انت، اے وڑہ گالٹن ۽ جنددگری ۽ چکاس ۽ بند ایرکت۔

(ج) کارکردی سماپجاری *

(Functional Psychology)

امریکی فلسفی ۽ سازانت ولیم جمیز (William James) اولی سماپجارات کہ آئی ۽ ڈارون ۽ زند پجاری راہبند ۽ سمائی اہمیت زانت ۽ گشت۔ انسانی ساردوم ۽ برانت ۽ ایشی ۽ مرادگوں چاگرد ۽ ہم سنگ بیگ انت۔ جمیز ۽ گشگ ات کہ سماگوں بھرکنگا چکاسگ نہ بیت پرچیکہ سمایک دائمی کردانت۔ سماپجاری باید انسانی ذہن ۽ کرد ۽ پٹ ۽ پول بکت۔ جمیز ۽ شاگرد انجیل (Angell) ۽ جمیز ۽ راہبند انی روع ۽ کارکردی سماپجاری ۽ پگری تک دیما آورت۔

(د) رفتاری سماپجاری *

(Behavioural Psychology)

امریکی سازانت جان واتسن (John Watson) ۱۹۱۳ء ۽ اے جار جت کہ ذہن ۽ سماوڑیں گمان سائنسی نہ انت۔ پرچیکہ اے گندگ ۽ کچ کنگ نہ بنت

پہیشکا چشیں بے سریں گمانانی سوب ء ہج وڑیں سائنس جوڑ کنگ نہ بیت۔ سماپجاری
 ء رفتار بزاں کرد ء پد کرد ء پٹ ء پول کنگ لوٹ ایت پرچیکہ ایشی دیست ء کچ کنگ
 بیت۔ واتسن مہشوریں اندام زانت ایوان پاؤ لوف (Ivanpavlov) ء چکاساں
 اسر مند ات کہ آئی ء کچکانی میان ء ہیلداری (Conditioning) ء کرد
 چکاسیگ۔ واتسن ء گوں چکاسے ء اے گپ دیما آورت انسان ہم ہیلدار کنگ
 بیت۔ اے گپ راستیں کہ واتسن ء راہبند اں پہ سماپجاری ء نوکیں سائنسی بندے ایر
 کت بے رندا آویکیں رفتار دوستیں سازانتاں اے راہبند ء بے پکاریں پھنات
 یلگو رکت انت ء پگر، مارشت ء اید کہ ذہنی کار انسانی رفتار ء بھر لیکھت انت۔

(ر) دروشمی سماپجاری *

(Gestalt Psychology)

دگہ نیمگے جرمنی ء لہتیں سازانتاں ذونت ء ہڈ بندی سماپجاری دگہ رنگے ء نگد
 کت۔ میکس ورتہائمر (Max Wertheimer)، وولف گنگ کوہلر
 (Wolf Gang Kohler) ء گرت کوفکا (Kurt Koffka) ء انسانی
 زانت ء چکاسگ ء اے گپ مار ات کہ ما چیزاں بھرائی رنگ ء نہ گندیں بلکیں
 یک دروشمے ء رنگ ء گندیں پرچیکہ انسانی ذہن چیزاں یک رنگ ء دروشمے
 ذنت۔ لہز Gestalt ء مراد رد ء بند یا دروشم انت۔ اے سازانتانی زانت ء
 سماپجاری ء مراد چیزانی رد ء بند ء بنکی بھرائی گیش ء گیواری انت۔ دروشمی سماپجاری
 ء تاریخی کرد اش ات کہ ایشی ء انسانی ذہن ء بھر ء بانگ رد کت ء انسانی پگر ء کرد
 ء ہمگر نچی ء ہو رچا گرد ء چا گردی باسک ء ہمگر نچی ہم پد رکت۔

(و) سماپولی *

(Psychoanalysis)

جاھے کہ ایدگہ سازانت انسانی کردء سماء پٹ ء پول کنگا ات انت گڑاھمودا
 آسٹریاء سماءى علاج ء زانتکار سگمنڈ فرائیڈ (Sigmund Freud) ء ذھن ء
 اندر سماءى * چست ایرانی بابتاد لگوش گوردات۔ ذھنی نادر اھانی علاج ء میان ء فرائیڈ ء
 ذھنی چست ایرانی پٹ ء پول ء سر کج وارت کہ انسانی ذھن ء گیشتریں بھر اندر سماءى
 چست ایرانی بھرانت کہ چہ پدر سماءى ء زوراک انت۔ فرائیڈ ء گشگ انت کہ مردم ء
 شخصیت کسانى ء سرگوست ء تجربہاں گیش ایت ء یہ ایشی جنسی سوباں سک باز
 اھمیت است۔ فرائیڈ ء راھبند ء علاج ء وڑ ”سماپولی“ لیکھگ بیت۔ اے راھبند ء
 سماءى علاج کنوک، سماپجاری علم، لبرانک ء ایدگہ چاگردى بھر سک باز اسر مندکت
 انت، بلے اے اسر گیشتر بدات۔ ایشی ء انسان بے وس ء جندى واھگانی زیر دست
 کت۔ مردم ء چاگردى، امروزى ء ایدگہ زانت، چکاس ء اسرمان نیاؤرت انت،
 سماءى پہ خاص جنسی سوب دیما آؤرت انت، اے وڑہ بنکی جھیرہ یلگورکت انت پدا
 مردم ء کردى ء پدر سماءى کار کردء حالات مٹ کنگ ء واک دیما نیاؤرت۔ فرائیڈ ء
 ناامتتیں راھبند ال ماں سائنس ء راھبند ال جاہ نیست ات ء اندر ساداں اے وھدی
 سائنسى راھبند ال منینگ نبوتگ۔ اے حبر منگی انت کہ فرائیڈ ء راھبند امریکا ء یورپ
 ء زرداریں زندر راھبندیں ملکاں سک باز منگ ء شنگ کنگ بوت، بلے سوویت یونین
 ء ایدگہ سوشلسٹیں ملکاں رد کنگ بوت۔ ایشی ء سوب اش ات کہ فرائیڈ ء تامور ء وھی
 ایں راھبند ال مردمانى گمان زرداریں زندر راھبند ء سلتیاں دیرداشت، واب، جنسی
 واھگ، کسانى ء تپاک ء ایدگہ بے پکارین جھیرہاں نیمگا دلگوش کت۔ وھدیکہ

سوشلسٹیں ملکاں انسان ء پدرسائیں واک، جھیرہانی گیشواری ء جھان ء مرٹ کنگ ء واک ء ابیدیدگہ پر نہیں کارانی کردمنت۔ پدرانٹ کہ اے وڑیں چاگرد ء فرائیڈ ء راہبند ردوم نہ گرانٹ۔ ہنوگیں دھر ء فرائیڈ ء راہبند ء علاج ء وڑ آپیم منگ نہ بیت ء روا رشتی ملکاں ہنوشیں راہبند منگ ء دست گرگ بیگانٹ کہ انسان ء پر نہیں کرد ء پدرسائیں پگر ء دیما بیارانٹ۔

(۸) نوکیں سماپجاری

1940 ء ء رند سماپجاری ء بابتا جدا جدا میں نکانی اسر کم بیان بوت۔ وڑ وڑیں سماپجاری راہبند یکجاہ کنگ ء یک پد نہ سستیں سائے جوڑ کنگ ء جھد بوت۔ اے جھد ء سازانٹ پورھی ء مراد نہ بوت انت۔ منو سگیں چار دھکاں لہتیں نوکیں راہبند ودی بوتگ انت اشاں منو سگیں راہبند انی راہبند ء پٹ ء پول نگد کنگ انت۔ اے راہبند انی تھا زانٹی سماپجاری*، جند چاری سماپجاری* ء انسان دوستیں سماپجاری* ء نام گرگ کرزانٹ۔

(الف) زانٹی سماپجاری

بازیں رفتار و اھیں سازانٹ اے آسر ء سر بوتگ انت کہ تھنا کرد ء پد کرد ء پٹ ء پول بس نہ انت بلکیں انسانی ذھن ء تھی چست ایرانی پٹ ء پول ہم المی انت۔ زانٹی سماپجاری اے در اھیں چیزاں پٹ ء پول کنت، چیزیکہ مردم چہ آئی ء زانٹ دست گرایت، اشاں گیش ء گیوار کنت، جم کنت ء کار مرز کنت۔ زانٹی سماپجاری ء یک شتریں باسکے سونزر لینڈ ء سازانٹ ژاں پیاژے (Jean Piaget) انت، ایٹی ء چکانی پگر، زبان، زانٹ، اخلاق، چار ء چکاس ء واک ء ابیدگہ ذھنی کرد ء رشد ء ردوم ء بابتا شتریں زانٹکاری شوہازات ء جم کت۔

(ب) جند چاری سما پجاری

سما پجاری ء اے پگری ٹک ء فرانسسی فلسفی ژاں پال سارتر (Jeanpaol Sartre) ء ایدگہ جند چاری فلسفیان سوب گپت، اے راہبند ء رو ء مرو چیکیں انسان بے مرادی ء اچ وت بیگانگی ء شکار انت ء ہمے سوب ء ذہنی نا دراہیانی، چسکہ نشہ ء ایدگہ جھیر یانی ہر جان انت، جند چاری سما پجاری ء مراد مردم ء گوں وتی جند ء پچار کنائینگ انت دانکہ آزند ء یک مرادے ء سر بہ بیت ء پہ ہما مراد ء جھد بہ کنت، اے وڑہ مردم پہ دگراں جھد کنگ ء گوں آیاں مھر داری ء گوم ء بیت ء پہ وتی بیگا مرادین بیت۔

(ج) انسان دوستیں سما پجاری

سما پجاری ء اے پگری ٹک جند چاری سما پجاری ء سک نژیک انت۔ ہر دوئیں گشت مردم وتی کردواک ء جاہ بیارایت دانکہ مراد بہ بیت، بلے جاھے کہ جند چاری سما پجاری مردم ء پچار ء ارادہ ء واک ء زور پر دنت، ہمو دا انسان دوستیں سما پجاری ذہن ء انسانی کنت ء یکوئی، بے گالانی کارمرزی ء زانت دست گرگ، گوں ایدگراں ہمنگر نچ بیگ ء مردم ء ایمن بیگا زور پر دنت۔ اے پگری ٹک ء بناہ کنوک امریکا ء سما زانت ابراہام ماسلو (Abraham Maslow) ء گشگ ء مردم ء بکنی جوزگ (Sensations) یا کرد ء پد کرد ء پٹ ء پول یا اندر سائی چست ایرانی گمان ء سر پدی ء انسان زانگ نہ بیت۔ انسان پدر سما، چہ پیداک بیگا پیش ہواریں داد ء جندی شریانی واہند انت، سما پچار ء جناور، ذہنی نا دراہ ء مردمانی بدیں کردانی جاہ ء جاندارہ ء سلا متیں مردمانی پٹ ء پول کنگ لوٹیت۔ سما پجاری ء اے سیں پگری ٹک

دروشی سماپجاری ۽ راہبند ۽ یک نہ یک رنگے ۽ اسر مندات انت۔ گندگا زانشی
 سماپجاری چه ہڈ بندی سماپجاری ۽ ہم اسر مندانت۔ ایشی ۽ ابید یورپ ۽ امریکا ۽
 نوکیس پٹ ۽ پول ۽ دیروی ۽ سوب ۽ شریں مٹ ۽ بدلی آتنگ ۽ سماپولی ۽ گیشتریں
 زانتکاری من ۽ پد رساء ۽ اہمیت ۽ منت۔ بلے اگاں یورپ ۽ امریکا ۽ سماپجاری چه
 پگری نکتے ۽ سک باز اسر مندانت گڑا آ بے شک رفتار واہی انت۔ سماپجاری علم ۽ اے
 پگری نکت ۽ اسر مندی ۽ چکاسگ ۽ ہمنچو بس کہ سماپجاری ۽ گیشتریں کتاباں سماپجاری
 رفتار ۽ پٹ ۽ پول ۽ سانس لیکھگ بوتگ۔ البت مردوچی رفتار ۽ مراد آ نہ انت کہ
 1913ء ۽ واتسن ۽ بیان کنگ بلکیں ایشی ۽ تہا زہنی سوب ہم ہوار کنگ بوتگ انت۔

سماپجاری ۽ لمب ۽ شاہ

ہر علم ۽ دیروی ۽ ردوم ۽ میان ۽ یک ہنچوشیں وھدے کنیت، ایشی ۽ کرد ۽ کار ۽
 پھنات پراہ تربیت ۽ آ بازیں بھراں یا لبناں بھر بیت۔ اے حال ہما وھدی بیت کہ ہما
 علم بازیں پڑاں شنگ بیت ۽ اے وڑہ علمے کہ پیدا اک بیت، پہ ایشی ۽ زانگ ۽ خاصیں
 ہیلکاری ۽ زانت پکار بیت۔ اے پیم یک علمے ۽ Specialization بناہ بیت۔
 ایشی ۽ مراد اشنت کہ نی یک مردے اے علم ۽ دراہیں پھنات ۽ ایشی ۽ بابتا بوتگیں
 پٹ ۽ پول ۽ دراہیں علم ۽ یکجاہ دست گپت نہ کنت۔ چشیں وھد ۽ ہنچوشیں زانتکار
 ودی بنت کہ آ اے علم ۽ یک خاصیں بھرے ۽ بابتا چه اید کہ مردماں گیشتر ۽ گھتریں
 زانتے دست گرانت۔ اے وڑیں مردم خاصیں زانتکار (Specialist) لیکھگ
 بنت۔ ادا اے گپ ہم دگوش کر زایت کہ یک علمے ۽ دیروی ۽ لمب ۽ شاہ پیدا اک بیگ
 ۽ سوب تھنا ہما علم ۽ جند نہ انت بلکیں ہما ملک یادنگ ۽ فنی، امروزی ۽ چا گردی بودنا کی
 ہم گوں ایشی ہمگر نچ انت، جاھے کہ اے علم دیروی کنت۔ پہ دروراگاں یک ملکہ

صنعتی راہبند ال دیروی کنت گڑا خاصیں زانت گیش بیت ء صنعتی چاگرد ء فنی زانت اے پڑ ء مٹ ء بدلی کارانت۔ اے ضرورتانی آسر ء علم ودی بنت یا کوہنگیں علم دیروی کن انت ء پراہ پھنات بنت۔ اے وڑہ صنعت ء خاصیں زانت گیش بیت گڑا علم ء ہم خاصیں زانت پیداک بیت۔ سماپجاری ء دیروی ء پراہ پھناتی ء ہم ہمے چیزاں کارکت۔ بیستی عیسائی قرن ء اولی چارک ء یورپ، پہ خاص امریکا ء صنعتی تکنیک ء امروزی پڑاں سک باز دیروی کت۔ گوں اے دیروی ء سور بازیں نوکیں چاگردی ء انسانی جمیڑہ ودی بوت انت، کہ اشانی گیش ء گیواری الی بوت۔ اے وڑہ صنعتی سماپجاری*، گراکی سماپجاری*، چاگردی سماپجاری*، درمانجاسی سماپجاری ء ڈوهداری سماپجاری* ء رشت ء ردوم کت۔ اے نوکیں زند ء دیروی ء نوکیں زانت پکارات۔ پمیشکا پہ وانگ ء گیشتر دگوش گوردیگ بوت۔ چکانی گھتر وانینگ ء وانگجاہ ء چاگرد، چک ء لوگ ء چاگرد ء چکانی ذہنی کرد ء جندی کرد ء بابتا پٹ ء پول بوت۔ اے کوشستانی بر ء وانگ زانگی سماپجاری*، چکانی سماپجاری* ء سمائی کچ* ء بھراں ردوم زرت۔ اولی جھانی جنگ ء سماپجاری ء شنک ء تالانی ء مزنیں کردے است۔ چہ جنگ ء پیش سازانتاں زانت ء کچ کنگا لھتیں ذہنی چکاس جوڑکنگ ات انت۔ جنگ ء رند سماپجاراں اولی رنداپہ لشکر ء لشکریانی زورگ ء اے چکاسی راہبند ال گیش ء چہ گیش کارمرزی ء موہ رست۔ اے چکاس ہماکاس ء مراد بوت انت کہ رنداہمے چکاس پہ ادارہ، صنعتی ء تجاری کار جاہان ء اید کہ جاہاں پہ مردمانی کارگرگ ء کارمرز بوت انت۔ اے وڑہ لشکری سمائی کچ ء شور ی سماپجاری* ء دیروی کت۔ سماپجاری ء شاہ ء لبانی بابتا جست کنگ بیت کہ ایشی ء کجام پھنات اصیل (Pure) یا گون کچکنین (Applied) انت۔ اے دوئیں گپانی گیشوار چوش کنگ بیت کہ ”اصیلیں“ سازانت سائنس ء راستی ء زانگ ء چکاس کت ء راہبند ال

سائنسی راہبند اس چکاسیت۔ وھد یکہ گون کچنگیں سازانت ہستیں سمائی راہبند اس کاری پڑے (وانگ، صنعت و ایدگہ) کارمرز کنت۔ راستیں گپ اشنت سماپجاریانی اے دوڑگانی بھرغ بانگ گران انت۔ پرچیکہ مروچیکیں اصلیں سائنسی علم باندا یکہ کاری پڑے و کارمرز بوت کنت۔ ہمے وڑہ کاری پڑے و کارکنان و برغ آسرے کہ دست کپیت، ایشی و سوب و نوکیں سائنسی راہبند جوڑ بوت کنت یا کوھنگیں راہبند مٹ بوت کنت۔ کردغ راہبند و اے بنکی ہمگر پنچی و سوب و ما سماپجاری و وڑ وڑیں شاہ و لبساں اصل و گون کچنگیں بھراں بھرغ بانگ نہ کنیں بلکیں اشاں یک شاہ و لبے و رنگ و پٹ و پول کنیں۔

۱۔ انسانی رشت و ردومی سماپجاری *

(Developmental Psychology)

چے تنک و تی شخصیتے است؟ اگاں چک کسانی و ترسینگ بہ بیت گڑا آئی و شخصیت دائم اسر مند بیت؟ چے ورنائی تنھا گون بدنی مٹ و بدلیاں بندوک انت یا ایشی و سمائی مٹ و بدلی ہم ہوار انت؟ چے انسان میانسانی و الم گون سمائی جھیردھے و دوچار بیت؟ چے پیری و مردم و زانت کم بیت؟ اے وڑیں جستاں یک مدتے پت مات، استاد، سازانت و انسانی رشت و ردوم و پٹ و پولکار گون وت دلگوش کنگ انت۔ اولسرا زانتکاراں چکانی با بتا پٹ و پول کت۔ اے وڑہ سماپجاری و یک لبے بزاں چکانی سماپجاری پیدا ک بوت۔ گیشیں پٹ و پول و زانتکاراے آسر و سر بوت انت کہ رشت و ردوم و کار تنھا کسانی و نہ بیت بلکیں در اھیں عمر و بیت۔ ہمیشکا چکانی سماپجاری ورنائی یا پیری و سماپجاری و جدا کنگ نہ بیت۔ ہمے سوب انت کہ مروچی چکانی سماپجاری و جاہ و رشت و ردوم و سماپجاری سماپجاری و شاہ و لبے زانگ بیت۔

انسانی رشتہ و ردوم بن بن بن یا چا گردے کرد چی انت؟ اے جست و اولسراز انتکار
 دو نکاں بھر کنگ ات انت۔ لہتیں زانتکاراں بن بن بن یا چا گردندی سوب
 لیکھتگ ات و دگہ لہتیں زانتکاراں ایشی و چپ لیکھتگ ات۔ مرد چیکیں دھرے اے
 تھیرہ مزنیں حدے و توام بوتگ و کیشتریں سازانت اے گپ و باورانت کہ بن بن
 بن یا چا گردگوں ہمگر نچی انسان و رشتہ و ردوم و اسر مند بنت۔ بزاں انسان و گورا
 چہ بندر لہتیں واک و شری است و اے داں ہما کساس و ردوم زیر انت، داں
 کساسے کہ چا گردوش بیت۔ البت زانتکاراے گپ و منوگر انت کہ گوں عمر و گوزگا
 ہور بن بن بن یا چا گردے اسر کم بیت و چا گردے اسر کیشتر۔ بازیں سازانتے و دیدے انسانی رشتہ
 و ردوم و وڑ وڑیں جاوراں گوزایت۔ اے بابتا بازیں زانتکارے و وٹی پٹ و پول و
 چکاس و روعہ انسانی رشتہ و ردوم و وڑ وڑیں و ہد بیان کنگ انت۔ چو کہ اے و ہد
 ہر کس نی جند و پٹ و پول و راہ بندانی روعہ پیم کنگ بوتگ انت ہمیشکا اشانی باز
 گپ چہ یکدگر و جد انت۔ ما اشانی ہواریں گپ زرتگ و انسانی رشتہ و ردوم
 اے و ہداں بھر کنگ: (۱) پیداک بیگا پیش (۲) مچگی و تنگی (۳) شکر ورنائی
 (۴) ورنائی (۵) پیری۔ نی ما چاریں کہ سازانتاں انسانی رشتہ و ردوم و وڑ وڑیں
 اے و ہد و پاس چتور پٹ و پاس کنگ و کجام آسے سر بوتگ انت۔

(۱) پیداک بیگا پیش:

اولسراچکانی ساء و پٹ و پول گوں چک و پیداک بیگا بناہ بوتگ، بلے چہ نوکیں پٹ
 و پول و اے گپ پدر بوتگ کہ چہ پیداک بیگا پیش مات و لاپ و بازیں چیزے چک
 و اسر مند کنت پہ درور لاپ پڑی و میان و مات و ورد و وراک چک و بدن و ذہن و
 رشتہ و ردوم دنت۔ مات و ذہن و جوزگ چک و اسر مند کنت، پہ درور ماتے کہ

لاپ پڑی ء وھد ء گیشتر پریشان بیت، گڑا آئی ء چک پیدا ک بیگ ء وھد ء رندا پہ
 یک مدتے ء زوت برانز گروک بنت۔ چش پرچے بیت؟ لہتیں پوکارانی گمان
 اشدت مات ء دانگی پریشانی ایشی ء خون ء کیمیائی مٹ ء بدلی کاریت ء اے چک ء
 رشت ء ردوم ء اسر کنت۔

(۲) شیرچی ء تنکی

سمازانتاں ہزارانی پٹ ء پول ء چار ء تپاساں چکانی رشت ء ردوم ء وڑ
 وڑیں پھناتانی بابتا گمان درشانی کنگ۔ زانتکاراں چکانی مارشتی ء بھرکتی وس ء واک،
 اشانی واہشت، باھند ء زبان ء ردوم، ذہنی رشت ء ردوم، شخصیت ء رشت ء ردوم ء
 اے کار ء مات ء پتانی راھشونی ء اسر ء بابتا پٹ ء پول کنگ۔ اے جست ء پرس ء
 بازیں چیزے دست کچنگ کہ چک ء رودینگ ء کمک اش کنگ۔ چکانی مارشتی ء بھرکتی
 (Sensori-motor) وس ء واک ء پٹ ء پول ء بازیں شریں زانتکاری یے
 دست کچنگ۔ پہ درور یک جاندر اھیں چکے خاصیں بدنی پھتگی ء سر بیت روگ بناہ
 کنت ء چہ ایشی ء پیسر لوگ ء مردمانی تربیت پہ چک ء خاص اسر نہ کنت بلے دو یا سر
 سالی چک تربیت دیگ ء شریں لیسی یے (Athlete) جوڑ کنگ بیت۔ ہمے وڑہ
 اگاں یک چکے چھی دست ء کار مرز کنت اگاں آپہ راستی دست ء کار مرزی ء پزور
 واھد ار کنگ بہ بیت گڑا آئی ء زبان لٹن بوت کنت۔ چکانی جوڑ گانی (وشی، غم، ترس،
 ہوم ء ایدگہ) پٹ ء پول ء بازیں شریں بردانگ، پہ درور کودکی ء چکانی دل ء نمونڈیں
 ترس بنت گوں زند ء نمونڈگ ء ہور آسر بیان بنت، بلے اگاں چک پدماں پد ترسینگ
 بہ بیت (پہ درورانی جن کثیت) گڑا چہ ایشی ء سوب ء ذھن ء وڑ وڑیں بے نہیں ترس
 ایرندا یت ء ایشی ء سوب ء چک ء پہ وتا اوست نہ بیت۔ چکانی زبان ء رشت ء ردوم

ہم سمازانتانی پٹ ء پول ء بنجاہ بوتگ۔ پٹ ء پول ء چکاس ء زانگ بوتگ چہ کودکی ء
چک بے مانائیں تو ارکشت ء گرونت چہ ہمے تو اراں اولسر الہز، پدا ٹونڈیں گالوار ء
رند تراپورہیں زبان جوڑ بنت۔ ہر چک پہ زبان ء یاد گرگا وڑ وڑیں جاوراں گوزایت۔
اے میان ء ایشی ء چاگرد پہ ایشی سک بازاسر مند بیت۔ پہ درور لہتیں چک لئی زبان ء
گپ جھت گڑامات پت شاد بنت ایشی ء دلہڈی دینت۔ اگاں ہمے دلہڈی رند گیری
بداریت گڑا چک ء زبان چچ بیگ ء ترس بیت۔ چکانی ذہنی وس ء واک ء رشت ء
ردوم ء چکاسگ ء زانتکاراں اے جھد کنگ کہ بز ان انت چکانی گمان، زانت،
زانگ درشانی ء اید کہ ذہنی وس ء واک چتور ردوم گرانت۔ کیشتریں زانتکاراے
گپ ء باور انت کہ چک ء ذہنی رشت ء ردوم وڑ وڑیں جاوراں گوزایت، وھد یکہ
لہتیں زانتکار ء لیکہ ہمیشنت کہ دراہیں جھان ء چکانی جاور یک انت۔ بلے بازیں
زانتکارے ء باور اشنت کہ وڑ وڑیں چاگرداں چک گوں جدا جدا ئیں جاوراں
دوچار بنت۔ چکانی شخصیت ء رشت ء ردوم ء باہتا ہم بازیں پٹ ء پولے بوتگ۔
بازیں گپے چہ ہماچکاں گرگ بوتگ کہ یک نہ یک سو بے ء پہ مات ء پت ء در دسر
بنت ء پہ سمازانتاں آرگ بنت۔ چہ اے راہ ء زانگ بیت کہ چک ء شخصیت ء
چیزے اسروتی جند ء وس ء واک ء بیت کہ گوں ایشی ء چہ پیدا ک بیگ ء روج ء
ہوار انت، بلے چک ء لوگ ء چاگرد، مات ء پت ء مند ء نیا، دود ء ر بیدگ، چہ لوگ
ء در ء تجربہ ء گند ء نند، اے دراہیں چیز چک ء شخصیت ء سک بازاسر مند کن انت۔
پہ درور اگاں مات ء پت ء گپ ء کرد ء پرک بیت یا مات ء پت چک ء جدا جدا ئیں
راہشونی بکن انت، یا چک ء یک وھدے یک راہشونی یے کنگ بہ بیت ء دگہ
وھدے ہمے گپ ء چپ گڑا ایشی ء سوب ء چک ء ذہن مانکیثیت ء بے باوری
پیدا ک کنت کہ ایشی ء سوب ء وڑ وڑیں سمائی جھیرہ پیدا ک بنت۔

(۳) شکر ورنائی

شکر ورنائی چو نائی ۱۲ یا ۱۳ سالی ۽ بناہ بیت۔ ایٹی گوں خاصیں اندامی ۽ بدنی
 مٹ ۽ بدلیاں بیکج بیت، ایٹی ۽ سوب ۽ مردم جنسی حساب ۽ بالغ بیت۔ اے وهد ۽
 ایٹی ۽ ذہنی، جوزگی ۽ نند ۽ نیادی رشت ۽ ردوم پدر بیت۔ اے وهد ۽ گیشتریں حمیرہ
 اے سوب ۽ بنت کہ آنہ چکے مانیت ۽ نیکہ ورنائیں مردے، بلکلیں میانیں دور بیت ۽
 وڑ وڑیں نوکیں کرد ۽ نوکیں حمیرہاں دوچار بیت۔

(۴) ورنائی

شکر ورنائی ۽ شو از نیت جنک یا بچک ورنائیت ۽ یک نوکیں دروشے ودی کنت،
 نی ایٹی گوں نوکیں زند ۽ دیم پدیم بیت ۽ کار ۽ جھد، سیر ۽ سانگ، چک چھلانگ ۽ لوگ
 ۽ مشکلاں گلانش بیت۔ اے بابتا لہتیں سازانساں چکانی رشت ۽ ردوم ۽ وڑہ ورنائی
 رشت ۽ ردوم ۽ ہم وڑ وڑیں وهد ۽ پاس دیم آؤرتگ انت۔

(۵) پیری

ھنوگیں دھر ۽ پیری اے خاطر از انتکارانی دلگوش ۽ سوب بوتگ کہ روا رشتی مکاں
 درمان دارگ ۽ نوکیں پٹ ۽ پول ۽ سوب ۽ چاگرد ۽ گیشتریں مردم پیرین انت
 (پاکستان ۽ اید کہ پشت کچکلیں مکاں چک ۽ ورناسک باز انت)۔ گوں وتی پٹ ۽
 پول ۽ زانتکاراں پیرینانی بابتا بازیں ردیں گے ردکنگ ۽ اے گپ اش منینگ کہ
 اے عمر ۽ مردم وتی ذہنی ۽ بدنی وس ۽ واکاں برجاہ داشت کنت۔ بازیں زانتکارے ۽
 گمان اشنت کہ مردم پیری ۽ وتی بازیں وس ۽ واکے اے خاطر اکار مرزنہ کنت کہ
 ایدگرانی واھک ہمیشنت۔ اے شو نڈیں ۽ جمشاک ۽ ماگمان کت کنیں کہ انسانی رشت

غردوم ء سماپجاری ء مارا انسان ء رشت ء ردوم ء هر دور ء وڑ وڑیں پھنا تانی بابتا بازیں
 علمی ء کردی زانت داتگ کہ اے پہ مات ء پت، استاد، سماپجاری ء زانتکار، وانگ ء
 زانگ ء زانتکار ء اے پڑ ء واھوکیں اید کہ مردماں پرنپ انت۔ دیکی تاکاں
 چاریں کہ اے پٹ ء پول سمازانتاں پہ وانگ ء زانگ چتورکار مرزکتگ۔

۲۔ وانگ زانگی سماپجاری

(Educational Psychology)

ہر دھمی ء نوزدھمی عیسائی قرن ء صنعتی انقلاب ء سوب ء یورپ ء وانگ ء زانگ گیش
 بوت۔ گوں وانگ ء زانگ ء گیشی ء لہتیں ہنچوشیں جھیرہ دیماتک انت کہ چہ وانگ
 جاہ ء وانگ ء وانگی کارانی سوب ء پیداک بوتگ ات انت۔ آچکانی نیمگا گیشتر دلگوش
 گوردیگ بوت کہ وانگ ء زانگ ء ست ات انت، وڑ وڑیں کردی ء سمائی مشکلاں
 دوچار ات انت۔ اولسرا وانگجاہانی استادان ء کارکنوکاں پہ اے جھیرہانی گیش ء
 گیواری ء جھکت بلے پہ اشاں واننگ ء وانگ جاہانی گردیگ وت گران ات
 پدا اے استاد ء اگدہ داراں اے سمائی جھیرہانی زانتکاری است ات ء نیکہ تجربہ۔
 اشاں لہتیں ہنچوشیں مردمانی ضرورت ات کہ وانگ ء زانگ ء میان ء پیداک بوتگیں
 سمائی جھیرہاں زانتکار بہ بنت۔ اے رد ء وانگجاہ ء اگدہ داراں سمازانت کارگت
 انت۔ اے وڑہا سمازانت کہ چکانی سماپجاری ء سمائی چکاس ء بلد ات انت شرکار
 اشکت، وھدے اے سمازانتاں وتی زانت ء تجربہ وانگ ء زانگی کاراں کار بست گڑا
 سماپجاری ء یک نوکیں شاہ ء لے پیداک بوت بزاں وانگ ء زانگی سماپجاری۔
 وانگجاہمی چاگرد ء سمازانتاں وڑ وڑیں راہاں کارکت۔ لہتیں رنگ ء زانتکاراں وانگجاہ
 ء اگدہ داریا استاد چکانی جھیرہانی بابتا سرسوج کت انت۔ لہتیں وانگجاہاں سمازانتاں،

گوں چک، مات پت ۽ استادانی همراہی ۽ اے جھیردھانی کیش ۽ گیواری ۽ جھد
کت۔ سازانتاں وانگجاہانی چک، استاد ۽ اگدہ دارانی کچ ۽ کساس ۽ رد ۽ وتی راہبند
گچین کت انت۔ وانگجاہاں دوراہبند اش کار بست بزاں استاد ہم سر سوج کنگ
بوت انت ۽ سازانتاں وت ہم بھر زرت۔ میزان میزان ۽ استاد سمانی پٹ ۽ پول ۽
راہبند سوج دیگ بوت انت داں ہما کساس ۽ کہ استادانی کار ۽ وانگ ۽ زانگی سا
پجاری المی بھرے بوت۔ سازانتاں عامیں سا پجاری ۽ وڑ وڑیں پٹ ۽ پول ۽ چہ
اشاں وت کپتکیں برہم وانگی پڑ ۽ کار بست انت۔ اے رد ۽ سازانتاں وانینگ،
یاد گرگ، دلگوشی ۽ اید کہ راہبند ال سوب گپت۔ وانگ ۽ زانگ ۽ پڑ ۽ سازانتاں پہ
وانگ کیشتر دلگوشی گوردانگ۔ زانکاراں وانینگ ۽ وڑ ۽ وانگ ۽ خاطر ادرکاریں
المی جاور چکاس ات انت۔ وانینگ ۽ کار خاصیں جاوراں بناہ بیت پہ درور ہیلداری
۽ چیز چتور رد ۽ بند دیگ ۽ دیما آرگ بنت ۽ چتوریں چیز وانینگ بنت؟ وانینگ ۽ کار
چتور پٹ ۽ پول بیت، مردم ۽ چتوریں راہشونی کنگ بیت ۽ چتوریں جاور ودی
کنگ بنت۔ اے راہبند ۽ سکینی چیزانی بستار بنکی انت۔ زانکارانی لیکہ انت داں
چک سا جو مہ بیت ہچ چیز ہیل نہ کنت، بزاں واہداری ۽ ابید ہیلداری بوت نہ
کنت، اے بابتا سازانت وڑ وڑیں راہشونی کن انت، پہ درور چک ۽ بدنی، ذہنی ۽
نند ۽ پادائی واک زانگ بہ بیت دانکہ ایشی ۽ ایشی ۽ وس ۽ واک ۽ رد ۽ ہیل دیگ بہ
بیت۔ اے رد ۽ چک ۽ حدا دانگین واک دلگوشی گوردیگ بہ بیت دانکہ پہ
ہیلداری ۽ واہگدار بہ بیت۔ نوکیں علم چک ۽ گوسکیں روچانی زانت ۽ ہستیں
جاورانی رد ۽ دیما آرگ بہ بیت۔ شزائے جزاء راہبند گوں دلگوشی ۽ یکوڑ کار بندگ
بہ بیت، چک ۽ مراد ۽ نامرادی ۽ سکشت ہیل دیگ بہ بیت۔ چہ پٹ ۽ پول ۽ زانگ

کہ چک ء حب داری ء استاد ء شخصیت ء ہم یک بھرے است۔ لہتیں سازانتاں
 کہ پ دگوش منور دت کہ چک چے سوب ء چہ یکدگر ء جدازا نگ بنت۔ زانتکاراں
 فی شخصیت، زانت ء چیریں شریانی پٹ ء پاس کت۔ چہ اے وڑیں پٹ ء پاساں
 کہ بوت کہ دوچک پھرنگ ء یکوڑ نہ بنت بلکیں چہ یکدگر ء جدا انت۔ لہتیں چک
 یکد کہ چکاں سک باز زانتکار بنت ء اشاں خاصیں تربیت ء راہشونی پکار بیت۔
 ء ابید لہتیں چک سک بے بزانت بنت ء شاں گوں اید کہ چکاں ہم سنگ کنگا
 میں تربیت ء راہشونی پکار بیت۔ سازانتاں پہ اے وڑیں چکانی تربیت ء وانگ
 نگ ء بازیں راہ ء راہبند رد ء بند دانگ۔ زانت ء وڑہ چکانی شخصیتانی میان ء ہم
 نہیں پر کے است۔ لہتیں چک دست نہ اوشت (Hyperactive) بنت براں آ
 لجاہ نشت نہ کن انت ء یک کارے ء داں دیر ء دگوش بوت نہ کن انت۔ لہتیں چک
 بے تواری بنت نذانت، مکتب ء دگوش یا گوں اید کہ چکاں ہور تھور نہ بنت۔ لہتیں استاد
 یکجاہ نہ نندیں چکاں بے تواری نشکیں چکاں کیشتر دوست دارانت، پرچیکہ اے چک
 وت سر پد کنگ بنت، وہدیکہ ایمن نہ نندیں چکاں وڑ وڑیں کاراں دگوش کنگ بہ
 ت گڑا استاد یا اید گراں آزاد نہ کن انت ء شتر تر کار کن انت، دگہ نیمگے بے تواری نندو کین
 بے آوازیں چک اگاں وشد لین ء پر جوزگیں کاراں دگوش کنگ بہ بیت گڑا چہ وتی
 بے سائی ء رد کپنت ء گوں اید کہ چکاں ہم گنگل بنت۔ بازیں ملکاں سازانتاں پہ
 انکجاہ ء چکانی سائی ء وانگ زانگی جیر ہانی گیش ء گیوار ء وانکجاہ ء کار ء انت۔ اے
 زانتکار مکتب ء در ء چکانی کرد ء پٹ ء پاس کن انت، ء آیاں سائی چکاس دینت۔
 چک، استاد ء مات پتاں شعور دینت۔ اے زانتکار چکانی جوزگی جیر وہ، نگ ء لوچیں
 چکانی سائی جمیرہ لئی ء اید کہ ہمے وڑیں جیر ہاں گیش ء گیوار کن انت۔

سازانت چکانی از می واک و جبر ہانی گیشواری و واک و گیشی و راہ و راہبند دیماکار
 انت، پہ درور لہتیں سازانتانی گمان انت اگاں چکاں کساناں و گوں خاک، آپ و
 اید کہ چیزاں نو از می کنگ، چیزانی پرشت و پروش و جوڑینگ و موہ دیگ مہ بیت و
 ہر و ہد و پاک و پلگاری و خاطر چیزانی دست جنگ و چک و دیگمیری کنگ بہ بیت
 گڑاچہ ایشی و چک و از می واک کم بیت۔ سازانتاں اے راستی ہم دگوش نو ورا تگ کہ
 مکتب و چاگرد، پہ خاص استاد و مند و نیاد و ایشی و گوں چکاں گپ و رپ، چکانی کار و
 کرد و اسر مند کنت۔ یک چکا سے و یک سازانتے و مکتبے و چکانی زانت چکاں ات۔
 پدا چکاں کنوک و مکتب و استاد چہ چکانی زانت و سھی کت بلے گشت ئی کہ چک حال
 دیگ مہ بنت بندر اے زانت چکاں و اسر نیت انت بلکیں سازانت و چہ و تی نیمگار و
 و بند دا تگ ات انت۔ مدتے و رند و ہد و دومی رند و چکانی زانت چکاں گ بوت گڑا
 دیست اش کہ سازانت و زانتکار لیکھیکیں چکانی زانت گیش بوتگ و زور ترس چکانی
 زانت زور تر بوتگ۔ چکا سانی آسر چکاں کشگ بوتگ ات انت پمشکا چہ اے چکاں
 و چکاں کنوک و سر کچ وارت کہ استاد و ایشی و زانتکار لیکھیکیں چک گیشتر دگوش نو
 دا تگ انت و زور لیکھیکیں چک کم، بزاں اگاں استاد گمان کنت کہ یک چکے زانتکار
 انت و گوں آئی و ہمے وڑہ جھد کنت کہ چک و زانت گیش بہ بیت۔ چہ اے چکاں و
 پدر بیت کہ استاد و گمان، رفتار و واہگ چک و زانت و اسر مند کن انت۔

۳۔ صنعتی سماپجاری

(Industrial Psychology)

صنعت و پڑ و سماپجاری راہبندانی کارمرزی و علمے کہ و دی بوت، آ صنعتی
 سماپجاری لیکھگ بوت۔ اولی جہانی جنگ و رند صنعت و پڑ و سماپجاری راہبندانی

کارمرزی دو مزین صنعتی ملک برطانیہ و امریکا بنا ہوتے۔ اے ملک صنعتی سماجیاری،
 پہ خاص اے دھڑ پرچے بنا ہوتے؟ ایسی تاریخی، چاگردی و فنی سوب ات انت۔
 1929ء بگرداں 1932ء میان و یورپ و امریکا زندگواز یک سک مشکل ات،
 صنعت و برورد سک کم ات۔ سازانت اش واہد ارکت انت کہ برورد و گیش کنگا
 راہبند بشوہاز انت۔ دگہ نیمگے بازیں کارے کہ گوں دستاں کنگ بوتگ ات انت،
 گوں مشیناں کنگ بوت انت۔ نی پہ صنعتی برورد و کمی گیشی و چارگ نہ بوت کہ
 کارکنوکیں مردم زند و پڑ و رنت یا لاغر و زور۔ بلکیں ایسی و جاہ و کارکنوک و ذہنی کرد
 تپاگ بوت۔ سازانتاں کارکنوکانی تب، کار و واہگداری و ایدگہ ذہنی سوب و لگوش
 شورداں انت پرچیکہ۔ اے چیزانی سوب و برورد اسر مند بوت۔ خوشگیں دھڑ و یک
 کارکنوکے و اول و بگردانکہ آخر و پہ یک چیزے و دراہیں کار دست و تکت انت
 بلے صنعتی و فنی دیروی و سوب و دھڑے اتک کہ ہزاراں کارکنوکاں ہور بوت یک کار
 جاہے و یک چیزے (پہ درور سواری و گاڑی) پیم کت۔ چشیں و ہداں سازانتاں
 کارکنوکانی میان و ت ماں و تی دوستی و ہمکاری و نیمگا و لگوش شورداں۔ زند و
 دلیا ہیانی سوب و کارکنوکانی کارگل و کاراں بندگ و کار و گیشی آتک و اشانی
 یکوئی و تپاکی گیش بیان بوت۔ 1925ء امریکا و کارکنوکاں کار جاہی گلانی
 گلانی یکجاہی، تپاکیں لوٹ دیمآرگ و ہواریں سہل و تران و قانونودی حق دست
 گپت۔ صنعت و اہنداں مار ات کہ کارکنوک پہ زور زبردست کنگ نہ بنت،
 پیشکا آیاں پہ کارکنوکانی زیر کنگ و ہنجوشیں راہبند پکارات کہ اسر مند ہم بہ بنت و
 کارکنوک سر پد ہم مہ بنت۔ سماجیاری و پہ صنعت و اہنداں چشیں بازیں راہبندے
 پیم کت کہ پڑ نہ بوت انت۔ ہیا چاریں کہ صنعت و سماجیاری چتور کار بندگ بوت۔

صنعتی سماں تجارتی و زراعتی کاراں گارکنگ و سماء بابت و بازیں پٹ و پو لے گت، پہ
 درو آیاں اے زانگ و جھد کت کہ یک کارے و میان و ایشی و بیج، میانجین و آسر پہ
 بروردی واک و چتوریں اسر کنت۔ گیشتر گندگ بیت کہ اول سرا کارست بیت، پدا
 ترند بیان بیت۔ پدا یک خاصیں ثرندی یے و رند گیری بیت و آسر و یکرندے پدا
 ست بیت کہ ایشی و سوب کارکنوک و دمبرگ انت۔ سازانتاں پہ دمبرگ و بیگو اھی و
 وڑ وڑیں راھبند دیما آؤرت۔ پہ درور دمبرگ و پیش پہ سا سا لگ و موہ دیگ بہ
 بیت، کار و وڑ مٹ کنگ بہ بیت دانکہ کارکنوک بیزار مہ بیت، و دگہ۔ لہتیں سازانتاں
 کارکنگ و چھو شیں راھبند شوہازات انت کہ ایشی و تہا سُر پُر ہم کم بہ بیت و وھد ہم
 کم۔ چھیں پٹ و پو ل و (Tiem and motion analysis) گشت۔
 اے وڑیں پٹ و پو ل و کارے و وڑ وڑیں بھر و بھر و بانگ کن انت و اے حبر ہم
 چکا سگ بیت کہ پہ یک بھرے و چنت وھد در کار بیت۔ اے کار و فلمے جوڑ بیت و سما
 زانت وڑ وڑیں سُر پُرانی جاہ و نوبتاں مٹ کن انت و بے پکاریں سر پراں گار کن
 انت، کارکنگ و آسودگ تریں وڑ و گچین کن انت دانکہ وھد و کار کم زیان بہ بیت۔
 کار و میان و تپاک ہم کپیت۔ اے تپاک وڑ وڑیں سوبان بنت۔ اے دائم دو بھر
 کنگ بنت بزاں بے ایمنیں جاور (پہ درور رزن و کمی، کوھنگلیں مشین و دگہ) و بے
 ایمنیں سُر پُر (پہ درور پھر یزی راھبند اں کارمرزنہ کنگ، کار و و لگوش نہ دیگ و دگہ)
 سازانتاں ہما گپانی نیمگا و لگوش گوردات کہ اشانی سوب و کارکنوک نا و لگوشی کنت۔
 اشانی تہا ایشی و لوگ و جاور، کار جاہ و چا گرد و چند و زانت ہوار انت۔ کارکنگ و سماء
 ہور سازانت کارکنگ و چپ و چا گرد و بابتا ہم پٹ و پو ل کن انت۔ قدرتی چپ و
 چا گرد و مراد اوتاگ و کچ و کساس، رزن، چاک و سلوات و کساس، دیوالانی رنگ،

چیزانی روغ بند، گرمی ۽ کساس، نمب ۽ کساس، گوات ۽ کساء ایدگہ هوار انت۔
 وهد یکہ سماپجاری چپ ۽ چاگرد ۽ کارجاہ ۽ کارمسترانی رفتار، کارکنوکانی وت ماں وتی
 نند ۽ نیاد ۽ یکدگر ۽ هور تهوری هوار انت۔ اولسراما ہاپٹ ۽ پولانی گپ ۽ جنیس کہ
 قدرتی چاگرد ۽ هوار انت۔ باز کارکنوکاں گلگ انت کہ جاک ۽ سلوات ۽ شرکارکت نہ
 کن انت۔ بلے چہ یک چکاسے ۽ پدہ ربوتگ کہ چہ جاک ۽ سلوات ۽ کار ۽ کنگ ۽ حج
 وڑیں اسرمندی یے نیست بلے کار ۽ میان ۽ ردی گیشتر بنت۔ همے وڑہ لہتیں چکاساں
 زانگ بوتگ کہ موسیقی ۽ سوب ۽ کارکنوکانی بروردی واک گیش بوتگ۔ سازانتاں اے
 گپ ہم پٹ ۽ پول کنگ کہ بزانت انت اوتا کانی رنگ ۽ سوب ۽ کارکنوک ۽ کرد ۽ چہ
 اسر بیت، پہ درور گیشتریں مردم نیل ۽ سبز رنگ ۽ سارتیں رنگ لیکھنت، وهد یکہ سہر ۽
 گلابی رنگ ۽ گرمیں رنگ لیکھنت، بلے چہ پٹ ۽ پول ۽ پدہ رنہ بوتگ کہ کار ۽ میان ۽ چہ
 اے رنگاں کارکنوک سارتی یا گرمی بمارایت۔ البت گرمی ۽ جند ۽ کمی یا گیشی پہ کار ۽
 سک باز اسرمند بیت۔ زانتکارانی نز ۽ پہ کار ۽ گرمی 18 ۽ بگردانکہ 25 ڈگری سینٹی
 گریڈ ۽ شرانت۔ اے ہم زانگ بیت کہ اگاں نمب چہ 90 درصد ۽ گیش بہ بیت گڑا
 پہ کار ۽ بدیں اسرکارایت۔ کار ۽ قدرتی چپ ۽ چاگرد ۽ هورایشی ۽ سمائی چپ ۽ چاگرد ہم
 سک المی انت۔ یک ادارہ ۽ سمائی چپ ۽ چاگرد گول وڑ وڑیں چیزاں جوڑ بیت۔
 اشانی تہا ادارہ ۽ مراد، ایشی ۽ کچ ۽ کساس، مردمانی وت ماں وتی نند ۽ نیاد، ادارہ ۽
 فیصلہ کنگ ۽ راہ ۽ راہ بند، راہشونی ۽ وڑ ۽ ڈول ۽ ایدگہ هوار انت۔ جدا جدا میں
 ادارہانی مراد جدا جدا میں بنت پہ درور یک ادارہ پہ چکاں شریں لیوک اڈ کنگ
 لوئیت وهد یکہ دگہ ادارہ ۽ گونڈیں وهد ۽ گیش ۽ چہ گیش نپ کنگ لوئیت۔
 ادارہ ۽ مراد گول اے گپ ۽ ہمگرنج انت کہ اے مراداں کئے گیشوار کنت ۽ پہ

ایت مرادانی دست گرگاچے راہبند دست گرگ بیت۔ ادارہ ء کچھ ء کس اس ایٹھی ء سمائی
چپ ء چاگرد ء آما پرک بیت۔ مزنیں ادارہ ء بازیں نے بیت پہ درور شتریں فنی
زانت، بازیں مالی راہبند، ادارہ ء نام ء اید گہ۔ ایٹھی ء ابید مزنیں ادارہاں حرابی ہم
است۔ اشانی تہا دائم نوکر شاہی ء سوب ء جیزہ پیداک بنت بزاں دیر ء فیصلہ کنگ،
چیزاں گوں دھر ء لوٹاں ہمنگر نچ کت نہ کنگ، پہ درور سھل ء تران ء کمی، چندیں
مردمانی دست ء فیصلہ آنی بیگ، کارکنوک ء کارمسترانی میان ء دوری ء اید گہ۔ ادارہ ء
کچھ ء کس اس ء ابید ایٹھی ء وڑ ء کارکنوکانی وت ماں وتی نند ء نیاد ہم سمائی چپ ء چاگرد ء
اسر مند کنت۔ اگاں یک ادارہ ء فیصلہ چندیں مردمانی دست ء بہ بیت، ہمکاری ء
راہبند چہ بر زاد ء جھلا د بہ بیت بزاں چہ کارمستر ء نیم گادیم پہ کارکنوک بہ بیت گڑ ادائم
ادارہ ء سمائی چپ ء چاگرد کارکنوک ء دید ء بد بیت۔ پدا گر نیمگے مردی ادارہانی فیصلہ
ء گیشتریں کارکنوک ہوار بنت ء کارمستر ء کارکنوکانی میان ء ہمنگر نچی ء بازیں راہ ء
راہبند بنت کہ ایٹھی ء سوب ء سمائی چپ ء چاگردوش بیت۔ سازانتانی پٹ ء پول ء
زانگ بوتگ کہ یک ادارہ ء قدرتی ء سمائی چپ ء چاگرد پہ کارکنوکاں اسر کنت۔ پہ
درور گندگ بوتگ کہ بازیں مردے یک خاصیں چپ ء چاگردے ء کارکنگا اے
حاطر ارضابنت کہ اود ء سمائی چپ ء چاگردوش انت۔ دگہ نیمگے بازیں کارکنوک شریں
قدرتی چپ ء چاگرد ء رمبیت پہ اے حاطر کہ ادارہ ء بے مردی سمائی چپ ء چاگرد ء
آیانی پٹس تنگ بیت۔ اے رد ء سازانتاں اے گپ شوہاز اتگ یک کارکنوکے پہ
چے حمر ء کار کنت ء شاد بیت ء چے حمر ء چہ وتی کار ء ناشاد۔ سازانتاں ادارہاں
کارکنوکیں مردمانی میان ء جوڑ بوتگیں چیر اندریں نکانی ہم پٹ ء پول کت۔ اے نکانی
پٹ ء پول ء زانگ بیت کہ گیشتریں مردم گوں ہما مردماں کارکنگاوش بنت کہ آیاں وتا

دوست بنت۔ اے ہم گندگ بوتگ کہ اے نکانی سروکانی انسر پہ کارکنوکان سک باز
 بیت۔ بازیں صنعت واھندھے سروکان دست گرگ ء جھد کن انت۔ دانکہ اشانی
 سوب ء کارکنوک دست آرگ بہ بنت۔ پہ خاص ہما وھداں کہ کارمستر ء کارکنوکانی
 میان ء چک ماں چک گیش بیت گڑا اے چیر اندریں نک سروکانی اھمیت ہم کیشت
 بیت۔ اے وڑیں جاوراں پہ خاص کار بندگ ء وھد ء سازانت کارکنوکانی میان ء
 شنگ بیوکیں دروگیں حالاں ہم ٹپاس انت۔ باز رندا چوش بیت کہ کارمستر پہ وتی نپ ء
 دروگیں حال شنگ کن انت۔ چہ اے چمشانک ء مارگ بیت کہ صنعتی سماپجاری ء
 زانتکار بندرا پہ صنعت واھند ء کارمسترانی نپ ء کارکنت۔ اے حیرانی حبرے نہ انت
 پرچیکہ صنعتی سماپجاری ء زانتکار ء صنعت ء واھندکار ء دارایت۔ آملکاں کہ صنعت
 حکومت ء دست ء انت، اودا صنعتی سماپجاری ء زانتکار گیشتر پہ کارکنوکانی نپ ء پٹ ء
 پول کنت ء شانی کار ء گھبودی ء شتریں جھدے کنت۔

۴۔ چاگردی سماپجاری

(Social Psychology)

چاگردی سماپجاری، سماپجاری ء ہماشاہ ء بھرانت کہ مردم ء ذھنی کار ء کرد ء ایشی ء
 چاگردی سوبانی رد ء سائنسی پٹ ء پول کنت۔ چونائی ء چاگردی سماپجاری عامیں
 سماپجاری ء چاگردی سماپجاری ء علم ء اسر مندانت، بلے ایشی ء کار ء سیکسر چہ اے دو بیناں
 جدا انت۔ عامیں سماپجاری ء دائم مردم چہ چاگردی چست ء ایراں جدا چکاسگ
 بیت۔ وھد یکہ چاگردی سماپجاری ء دائم چاگردی چست ء ایر چکاسگ بنت ء مردم ء چند
 وگوش نوردیگ نہ بیت۔ اے رد ء چاگردی سماپجاری ء پٹ ء پول ء نیکپ مردم ٹنک

انت البت مردم غنک چا گردی چست ایرانی دید غچکاسگ بیت۔ چا گردی سماپجاری
 اے تو سیپ و روغ ما چاریں کہ چا گردی سماپجاری و زانتکار چے وڑیں بنکپاں پٹ
 پول کن انت۔ چا گردی سماپجاری و پٹ و پول و یک رنگے ٹونڈیں نکانی پٹ و پول
 انت۔ چاے وڑیں پٹ و پولوں سمازانتاں نکلی کرد غ مردمے و کرد غ نکلی اسر پٹ
 پول کت۔ چہ لہتیں پٹ و پولوں زانگ بیت کہ نکلے و اسر و سوب و مردم و کرد مٹ
 بیت، پہ درور گندگ بوتگ تو گوں اید گراں ورگ بورے گڑا اشتاپ و ورگ ورگ
 بیت، ہمے پیم تجو کیس مردم گوں اید گرانی همراہی و ترند تر تجیت، بلے اے گپ الی نہ
 انت کہ گوں اید گرانی همراہی و مردم دائم شرکار بہ کنت۔ برے برے اے گپ چپ
 بوت کنت بزاں مردم شرکار کنگ و جاہ و بدکار کنت۔ ایسی و یک سو بے اشنت اگاں
 مردم هور بنت کار کن انت گڑا ناکامی یا سلن کار کنگ و رنگ و یک مردمے ذمہ وار نہ
 بیت، اے وڑیں ردیں کرد غ کار مزین نک یاچی و ہم گندگ بنت، پہ درور آیاں کہ
 دائم بس و سوار بنت آیاں دیسگ، اگاں وانگجاہ یا دانشجاہ و چندیں بچک هور سفر کن
 انت گڈانی اشانی کرد چہ آوہد و جدا انت کہ اشاں تھنا سفر کن انت۔ سمازانت اے
 کرد غ وتی جند و گاری (Deindividuation) گشت۔ اے وهد و مردم گوں
 و تا هوریں مردمانی هیل و کرد غ پہ وت زیرایت و اید گرانی جوزگ و پگر و اندیش و پروا
 نہ کنت۔ نکلی دود و کرد غ پہ وت کنگ چا گردی سماپجاری زبان و (Conformity)
 ہم تب بزاں دگر و تب و روگ لیکھگ بیت۔ سمازانتاں اے بنکپ و شریں پٹ و
 پولے کنگ کہ مردم پر چے و چتور هماھیلاں وتی کنت کہ آئی و لوگ مردم، همراہ و جند
 و هیل، چا گرد و هیل و عادت اسر مند بنت۔ مردمے کہ مردمانی دیمان لچ بکنت۔
 بتریست، پہ و تا باورے مہیت۔ گوں اید گراں کیشتر ہم تب بیت۔ ہمے وڑہ کیشتریں

مردم کارے ء شربزان انت گڑاے وڑیں مردم دائم آکار ء وتی کنت۔ سازانتاں
اے گپ ہم پٹ ء پاس کنگ کہ یک راہشون یا مسترے ء کرد ء چونیں شری بنت کہ
یک نکلے ء ایدگہ باسکانی کرد ء نہ بنت۔ کیشتریں سازانت اے گپ ء تپاک انت
کہ راہشون یا مسترے کرد ء ہج وڑیں جدائیں شری نیست بلکیں یک خاصیں نکلے ء
یک خاصیں وھدے ء ہما مردم راہشون یا مستر بیت کہ نک ء مرادانی دست گرگ یا
نک ء باسکانی یکجاہ کنگا مراد بیت۔ چاگردی سماپجاری ء زانتکاراں مردمانی کرد ء بابتا
بازیں پٹ ء پو لے کتگ۔ آیاں اے زانگ ء جھد کنگ کہ مردمانی وڑ وڑیں
کردانی سوب جی انت۔ اے سالانی سال چتورمان انت، یا ایک کہ اے کرد
چتورمٹ بنت؟ اے بابتا سائی زانتکاراں سلتیں کردانی پجار ء اشانی مٹ کنگا
مزنیں جھدے کنگ، پہ درور گور نمٹ کالج آف ایجوکیشن برائے سائنس (ٹاؤن
شب، لاہور) ء لہتیں وانوکاں لاہور ء لہتیں وانگجاہانی وانوکانی گوں ذہنی
پد منگیں مردماں کرد چکاس ات ء پٹ ء پول کت، پدا آیانی سلتیں کرد ء مٹ ء
بدل کنگا آیاں فلم ء عکس اش پشداشت کہ اشانی تھا ذہنی پد منگیں چک وڑ وڑیں
کار کنگا ات انت۔ ایسی ء رند وھدے یکرندے پدا اے وانگجاہانی وانوکانی کرد
چکاسگ بوت گڑا اشانی تھا شریں مٹ ء بدلی اتنگ ات۔ سازانتاں چاگردی
شرفداری ء دودھم پٹ ء پول کت انت۔ آیاں اے زانگ ء جھد کت کہ چے
سوب ء یک مردے مزن شان یا کم شرف بیت، پہ درور مٹی چاگرد ء ہما مردم
زرداریں مزن شان انت، حاکمی یے دست ء انت، شر رنگ انت، یک لیب یادود ء
ر بیدگی پڑے ء (فلم، ٹیلیوژن ء ایدگہ) نامدار انت ء ایدگہ۔

۵۔ درمانجہی سماپجاری

(Clinical Psychology)

چونائی ء اگاں سمازانتے ء نام گرگ بہ بیت گڑا مردمانی دل ء یک ہنچوشیں مردے کثیت کہ گنوکانی علاج کنت۔ وانوکاں اے گپ سرکچ وارنگ کہ یک سمازانتے وڑ وڑیں جاہاں گوں وڑ وڑیں مردماں کار کنت، پہ درور وانگجاہاں گوں وانوک ء استادان، صنعت ء گوں کارکنوک ء کارمستراں، ء ایدگہ، بلے پہ مردماں ذہنی نادراہ پدرترانت ء گوں ایشی ء کارکنوک ہم اہمیت دیگ بیت۔ مئی حال شنگی بنجاہ ہم ذہنی نادراہ ء اشانی علاج کنوکیس زانتکاراں کسماکی رنگ ء دیما کارانت۔ اے گپانی سوب ء مردمانی دل ء نشنگ کہ سمازانت گنوکانی علاج کنت۔ بندرا ذہنی نادراہانی علاج درمانجہی سمازانتانی کار ء بھرانت۔ یک درمانجہی سمازانتے ء کار ہنچوشیں مردمانی کنگ انت کہ گوں وتی کر ء شور ء مردماں ہم تب بیگانا مراد بوتگ انت ء آیانی کرداید گرانی وڑ نہ انت۔ اے مردمانی تہا ہما مردم ہوار انت کہ ذہنی نادراہی، ذہنی پد متنگی، نشہ کنگ، مرگی یا جنسی نادراہیانی شکار انت۔ چہ دراہیں گپاں پیش سمازانت اے وڑیں مردمانی جیڑہ ء شرپٹ ء پول کن انت۔ اے خاطر آایاں وڑ وڑیں راہبند کار مرزن کن انت، پہ درور گند ء نند، سمائی چکاس ء کرد ء کار ء پٹ ء پول ء ایدگہ۔ چہ پٹ ء پول ء سمازانتاں بازیں شریں چیزے دست کپیت، پہ درور جیڑہ ء جند چچی انت؟ بازیں جیڑہ ء سوب سمائی انت یا قدرتی؟ باریں سمائی راہبند ان علاج گھتر انت یا اولسرادا کتری علاج یا پٹ ء پول الی انت؟ اگاں جیڑہ ء اولسری سوب سمائی بوتگ انت گڑا باریں ہما سمائی سوب ہنکت است انت یا اشانی اسرتوام بوتگ؟ اگاں نادراہ

درمان کارمرزکنگان انت گڑا اشانی اسرچے بیگانہ؟ اگاں کسے ذہنی نادراہمی ء شکار انت گڑا ہمانادراہمی چونین انت ء پے ایشی ء علاج ء چونیں راہبند کار بندگ لوہیت؟ مردم ء نادراہمی ء زانگ ء رندائے حبر گیشینگ بیت کہ ایشی ء علاج چتور بہ بیت۔ پے دروراگاں سمائی علاج ء ضرورت انت گڑا نادراہ دا کتر یا سمائی دا کتری ء زانتکارے ء گورارہ دیگ بیت۔ لہتیں وهداں اولسرانادراہ ء دا کتری علاج بیت ء چد ء رندآپے سمائی علاج ء سا جو بیت۔ اے بابتا زانتکاراں مارا تگ کہ آیاں گوں هوری ء یک گلے ء رنگ ء کارکنگی انت۔ پرچیکہ یک نادراہے چند جاہ ء بھر نہ بیت۔ اے مارشت ء سوب ء بازیں جاہاں دا کتر، سازانت، سمائی دا کتری ء زانتکار ء چاگرد کارگشاد* هوری ء کار ء انت۔ یک درمانجاہمی سماپجاری ء زانتکارے ذہنی نادراہ ء سمائی جیردھانی علاج ء خاطر اچونیں راہبند کار بندایت، بندرا اے گپ گون سازانت ء سمائی پگر ء اندیش ء همگرنج انت۔ پے درور پاکستان ء زانتکار کہ سمائی علاج کن انت۔ چہ اشاں لہتیں فرائیڈ ء سماپڑیسی* راہبند ء کارکن انت۔ لہتیں کارل راجرز (Carl Rogers) ء بے شونیں راہبند* ء کار بندانت، دگہ لہتیں عقلی جوزگی سمائی علاج* ء منوگر انت۔ لہتیں زانتکار هورایں راہبند* ء کارگرگانہ، بزاں نادراہ ء جیردہ ء شوہاز انت راہبندے کہ گھتر بیت، کارئی بندانت۔ گیشتریں سازانت یک وهدے ء یک نادراہے ء علاج کن انت، بلے چہ ٹوسگیں بازیں سالان سمائی علاج ء حنجی ایں راہبند ہم کار بندگ بیگانہ، اشانی تھا یک وهدے ء بازیں کسے ء علاج بیت۔ ذہنی نادراہاں ابید سازانت ہنجوشیں مردماں ہم علاج کنگانہ کہ آیاں ہم تب نہ بیگنے شکار نہ انت بلے یک سا گٹے ء شکارنت، پے درور بازیں چکے دست نہ اوشت (Hyperactive) بنت ء پے یک چیزے ء دلگوش گورکت نہ کن انت۔

چوش ہم بوتگ کہ لہتیں مردم ماہ ء لہتیں روچاں یا روج ء خاصیں وھدے ء ملوری
 (Depression) ء ہر جان بنت۔ اگاں پشیں مردم باور کنائینگ بہ بنت کہ اے
 نادراھی یے نہ انت گڑا اے ملوری اشاں آزار نہ کنت۔ در مانجاھی سازانت وڑ وڑیں
 جاہاں کار کن انت۔ اشانی تہا نادراہجاہ، ذہنی نادراہانی نادراہجاہ، وتی در مانجاہ، وانگ
 زانگی بنجاہ ء ذہنی پد منگیں مردمانی سر ء سوجی ادارہ ہوار انت۔ گو سگیں لہتیں سالان سائی
 زانت کار چہ نادراہ جاہاں در کپنگ انت وڑ وڑیں چا گردی نکانی میان ء کار ء انت۔ اے کار
 ء یک جھدے ء رنگ زرتگ ء اے ذہنی جاندر اھی ء جھد لیکھگ بیت۔ پہ درور بازیں
 پد منگیں مکانی کلگاں ذہنی جاندر اھی ء بنجاہ بیم کنگ بوتگ انت کہ اے راہ ء سازانت کلگ
 مستدیں مردمانی سائی جیردگانی گیشوار ء گلایش انت۔ اے بنجاہاں چا گردی کار کشاداں
 عا میں ذہنی نادراھی ء زانت ء علاج سوج دیگ بیت۔ اے جھد ء سائی علاج ء ابید ذہنی
 نادراہیاں رکھگ ء نیمگا دلگوش گور کنگ بیت۔ سازانتاں مزنیں مدتے بیت کہ مار اہنگ
 وھدے ذہنی نادراہ چہ ذہنی نادراہجاہ ء در کپیت مردمانی میان ء زندگوازیں گابناہ کنت گڑا پدا
 ذہنی جیردہانی شکار بیت۔ اے جیردہ ء گیش ء گیواری ء یک نیمگے پھریز ء بابتا زور پردیگ
 چنگ گڑا کہ نیمگے لہتیں ہنچوشیں ادارہ ہم جوڑ دیگ بوتگ کہ اودا پہ گو نڈیں وھدے ء ذہنی
 نادراہ زندگوازیں انت ء آپہ مردمانی میان ء زندگوازیں گاسا جو کنگ بنت۔ پاکستان ء ذہنی
 جاندر اھی ء جھد داں اے وھدی اول گام انت۔ ایشی ء برورد وڑ وڑیں پداں گندگ
 بنت، پہ درور صوبہ سرحد ء لہتیں گو نڈیں شہراں ذہنی پد منگیں چکانی وانگ زانگ ء
 بودناکی ء کسانیں بنجاہ اڈ کنگ بوتگ انت، اشاں چکانی کس ء وارث وت کار بندگا
 انت۔ ہمے وڑہ لاہور ء کوکب سینٹر چہ بازیں سالان پد منگیں چکانی وانگ زانگ ء
 کمک کنگ انت۔ فاؤنٹین ہاؤس ہم پنجاب ء ذہنی نادراہانی گھبودی ء کار بناہ کنگ۔

۶۔ سمائی چکاس *

(Psychological Assessment)

سمائی چکاس سماجی علم و ہما بھرانہ کہ لہتمیں خاصیں جیروہانی گیش و گیواری یا مرادانی دست آرگا سمائی راہبند ال مردماں چکاس ایت۔ اے راہبند چہ درستاں پیش ذہنی نادراہ و ذہنی پد منگیں مردمانی چکاس و کار بندگ بوت۔ ایشی و رنداے راہبند پو وانگ زانگ و کار بندگ بوت۔ اولسراپراہ پھنا تیں سمائی چکاس اولی جھانی جنگ و بوت انت، وھدے امریکی لشکر و پو لشکر یانی گچین و پست لک مردمانی کساس و مردمانی زانت چکاسگ بوت انت۔ جنگ و رندا سمائی چکاسانی راہبند پو صنعت و ایدگہ ادارھاں مردمانی گچین و کار بندگ بوت انت۔ اے وڑہ سمائی چکاس سماجی علم و یک بھرے و رنگ و ودی بوت۔ سمائی چکاس دائم دو بھر کنگ بیت۔ یک وڑیں چکاسے ہما انت کہ مردم و زانت چارگ بیت، بزاں آچے کت کت یا چے کنگ و واک نی است۔ اشانی تہا واک، واھگ، مراد و در برگ (Achievement) و چکاس ہوار انت۔ زانت و چکاس ہم است انت کہ مردم و سُر پری واک، لہز کار بندگی واک، حسابی واک و ایدگہ خاصیں زانت و واک چکاسگ بنت۔ چہ واھگ و مراد و زانگ بیت کہ آیوکیں روچاں مردم چے یادگیت کت، پو درور یک مردے و مھندس یا میکانیک بیگ و واک و واھگ بہ بیت بلے دا کتر بیگ و واھگ و واک مہیت۔ چہ سمائی چکاس و مردم و اے واھگ و واک زانگ بیت کت۔ در برگ و مراد مردم و چیزے و کار و کردانت، پو درور وانگجاھاں چہ وڑ وڑیں چکاساں ما وانوکانی حساب، کیمیا و ایدگہ بھراں کار و کرد و کساس کنیں۔ اے چکاس در برگ و چکاس انت۔ سمائی چکاس و دومی بھرانسان و نند و نیاد و چکاس انت کہ دائم ہمے حال

امزعلی آرزگ

ءانت، پہ درور لہتیں مردم ایوکی دوست بنت، لہتیں برا نر گر وک ءلہتیں و ش تب، ءایدگہ۔
 اے کرد ءچکاس ءما شخصیت ءچکاس کشیں۔ ایشی ءمردم ءشر تریں کار ءکرد چکاسگ نہ
 بیت بلکیں آئی ءہمک روچی کرد چکاسگ بیت۔ سمائی چکاس ءوڑ وڑیں راہبند انت اشانی
 تہا گند ءنند، چار ءتپاس، چکاس، جست ءپرس ءایدگہ ہوار انت۔ گند ءنند ءگوں گپ ء
 رپ ءوڑ وڑیں خاصیں زانت دست گرگ بیت۔ بے اے گپ ءرپ دسر نہ بیت بلکیں
 یک خاصیں راہبند ءے بیت۔ گند ءنند ءجاہ ءچار ءتپاس ءراہ ءگالانی جاہ ءمردم ءکرد
 دگلوش دیگ بیت۔ اے چار ءتپاس یک راہبند ءے ءکنگ بیت ءچار ءتپاس کنوک آ
 چیزاں کہ بے پکار انت نا دگلوش کنت۔ جست تاک ءنیشگیں جست یا گپ بنت۔ چہ اے
 جست یا نیشہ آئی پسہ ءمردم ءوڑ وڑیں زانت ءواک کساس بیت۔ چکاس باز وڑیں
 بنت، اشانی تہا نیشہ ہم بنت، کنگیں کار ءکردانی چکاس ہم بیت ءیاد گرگ ءکچ ءکساس
 ہم کنگ بیت۔ پاکستان ءسمائی چکاس ءوڑ وڑیں راہبند لشکر ءسرکاری کارانی گچین ء
 کارمرز بیگا انت۔ ایشی ءابید کار دست گرگی بنجاہاں یا مردمانی وتی در مانجاہاں ذہنی
 نا در اہیانی زانگ ءسمائی چکاس ءراہبند کارمرز بیگا انت۔ ءنو سنگیں لہتیں سالان پہ
 ذہنی پد منگیں چکاں چہ حکومت ءبے سرکاری ادارہانی نیمگا وانگ زانگ ءہیلکاری
 بنجاہ اڈ دیگ بوتگ انت۔ ادا چکاں دارگ ءپیش آیانی سمائی چکاس بیت ءپہ چک ءکار ء
 کرد ءدیروی ءکچ ءکساس کنگ سمائی چکاس ءراہ ءراہبند کارمرز بنت۔

۷۔ ڈوہداری سما پجاری

(Psychology of Crime)

باریں یک ڈوہداریں مردے وتی دل ءتب ءڈوہ کنت یا جاور آئی ءپہ
 ڈوہداری واہد ار کن انت؟ باریں؟ ءوہداریں مردم ذہنی راہبند ان جان دراہ انت؟

باریں ڈوہداریں مردم ء شزادگی راست انت، آ اخلاقی سرء سوچ لوئیت یا آئی ء سمائی
 علاج کنگ بہ بیت؟ لہتیں مردم رند پہ رند قانونداں پرچے پروشیت؟ سازانت مزنیس
 مدتے بیت، اے وڑیں گانڈ گونڈیں جستانی پسہ آں شوہاز ء انت۔ ڈوہداری سما بچاری ء
 یک بنکی مرادے اے گپ ء شوہاز انت کہ مردم ڈوہ پرچے کن انت؟ اے جست ء پسہ
 آسان نہ انت پرچیکہ ہر وہد یک ڈوہے ء پشت ء وڑ وڑیں سوب بنت۔ پہ درور ذہنی
 نادراہمی، نشہ ء ہیل ء اید گہ۔ اے سوبانی شوہاز گ ء مراداشت کہ اے بدیں سوباں ولگوج
 کنگ بہ بنت، پرچیکہ چہ اشاں ڈوہ پیدا ک بیت۔ مئی ملک ء وڑ وڑیں اشتہارات
 پیشدارگ بیت ء مردمانی دل ء بے پکاریں چیزانی تماہ پیدا ک کنگ بیت، بلے چہ وتی
 تنگستی ء سوب ء گیشتریں مردم اے چیزاں پہ بہا گت نہ کن انت، پمشکا اے چیزانی
 دست گرگا بدیں راہ دست گرگ بنت۔ ایٹی ء ابیداگاں ڈوہدار بزانت چہ شز ء رکھیت
 گز اشتر ڈوہ کنت، پہ درور آیاں کہ مدیکی رشوت گرانت یا شکپی کن انت، دلجم انت چہ اے
 کار ء سوب ء تاوان مہ گند انت۔ وتی پٹ ء پول ء سوب ء سازانتاں وڑ وڑیں ڈوہدارانی
 پدرائی کنگ۔ یک بے سمائیں ڈوہدارے بے ارادہ ء ڈوہ کنت، پہ درور یک ڈرائیورے
 گوں دلگوشداری ڈرائیوری نہ کنت۔ یک تپاکی ڈوہدار (Situational
 Criminal) چہ خاصیں جاوراں نا علاج بیت ڈوہ کنت، پہ درور یک بیکاریں مردے
 وتی چکانی شدلاپی ء دڑی کنت۔ بے ذمیواریں ڈوہدار ہما مردم انت کہ چہ وت پورھی ء
 فیصلہ کت نہ کنت، پہ درور یک ذہنی پد منگیں مردے چہ اید گرانی شگاناں دڑی کنت۔ یک
 رکی نادراہمیں ڈوہدارے ء شخصیت ء اژ انداست پمشکا ڈوہ کنت، پہ درور آدمرد کہ وتی
 جنسی واہگاں زیرکت نہ کنت گز اجنسی ڈوہ کنت۔ یک ست ذہنیں ڈوہدارے چونائی ء
 چہ پشومانی مارشتاں زبھر بیت ء اید گرانی واہگ ء لوٹاں مان نیاریت بلکیں آیاں چہ وتی نپ

ع کار بندایت۔ پیشیں مردم دائم پہ وتی واہگانی پیلہ کنگا ڈوہ کنت، پہ درور ہنچو شیس زردارانی
چک کہ سچ وڑیں کمی اش نیست بلے بینک پل انت۔ یک ہیلداریں ڈوہدارے
ڈوہداری ع زند ع المی بھرے زانت ع ایشی ع سچ وڑیں ڈوہے نما رایت، پہ درور آیاں کہ شکی،
بد سودائی ع چیر انباری کن انت ع اید گہ۔ پاکستان ع ہم پہ ڈوہداری ع سوبانی زانگ ع سا
زانتاں پٹ ع پول کنگ۔ نیشنل انسٹیٹیوٹ آف سائیکالوجی ع پاکستان ع ڈوہداری ع سمائی
چاگردی سوبانی چکاس ع جھد کنگ ع اے بابتا ملک ع دراہیں مزنیں بند بجاہانی گچنی
ڈوہداراں گوں گند ع نند ع شانی پتہانی پٹ ع پول کنگ۔ ہنچو شیس ڈوہدارنی شخصیتانی چار ع
تپاس اش کت کہ اشاں پہ ملک ڈوہ کنگ ات ع اید گراش لٹ ع کٹ کنگ ات انت یا کٹنگ
ات انت۔ دگہ پٹ ع پولے ع گوں پاکستان ع جنین آدمیں ڈوہداراں گند ع نند بوٹگ ات ع
اے زانگ ع جھد کنگ بوٹگ ات کہ بزانت انت جنین ع مردین ع ڈوہداری، پہ اشاں کیشکلیں
شزا ع بند بجاہاں گوں اشاں بیوکیں کاراں چے فرق است۔ چوش ہم بوٹگ کہ بازیے ع
ڈوہ کنگارندو سمائی نادراہ پیشد اشنگ دانکہ چہ شزا ع برکھیت یا شزانی کم بہ بیت۔ دگہ نیمگے باز
رند بوٹگ کہ ذہنی نادراہ شریچارگ نبوٹگ ع ڈوہدار زانگ ع بند بجاہ ع کنگ بوٹگ۔ بلکیں
ہمے حرابیانی سوب ع پاکستان ع حکومت ع ہمے زوتاں نوکیں سروس رولز جوڑ کنگ کہ اے
راہبند ال اگاں مردے سما پجاری ع ہنکی سند ع مدارایت بند بجاہ ع کار مستر بوت نہ کنت۔

۸۔ اندامی سما پجاری *

(Physiological Psychology)

اندامی سما پجاری، سما پجاری ع ہما بھرانٹ کہ سمائی کارانی اندامی کرد ع سوباں شوہاز
ایت۔ اندامی سما پجاری ع زانتکاراں ہیلدکاری، یاد گرگ، سوبم، مارشت، جوزگ ع
اید گہ سمائی کارانی اندامی راہبند ال پٹ ع پول کنگ، پہ درور چہ پٹ ع پول ع زانگ

بیت کہ انسانی عجگ ۽ خاصیں بھرے گپ ۽ رپ، چارگ ۽ گوشدارگ ۽ بابتا انت۔
 اگاں عجگ ۽ اے بھر کہ یہ گپ ۽ رپ ۽ انت تاوان بار بہ بیت گڑا مردم گپ ۽ رپ نہ
 بیت۔ چہ اندامی سماپجاری ۽ انسان ۽ بے راہبندیں کرد ۽ بابتا اندامی سوبانی باروا
 زانت دست کپیت، پہ دروراگاں مات ۽ لاپ ۽ یاپیداک بیگارند چک ۽ شریں ورد ۽
 وراک یا آکسیجن پہ شری ۽ مریت گڑا ایشی ۽ عجگ ۽ خاصیں بھرتاوان گندانٹ ۽
 برے برے چک ذہنی نادراہ بیت۔ اندامی سماپجاری ۽ زانتکاراں اے ہم چاربتگ
 وهدے انسانی بدن ۽ اندام مٹ ۽ بدل بنت گڑا انسانی سماء ایشی ۽ چونیں اسر بنت،
 پہ درورجون ۽ گردگ ترند بیت گڑا انسان برانز گرایت یا گنوک بیت۔ وڑوڑیں درمان
 ورگ یا نشہ کنگا یاد گردگ یا ہیلکاری اسر مند بیت۔ نوک ورنائی ۽ وهد ۽ مردم ۽ بدن ۽
 ہارمونی (Hormonal) مٹ ۽ بدلی کابنت، اے مردم ۽ جوزگ ۽ گماناں اسر مند
 کن انت۔

۹۔ شبینی سماپجاری *

(Comparative Psychology)

ردومی وهد ۽ ساہدارانی سمائی شری ۽ کرد ۽ خاصیں مٹ ۽ بدلی کابنت۔ شبینی
 سماپجاری ہمے شری ۽ کرداں پٹ ۽ پول کنت۔ اے راہبند ۽ ہما کردانی پٹ ۽ پول
 بیت کہ گندگا یک وڑبنت بلے اشانی پورو کنگ ۽ راہبند ۽ راہ جدا جدا انت۔ شبینی
 سماپجاری وڑوڑیں حیوانانی کرداں پٹ ۽ پول کنت ۽ گوں یکدگر ۽ تکاس کنت۔ ردوم
 ۽ رو ۽ ساہدار چہ سادگ ۽ گرانتر بوتگ انت۔ پہ درور لیلوکانی رسکی راہبند سادگ
 انت ۽ اشانی کردہم پراہ پھنات تر نہ انت۔ اشانی کرد ۽ جلتانی کار بازانت۔ اشانی
 دیم پہ دیمی ۽ چہ اشاں مستریں ساہدارانی چشکی کچک، شادو ۽ ایدگرانی رسکی راہبند

گر انترانت و اشانی کرد پراه پھنات تر، بزاں اشاں پہ یکیں سوب و وڑ وڑیں پد کرد
 پشد ارانت۔ انسان و اے کرد پد تر تر انت و اشانی و کرد و جب لتانی کار نہ بیگ و کس اس و
 انت۔ سمازانت و وڑ وڑیں سمائی سوبانی چسکہ هیلکاری، سبہا، یاد کنگ و جوز گانی
 سر پدی و وڑ وڑیں ساھد ارانی پٹ و پول کن انت و اشانی کرداں تکاس کن انت۔
 کسانیں ردوم گرو کیس ساھد ارانی پٹ و پول و بازیں نے است البت جنا و رانی بابتا
 کنگیں پٹ و پولانی کچنگیں بر و آسر تچکا انسانی بابتا کار مرز نہ بنت۔ اے پٹ و
 پولانی رد و انسانی بابتا گھتر و شر تر پٹ و پول کنگ بیت۔

۱۰۔ درمانی سما پجاری *

(Medical Psychology)

بازیں واکتر و سمازانتاں مار اتگ کہ نادر اھے و نادر اھی یا دراه بوھگ و اندامی یا
 درمانی سوباں ابید سمائی سوب هم هوار انت۔ اگان یک واکترے نادر اھ و گپاں گوں
 و لگوشی گوشداریت گڑا اے گپ نادر اھ و پ و ش بیگ و اسر کنت۔ نادر اھ و اے گمان کہ
 آچہ خاصیں درمانے و یا خاصیں واکتر، پیر، حکیم، سمازانتے و علاج و و ش بیت، گڑا
 اے حمر پہ آئی و شریں آسرے کارایت۔ زانتکاراں اے بابتا گلا یگ و اسر
 (Placebo Effect) پٹ و پول کنگ۔ گلا یگ (Placebo) و مراد ہمیش
 انت کہ چیزے پہ درمان و دیگ بہ بیت بلے راتیں گپ اشنت آ بندر ا بے اسر بہ
 بیت۔ پمشکا گلا یگ و درمان پہ پٹ و پول و هوار کنگ بوتگ انت۔ یک پٹ و
 پولے و ہنچ شیں مردم کہ آیاں سر درد ات۔ دو بھر کنگ بوت انت۔ یک بھرے و
 سر درد و گولی دیگ بوت و دگہ بھرے و گلا یگ و درمان (Placebo)۔ آسر و
 زانگ بوت کہ لہتے و سر درد چہ درمان و و ش بوت، دگہ لہتے و چہ گلا یگ و، پر چیکہ

گوں اشاں گشگ بوتگ ات کہ اے سردرد ۽ سکیں شریں درمانے۔ چہ ایشی زانگ بوت آنادرہ کہ پیر، فقیر ۽ اید کہ علاج کنوکانی دست ۽ وش بنت، ایشی ۽ سوب اشانی وتی پگر ۽ باورانت۔ درمانی سماپجاری نادرہ ۽ علاج کنوک ۽ میان ۽ همگر نچی ۽ نادرہ ہی ۽ علاج ۽ کار بندیں سمائی سوباں پٹ ۽ پول کنت دانکہ نادرہ اشانی شر ۽ اکاپی ۽ علاج بہ بیت۔ درمانی سماپجاری ذہن ۽ بدن ۽ نزیکیں همگر نچی ۽ شرزانت۔ همے سوب انت کہ سازانتاں سمائی ۽ بدنی سوبانی وت ماں وتی همگر نچی ۽ بابتا بازیں پٹ ۽ پولے کنگ، پہ درور سازانتاں پہ اے گپ ۽ باورانت کہ بازیں نادرہ اشیاں پہ خاص دم کشی، دل ۽ نادرہ ہی، خون ۽ ترند گردی ۽ سردرد وڑی نادرہ اشیاں سمائی سوب ۽ گیشتر بنت۔ همے وڑہ انسان ۽ درہ ہی ۽ سمائی سوب چش کہ امیت، پگر ۽ وش تبی ۽ مزنیں دستے است۔

۱۱۔ گراکی سماپجاری

(Consumer Psychology)

چہ ماراھر کس وڑ وڑیں چیزانی گراک انت۔ ماورد ۽ وراک وریں، گد ۽ چچ گور کنیں، کوش پاداں کنیں ۽ درمان کارمرز کنیں۔ اے لوٹانی پورا کنگا بہا کنوک وڑ وڑیں چیز پیم کنت۔ بہا کنوک ۽ واہشت اشنت کہ گروک ایشی ۽ پیم کنگیں چیزاں دوست بکنت ۽ گیشتر کارمرز بکنت۔ اے بابتا آئی ۽ وتی گراک ۽ سماء، سما بہ بیت۔ گراک ۽ سما ۽ سرپدی ۽ سازانت وڑ وڑیں راہبند کار بندانت۔ جست پرسانی راہ ۽ وڑ وڑیں چیزانی بابتا آیانی دل دوستی ۽ جست ۽ پرس کن انت۔ گراک ۽ اندر سمائی جوز گانی زانگ ۽ ذہن ۽ ردوم گروکیں راہبند (Projective Methods) کارمرز کنگ بنت۔ اے رد ۽ زانت کارگوں ہر گراکے ۽ دپ نہ کنت بلکین یکے ۽ دراہیں گراکانی جھکیر کن انت ۽ پٹ ۽ پول۔ اے پٹ ۽ پولانی آسر ۽ چیزاں مٹ ۽ بدل کن انت۔

اے چیزانی شنگ ۽ تالان کنگوتی پٹ ۽ پول ۽ آسره دست گرانٹ۔ یہ درور 1972
 ۽ پاکستان ۽ حکومت ۽ پہ گراکاں کہ لوگ ۽ نگن اش دست نہ کپت، پٹنگین نگن پیم
 کت، بلے پاکستان ۽ حکومت ۽ اے نزانگ ات کہ گراک پٹنیں نگن درانت
 یاتاں۔ سازانتاں سانسہ راہبند اں مونگ پیم کت ۽ گراک جست کت انت۔
 گراکاں گیشتر اے حبر ۽ زور پردات کہ نگن سرنگ مہنت، پمشکا اے لوٹ ۽ رد ۽ نگن ۽
 پیکٹ ۽ سرائگن ۽ تارتخ بشتہ بوتگ ات دانکہ ایشی ۽ سرتگی ۽ کساس زانگ بہ بیت۔
 نگن ۽ جار ۽ ہم سرنگ نہ بوہگ ۽ جار جنگ بوتگ ات۔ مرو چیکیں دھر ۽ پاکستانی ۽
 درمکاں چیز پیمکنوک ۽ بہا کنوک چہ سازانتانی پٹ ۽ پول ۽ نپ کنگانٹ۔

۱۲۔ چپ ۽ چاگردی ساپجاری *

(Environmental Psychology)

سچ کس اے گپ ۽ انکاری نہ انت کہ انسان ۽ چپ ۽ چاگرد ایشی ۽ پگر، واہشت ۽
 جوزگاں اسر مند کت بلے چپ ۽ چاگرد ۽ سمائی اسر مندی ۽ بابتا اکا پیں پٹ ۽ پول
 چنت سال پیش بناہ بوتگ۔ اے پٹ ۽ پولانی آسره نچش منگ بوت انت کہ چپ ۽
 چاگردی ساپجاری ساپجاری علم ۽ یک جدا کیں بھرے جوڑ بوت۔ اے بابتا لہتیں بر ۽
 آسره دست کپت انت زانگ کرز انت، یہ درور اگاں گایشاں یک خاصیں زمیلے
 گوشدارینگ بہ بیت گڑا اے گایشانی شیرگیش بیت۔ اے ہم باور کنائینگ بوتگ کہ
 اگاں گوں نوک نہالیں درچکاں نرم گپتاری کنگ بہ بیت گڑا گھتر رشت ۽ ردوم کن
 انت۔ کارکنوکانی برورد ۽ گیشی ۽ پٹ ۽ پول ۽ زانگ بوتگ کہ اوتاگ ۽ کساس،
 دیوالانی رنگ، رژن، کوکار ۽ سلوات، ساز ۽ زمیل، گرمی ۽ کساس ۽ ایدگہ سوب برورد
 ۽ اسر مند کن انت۔ لوگ، ماڑی، پارک ۽ شھر پیم کنوکیں زانگ کاراشانی پیم کنگ ۽
 وهد ۽ چپ ۽ چاگرد ۽ ساپجاری ۽ پٹ ۽ پول ۽ رد کار کن انت۔

ساپجاری

۱۳۔ گلی سماپجاری *

(Organisational Psychology)

جدا جدائیں ادارہ جانی کارپڈ وڈ وڈس بنت۔ ٹونڈس ادارہ ء مزنیس ادارہ ء
 سماپجاری ء فرق بیت۔ لہتیں ادارہ جانی کارپڈ مردی بنت پرچیکہ اشانی تہا فیصلہ گوں
 تپاکی ء بنت۔ ایشی ء ابید لہتیں ادارہ جانی کارپڈ مردی نہ بنت۔ اودا چنت کس یا یک
 کس ء دراہیں فیصلہ آں کنت۔ یک ادارہ ء کارکنوکانی وت ماں وتی نند ء نیاد
 چہ دگہ ادارہ ء جدا ئیں بنت۔ لہتیں ادارہ جانی گیشتر مردم چہ ادارہ ء کارپڈاں سہی ء
 سرپڈ بنت وھد یکہ لہتیں ادارہ جانی اے سرپڈی تھنا چند مردم ء گورا بیت کہ گوں آیانی
 رضاء ایدگہ مرد ماں سرکنگ بیت یا سرکنگ نہ بیت۔ لہتیں ادارہ جانی ادارہ ء کارمستر
 گوں ایدگہ کارکنوکاں ہمگر نچ بیت ء اے وڈس کرد ادارہ ء چپ ء چاگرد ء راھبند ء
 گیشیت۔

رشد ء ردومی سماپجاری

(Developmental Psychology)

چے پک ماتے ء ذہنی حالت آئی ء لاپ ء چک ء رشد ء ردوم ء اسر مند کنت؟
 چے یک تنگے ء وتی شخصیتے است؟ چے یک کسانکس چکے ء فکرکنگ ءے واک ء
 زانت است؟ چے چہ کسانی ء ترسینگ ء چک ء شخصیت ء دائمی اسر مندی یے بیت
 کنت؟ چے چکانی رشد ء ردوم کم کم ء بیت یا ایشی ء انا گاہی مٹ ء بدلی کنیت؟ چے
 جنک ء بچک ء رشد ء ردوم ء کساس ء فرق است؟ چے دراہیں ملکانی چکانی رشد ء
 ردوم یک وڈ بیت؟ چک ء رشد ء ردوم ء بھہ ء بہر گیشتر انت یا چاگرد ء؟ چے اے

گپ پیش آئے گئیں کہ بیت کنت کہ چکے آئے مزن سندی آئے گیش چہ گیش جون یا وزن
چینکس بیت کنت؟ چہ ہر وڑیں کار کجام ہم سن آئے ہیل گپت کن انت یا پہ ہر
کارے آئے ایک خاصیں سندے بیت؟ چہ چہ ہیل کاری آئے رشد آئے ردوم آئے کساس گیش
کنگ بیت کنت؟ چکانی اخلاقی سر آئے سوج کجام سندے شروع کنگ بہ بیت؟ چہ بالغ
بیگ آئے ہمگر نچی تھنا گوں بدن آئے مٹ آئے بدلیان انت یا ایشی آئے سما پجاری مٹ آئے بدلی ہم
ہوار انت؟ رشد آئے ردوم آئے کار داں کجام سندے رند گیری دارا بیت؟

اے وڑیں جست آئے پرس چہ یک مزنیں وھدے آئے مات آئے پت، سماز انت، وانگ
آئے زانگ آئے زانتکار آئے انسانی رشد آئے ردوم آئے دلگوشدار وکیں اید کہ مردمانی دلگوش داری آئے
بنجاہ بوتگ۔ اے جستانی پسو آئے زشوہاز آئے بازیں پٹ آئے پو لے کنگ بوتگ اشانی بر آئے آسر
آئے علمے کہ ودی بوتگ، آئے رشد آئے ردومی سما پجاری گئیں بیت۔

چہ رشد آئے ردوم آئے مراد چہ انت؟

رشد آئے ردوم آئے لہزی معنی انت کہ یک چیزے آئے ودی بیگ یا یک چیزے آئے چہ
سادگیں حالتے آئے مشکلیں حالتے آئے مٹ بیگ۔ وھدے کردے گپ بیت گڑا چہ رشد
ردوم آئے مراد کردے مٹ آئے بدلی انت بلے ہر کردی مٹ آئے بدلی آئے مارشد آئے ردوم نہ گئیں۔
پہ درور یک شیر مچیں چکے چہ شد آئے چیمال ایت آئے وھدے شیر ریست بے توار
بیت۔ اے وڑیں ہما دمانی کردی مٹ آئے بدلی آئے مارشد آئے ردوم نہ گئیں۔ کردے یا کار پدے
ہما مٹ آئے بدلی آئے رشد آئے ردوم آئے نام پر کنگ بیت کہ داں دیراں بمانیت آئے باید یک
راہبندے آئے ودی بہ بیت۔ اے مٹ آئے بدلی شر ہر دوئیں رنگ آئے بیت کنت،
بزاں مردم ہنچ شیں نوکیں کردہیل کنت کہ گیشتر مہر، ردے بند، سلامت، اسر مندے مشکل
بنت آئے مردم گوں اشاں وتی چا گردے گوں اید گراں شر تر نزکی کنت۔ اے شریں

مٹ غ بدلی انت۔ بلے اے ضروری نہ انت کہ رشد غ ردوم دائم شر بہ بیت، پہ درور
اگاں یک چکے سلتیں عاداتاں ہیلدار بیت یا ذہنی نا ذراہیاں دوچار بیت گڑااے
مٹ غ بدلی ہم داں دیر غ مان انت۔ بلے ماچونائی غ رشد غ ردوم غ دیروی زانیں۔

رشد غ ردوم غ سماپجاری چی انت؟

رشد غ ردوم غ سماپجاری غ اولگیس مقصد کرد غ زانتاں ہنچوشیں مٹ غ بدلیانی
پیشدارگ، اشانی کچ غ کساس غ سوبانی شوہاز کنگ انت کہ دنیا غ گیشتریں شکانی تھا
ودی بنت۔ پہ درور دراہیں چک یک خاصیں عمرے غ حبر کنگ، روگ، غ ایدگہ
چیزاں ہیل گر انت غ وڑ وڑیں کار پہ یک رد غ بندے غ کن انت، بزاں پیرا
توارکشگ، پدالہز غ پدا گالوار کنگا ہیل گر انت۔ اے بابت غ زانتکار مردم غ چاگرد غ
ایشی غ قدرتی رشد غ ردوم ہردو کیناں اہمیت دینت۔ ایشی غ ابید مردم غ رشد غ
ردوم غ کساس غ فرق غ ہم من انت، پہ درور لکھتیں چک چہ ایدگہ چکاں زودتر
حبر کن انت بلے دیر غ راہ روانت۔ ہمے وڑہ یکیں چک غ کرد جدا کیں چاگرد غ جدا
بیت۔ پہ درور یک دتا باورداریں چکے یک نوکیں جاہے غ بے برمش غ لجگ
بیت۔ اے کاراں ابید زانتکار غیر قدرتی کارانی رشد غ ردوم غ ہم چکاس انت
دانکہ اے کرد غ پیدا ک بیگ غ مانگ غ سوباں ہم شوہاز کت بکن انت۔ پہ درور
بازیں کسانیں چکے چہ وتی مات غ کے دیر بیگ غ سوب، غ گریت غ چیمال جنت،
پرچیکہ چہ چوش کنگا آوتی مات غ نزکی غ دلگوش غ دست گرایت۔ چہ سماپجاری غ
رد غ مات غ اے کرد چک غ گروگ غ چیمالگ غ پد کرد غ کنگا انت، بزاں مات غ
کرداے گمان غ گیش کنگا انت کہ چک اے شر میں کار غ دم پہ ساعت بکنت۔
اگاں شر میں کردانی کساس غ مانگ غ سوب شوہازگ بہ بنت گڑااے کردانی کم

کنگ یا توام کنگ آسان بیت۔ چہ اے گیاں رشد رومی سما پجاری ء تو سیہ
چوش کنگ بیت: اے سما پجاری ء ہما شاخ انت کہ نارمل ء غیر نارمل کردانی جنگ
اشانی مٹ ء بدلی ء چکاس ایت ء مٹ ء بدلیانی سوباں شوہا زایت۔

چکانی بابتا گمانانی تاریخی پشدر

جدائیں وھد ء جدائیں دمگاں ننکی ء چکانی بابت ء گمان مٹ بیان بنت۔ پہ درور
پیشگیں دھر ء لنگ ء لوچیں چکاں ہور سلامتیں تنک ہم امروزی دل سیاھی زانگ ء
جنگلاں پہ مرگ یل دیگ بوت انت۔ افلاطون ء ارسطو وڑیں فلسفی آن ہم اے دود
پلہ مرزی کنگ۔ عیسائیت ء نوک پیداک بوتگیں چک ء کشگ گناھے لیک ات ء
اسلام ء ہم اے غیر انسانی کار منع کت، بلے ایشی ء رند ہم اے دود پہ سرجمی توام نہ
بوت۔ کوھنگیں یورپ ء کودکی ء آگمان نیست ات کہ مروچی است۔ اے گمان نیست
ات کہ چکانی جدائیں پہ وت گمانے است یا اشانی پہ وت خاصیں مارشت است، ء
گمان اش ات کہ چک چو کہ مزیناں مارانت ء گمان کن انت۔ چک ء یک ٹونڈیں،
کتر ء نیم بندگیں بالغ گمان کنگ بوتگ ات کہ چاگرد ء پیشگاہ ء اوشتاگ، یک نیم
بندگیں انسانے کہ ایشی ء سرجم بیک گوں بانعی ء ہمگر نچ ات۔ گوٹوکی ء بانعی ء میان
ء روم یا شکرورنائی ء حج گمانے نیست ات۔ مات پتاں چک چو کہ مال ء مملکت ء
لوگی چیزاں وتی متاہ زانت انت۔ پت پہ چک ء پورھی ء جاکم ات۔ مات ء پت ء
فرمانبرداری فرض ات ء نافرمانی ء رنگ ء چک جنگ ء چو پگ بوت ء لھتیں وھداں
مرگ ء سزا ہم دیگ بوت۔ چکاں سرکار کنگ اشانی راہ ء زردست گرگ بوت ء گوں
آروس کنگ مال ء مملکت (جاز ء رنگ ء) دست گرگ بوت۔ بازیں لوگاں چہ اشاں
نوکرانی کار ایش گپت۔ چک ء وتی چھرنگیں حق نیست ات۔ اے دراہیں کردانی

ہمگر نجی گوں مالداریں رہبند ان ات، ایشی ء تہانک ء ہواریں حانوادگ ء سک باز
اہمیت ات دانکہ زمین ء منکلت بہر ء بانگ ممیت۔

عیسائی سال ء ہپدھی قرن ء آخر ء صنعتی زرمبشتانی آسر ء چہ یورپ ء کیشتریں ملکاں
ملکہ اریں رہبند توام بوت ء زرداریں رہبند پیداک بوت۔ اے نوکیں رہبند ء کار
جاہاں کارگرانی حاجت انت کہ چہ ملک ء نکانی گر ء داراں آجو بہ بنت۔ اے وڑہ
وتی جنہ ء آجوئی ء گمان ء سرچست کت۔ ہمے دھر ء اولی رندا مارا چکانی آزادیں
حیثیت ء گمان گندگ کنیت۔ نی کودکی یک جدائیں وھدے گیشینگ بوت، وے
وھدے چک یک خاصیں رنگے ء ردوم زیرانت۔ چو کہ داں اے وھدی مذھمی فکر
برجاہ ات انت، پمشکا پہ چک ء اخلاقی سر ء سوج ء زور پردیگ بوت۔ لھتیں مردمانی
گمان ات کہ چک قدرتی رنگ ء شتر بنت ء اشاں گوں اخلاقی سر ء سوجاں نیک جوڑ
کنگ المی انت۔ دگہ لھتیں زانتکارانی گمان چہ ایشی ء پھک چپ ات۔ اشانی گمان ء
چک قدرتی رنگ ء سک شرانت ء اگاں ایشی ء چہ مزینانی اخلاقی سر ء سوج یا مشکلاں
ابیدرشد ء ردوم ء موہ دیگ بہ بیت گڑا آ قدرتی رنگ شریں اخلاقی رہبنداں دست
گراہت۔ اے گمان چہ درستاں پیش فرانسیسی فلسفی روسو (Jean Jacques
Rousseau) (1712-1778) ء عیسائی سال ء ہو دھی قرن ء میانجی ء
دیما آڈرت انت۔ روسو ء گماناں چکانی رشد ء ردوم ء نوکیں فکر ء گمان ء بن حشت ایر
کت۔ ہمایاں کہ چکانی اخلاقی سر ء سوج ء زور پردات، آیاں مارا ات کہ چہ سر ء سوج
ء پیش چک ء جنہ ء سر پدیگ المی انت۔ پرچیکہ ایشی سائنسی دھرات، پمشکا چک ء
کرداش سائنسی رنگ ء پٹ ء پول اش کت۔ اے بابتا رواہشتی جھان ء او۔ لگیں
اہمیں نام برطانوی سائنس دان چارلس ڈارون (Charles Darwin, 1809-1882)

(Darwin) انت، آئی وئی شیرمچیں چک شرچکاس ات ایشی و حسابی داشت۔
 ایشی و چک و رشد و روم انسان و روم و وڑہ لیک انت و پہ ایشی بازیں ثبوتی
 آورت۔ رندا آیوکیں زانکاراں ڈارون و گمان و پٹ و پولی رھبند و رشد و رومی سما
 پجاری برجہ داشت۔ رواریتی ملاں امریکی سازانت ایشیلے ہال، (1844-1924)
 (Stanley Hall) رشد و رومی سما پجاری و بن حشت ایرکنوک زانگ بیت پرچیکہ
 ایشی و اولی رندا چکانی نگانی سرجمیں پٹ و پول کت۔

نوکیں دھر و دیما شکمیں ملاں چکانی بابتا گمان و بازیں مٹ و بدلی یے اتلگ۔
 1959 و و جھانی راجانی انجمن و چکانی حق و جار پڑینت و 1979 و چکانی سال
 لیک ات۔ چکانی حق و تہا مہر و محبت، شریں وراک و دار و و درمان و آسرائی، مچتیں
 وانگ و زانگ، لیب و تر و گرد و موہ و فرصت و پہ ز بہریں چکاں خاصیں آسرائی ہوار
 انت۔ اے حق پہ ہر چکے و یک و ژانت، گواھے آیک نسل، رنگ، جنس، مذہب، قوم
 یا جا گردی نکلے و ہمگر نچ بہ بیت۔

پاکستان ہم جھانی راجانی انجمن و باسک انت بلے مئے ملک و گیشتریں چک چہ
 اے حقان ز بہر انت۔ پہ خاص ہما چک کہ غریب انت، کلگی انت، ز بہر انت، گول
 ایدگہ مذہباں بہ بنت، کتریں زریات و بہ بنت، جنک بہ بنت، آیانی مات پت
 ناواندہ بہ بنت یا اردو، انگریزی میزان انت۔ اے گیشتریں چکانی حالت ہما انت کہ
 کوشنگیں یورپ و عامیں چکانی بوتگ، پرچیکہ مئی گورا دنیگہ ہما وڑیں ملک داریں
 رھبند برجہ انت۔ ایشی و سوب و گیشتریں مردم چکانی فکر و مارشت و سر پد بیگا ز بہر
 انت۔ اے کار پد چہ یک درورے و سر پد بیگ بیت۔ جھانی راجانی انجمن ہمک سال
 19 اکتوبر و چکانی جھانی روج و رنگ و برجہ دارایت۔

یک رندے اے روج لاهورے یک پد منگیس ہندے وردے بند دیگ بوت۔ اے
 بابتا جھانی راجانی انجمنے چکانی ادارہ وردے ڈوڑیں گشتا تک دیوک توار پر جت کہ آیاں
 چکانی وانگ و زانگ، جان سلامتی، وردے ورا کی ضرورت و ز بہری و اید کہ چیزانی بابتا
 حساب داد و انت انت۔ اے دیوان و بازیں چکے نشنگ ات کہ آیاں گشتا تک اش
 کت انت، شزار بوت انت و ت ماں و ت حبراش بناہ کت۔ یہ ایشی کار مستراں آ
 گز دات انت و گشت اش بے توار بندت، چکانی بابتا گشتا نکاں گوشہ دارت۔
 دیوان و آسرے یہ مھماناں وردے وراک و بند و بست بوتگ ات، بلے ایشی تھنا یہ
 مزینان ات و چکاں در و اوشتاں و روکانی دپ چارات۔

چکانی فکرے پشت جنگ و دگہ یک درورے مے وانگجا ہی کتاب انت اشانی تھا
 چکانی ذھن و کساس و دل دوستی و یک کش و پراموش کن انت۔ یہ دروریک پٹ و
 پو لے و میان و سبھی کلاس و چکانی سالینی چکاسانی چیزے روچاں رند اشانی اردو و
 یاد گیری چکاسگ بوت۔ چہ اے پٹ و پول و زانگ بوت کہ چکاں گیشتر ہما درونت
 پراموش بوتگ ات انت کہ زبرات انت یا چہ اشانی ذھنی کساس و بزرات انت۔
 اے پٹ و پول و ہما درس و یاد گیری کمترات، آئی و نام ات ”چکانی جھانی روج“۔

رشد و ردوم و رہبند

• چونائی و ہر چک چہ اید گر و جد انت بلے دراہیں چکانی میان و لھتیں گپ یک وڑ
 انت۔ چو کہ چکانی رشد و ردوم و بازیں چیزیک وڑ انت، پمشکا زانتکاراں چکانی بابتا
 بوتگیں لھتیں پٹ و پولانی سوب و رشد و ردوم و لھتیں رہبند گیشینگ انت کہ پہ ہمک
 ناریلیں چک و المی انت۔ نی ما اے رہبند اں جمشاک دئیں۔

1۔ رشد و ردوم و کاریک کش و رند گیری دارایت

جھان و در اھیں چیز حرکت و تہانت، و اشانی تہا انسان ہم ہوارانت۔ بزاں اشانی تہا ہر و ہد مٹ و بدلی کثیت، پہ درور یکیں روج و جدائیں ساعتاں یک مردے و وزن جدا جدا بیت، پرچیکہ اے میان و چہ بدن و بازیں چیزے در کپ ایت و بازیں چیزے بدن و مان بیت۔ ہمے وڑہ مئے ہمک روچی تجربہ مئے شخصیت و کار پداں اسر مند بنت۔ دائم ما اے مٹ و بدلایاں نمازیں پرچیکہ اے مٹ و بدلی انا گامی نہ بنت بلکیں میزان میزان و بنت، پہ درور گیشتریں مات پت و ہدے چہ اید گراں گوش دارانت کہ اشانی چک مزن بوٹگ انت گڑا آحیران بنت۔ پرچیکہ آیاں و ت اے مٹ و بدلی و نمازانت۔

رشد و ردوم و کار در اھیں عمر و رند گیری دارایت، بلے مزن سندی و دیم پہ دیکھی و کودکی و ایسی و رفتار گیش انت۔ ہمے سوب و چکانی رشد و ردوم و سانسو رہبند اں شرپٹ و پول بناہ کنگ بوت، گڑا اے پٹ و پول اش چہ بانسی و رند بر جاہ دارگ المی نہ زانت اش۔ ہمے سوب ات کہ عیسائی سال و پستمی قرن و اولسر ارشد و ردوم و کار اش تھنا پہ چکانی سماپجاری (Child Psychology) و گیشیت اش۔ رندا و ہدے زانت کاراں زانت کہ اے کار داں مرگ و رند گیری دارایت گڑا ایسی و نام اش رشد و ردوم و سماپجاری پرکت۔

پرچیکہ رشد و ردوم و کار دائم رند گیری دارایت، پمشکا چکانی شری آنی پند و اشانی آویکیں شری آنی بابت و پیش کشی بوت کنت۔ پہ درور اے گپ الم بوٹگ کہ یک چکے و دو سال و عمر و قد ہمینگ انت، ایسی و پورھیں قد ایسی و دو برابر بیت۔ بزاں اگاں یک دوسا لگیں چکے و قد دو و نیم فٹ انت گڑا گمان اش انت کہ آمزن بیت آئی و قد بیخ فٹ دراج بیت۔ ہمے وڑہ زانت کاراں سماپجاری شری آنی رند گیری و شوئنداری کنگ۔ یک پٹ و پولے لے بیخ چکانی شخصیت

اش گوں 35 شری آں (سرچاری، مہر، سک تہی، غاید کہ) چکاس ات انت ے غ پداھے چک
اش مزن سندی ے گوں ھے شری آں یکندے چکاس ات انت اش گڑاھر دوکیں چکاسانی
میان ے فرق کم ات۔ چہ ایشی ے پدربوت کہ شخصیت ے رشد ے ردوم ے ہم یک شلی است۔

2۔ رشد ے ردوم خاصیں رد ے بندے ے بیت

انسانی بدن ے ذھن ے رشد ے ردوم یک خاصیں رد ے بندے ے بیت۔ یک چکے ے قد
ے وزن داں بالغ بیگا وڈان بیت ے پدا پیری ے کم بیان بیت۔ نوک پیداک بوتگیں
چک ے پوست ے میدہ باز نرم بنت بلے گوں سند ے گیش بیگا اشانی نرمی کم بیان بیت۔
ھے وڑہ چک پیسراننگ، گوکوکنگ، اوشتنگ، پادروگ ے تچک یادگرایت۔ چک ے
ذھن ے رشد ے ردوم ے ہم رد ے بندگنگ کثیت۔ گوٹڈوکیں چک ے فکر ے معصومیت
(تہلی) بیت ے منطقی فکر رندا پیداک بیت۔ چہ پٹ ے پول ے زانگ بیت کہ چک ے
گوکو ے روگ، دستانی کارمرزی، ایشی ے دیدا داتگیں مشکلائی گیش ے گیوار، چاگردی کرد
ے شخصیت ے رشد ے ردوم ے یک سرجمیں رد ے بندے گنگ کثیت۔ رشد ے ردوم دائم
چاگرد ے چک ے ہواریں کارپداں بیت، بزاں چک آسمان ے ردوم نہ زورایت
بلگیں چک چاگرد ے چاگرد چک ے اسرمند کنت۔ آچکانی رشد ے ردوم کہ یک
وڑیں چاگردے ے بیت، اشانی وڑ وڑیں کردھم یکیں رد ے بندے ردوم پیداک کن
انت۔ اگاں چاگرد جدا بہ بنت گڑا اے رد ے بندھم فرق بیت کنت۔ پہ درور آ
چکاں کہ زمین ے گردگ ے موہ رسیت آپیسرتر گوکوکن انت ے پداروگ ہیل گرانت،
بلے اگاں زمین کڈ ے کونڈ بہ بیت یا ایشی ے شیب بہ بیت گڑا گیشتریں وھداں
چک بڈکنگ بیت ے چشمیں چک گوکوکنگ ے وھد ے گوازینگ ے پیش راہ روگ بناہ
کن انت۔ ھے سوب انت کہ کوھی دمگاں بازیں چکے گوکو نہ کنت۔

3۔ رشد و ردوماء فرق و آسربیت

چک و اولسری حرکتاں شنگ شانگی بازبیت و آیک نیمگے و نہ بنت۔ چہ ہمے شنگ شانگیں عایں حرکتاں خاصیں حرکت پیداک بنت۔ اے کار و فرق (Differentiation) گشتت پرچیکہ چک چہ ایشی وڑوڑیں باہندانی وڑوڑیں و خاصیں پدکردیاد گرایت۔ اے فرق و میان و چک ہرج خاصیں کردے یاد گرایت، رندا ہمے خاصیں کردیکجاہ بنت گرا پراہ پھناتیں پدکرد جوڑ بنت۔ اے کاراں آسربیت (Integration) گشتت، ایشی و تہا خاصیں کردیکجاہ کنگ و ردوماء بنددیک بنت۔ پدرووریک تنکے و ہدے یک چیزے و نیمگا دست دراج کنت گرا ہمے دست دراج کنگا ہور آہمے چیز و گرگے ہم کوشت کنت، بزاں گونڈیں چک دست دراج کنگ و چیز گرگے و کاراں چہ یکدگر و جداکت نہ کنت۔ چونائی و چہ یک ماہ و رندتک چیزانی نیمگا دست دراج نہ کن انت۔ اے کار چونائی و چہ پنج ماہ و عمر و رند پدا نا ظاہر بیت بلے نی چک چیزانی گرگے و ابید ہم آیانی نیمگا دست و دراج کنت و اگاں بلوٹ ایت گرا چیزاں گپت ہم کنت۔ نی دست دراج کنگ و چیزاں گرگے و کارانی تہا فرق و آسربیت پیداک بوتگ۔ بزاں چک اے دوئیں کاراں چہ یکدگر و جداکت کنت (فرق)۔ و آیایاں و ت ماں و ت ہور کنت (آسربیت)۔ مکی ذہنی رشد و ردوماء ہم فرق و آسربیت کار رند گیری دارایت۔ پدروور پیرا چک کچک و پیشی و میان و فرق و یاد گرایت و رندا آاشاں ہوار کنت و چار پادیں جناوراں شمار کنت۔ ہمے وڑہ یک نقش کش یا زیر زانت و ہدے یک عکس یا زمیلے پیم کن گرا آپسرا وڑوڑیں رنگانی یا سرائی فرق و پدا آیایاں وڑوڑیں رنگ و ہوار کنگ ہیل گرایت۔

4۔ رشد و ردوم و خاصیں نیمگ بنت

چک و وڑوڑیں شری آنی رشد و ردوم یک خاصیں نیمگے و بیت۔ اگاں مارشد و ردوم و بدن و راہ و بچاریں گڑا ایشی و دو خاصیں رہبند گندگ کا بیت۔ اولی ایشی کہ رشد و ردوم چہ سر و نیمگا دیم پہ جھلا دی بہر و بیت۔ رشد و ردوم و اے رنگ و سفیلو کوڈل (Cephalocaudal) کشنت بزاں چہ سر و دیم پہ دمب و۔ ایدگہ جناورانی وڑہ پیدا ک بیگ و وھدہ چک و سر ہم بدن و مزن تربیت، وھد یکہ بدن و جھلی بہر گونڈ و سادگ بیت۔ گوں عمر و گوزگ و ہور سر و چپ و چاگر د و بہر گیشتر مزن بیت و بدن و ایدگہ بہر رند تر اژدگ بناہ کن انت۔ چک و تی انداماں ہم ہمے وڑہ دست گرایت۔ اولسرا آچم و انداماں دست گرایت۔ پداہمے وڑہ باسک، سینگ، سرین و آحر سرازگانی انداماں دست گرایت۔ ہمے سوب انت کہ چک اولسرا پاداھگ، پدانندگ، گوکو، اوشتگ و آحر وگ و تچگ ہیل گرایت۔

بدن و بابتا رشد و ردوم و دومی رنگ پروکسیموڈیٹل (Proximodistal) کشگ بیت، بزاں چہ میانجین و دری سرانی نیمگا۔ گوسگس رہبند و ماے دیستگ ات کہ چک اولسرا یک چیزے و نیمگا دست دراج کزگا یاد گرایت و رندا آئی و دست گرگ ہیل گرایت۔ ایشی و سوب اش انت کہ چک اولسرا کوپگانی انداماں کنٹرول و کنت، پدا سر و شاں کار گرگ ہیل کنت، پدا دست و مچ و آحر و لککاں کار بندگ ہیل کنت۔

بدن و رشد و ردوم دگہ یک رنگے و ہم خاصیں رد و بندے و بیت۔ بدن و جدائیں بہر و اندام پیسر تر پیدا ک بنت و چک اشانی کار بندگ و رند تر ہیل گرایت۔ پمشکا چک و بدن و بازیں شری بنت بلے آ پدا ہم بے وں بیت۔

چک ء ذہنی ردوم ء اخلاقی رہبندانی رشد ء ردوم ہم خاصیں رنگے ء بیت۔ پہ
 درور چک اولسرا تھنا ہنچوشیں سکئیں چیزانی بابتا گمان کت کنت کہ ایشی ء دیما ایر
 بہ بنت (پہ درور بول)۔ رندا آہنچوشیں چیزانی بابتا گمان کنت کہ آمادی رنگ ء
 آئی ء دیما بنت۔ پہ درور برق، انصاف ء ایدگہ۔

چک ء اخلاقی رہبند ء رشد ء ردوم ہم خاصیں رنگے بیت۔ اولسرا چک ایدگرانی
 زور پردیگ ء یک کارے ء شریا حراب زانت بلے رندا اے کنٹرول تھی بیت۔ پہ
 درور کسانیں چکے ء پہ کارے ء سزا دیگ بہ بیت گڑا آاے کارے حراب زانت ء اگاں
 سزا دیگ مہیت گڑا آاے کارے حراب نہ زانت بلے یک وھدے ہنچوشیں کئیت وھدے
 سزا ء جزا چک ء ذہن ء بہر جوڑ بنت ء آوتی کرد ء کنٹرول کنت۔ ہمے وڑہ یک
 کسانیں چکے دنیا ء چہ وتی دید ء نگاہ ء وتی ضرورت ء رد ء چارایت ء ایدگرانی دید ء
 نگاہ ء سر پد بیت نہ کنت۔ پہ درور اگاں یک کسے چہ سرد ء سوب ء چک ء چہ کو کار
 کنگا دارایت گڑا چک بے توار نہ بیت پرچیکہ چک ء سرد ء در ء نہ انت۔ پمشکا پہ
 چک ء سرد ء ء وجود نیست۔ ایدگرانی دید ء نگاہ ء سر پد بیگ ء واک مزن سندی ء
 رشد ء ردوم زیرایت بلکیں بازیں مردمانی گورا اے واک پورھی ء رشد ء ردوم ہم
 پیدا کت نہ کنت۔ چشیں مردمانی تہا گیشتر چہ وتا جدائیں قوم، رنگ، نسل،
 مذہب، فرقہ، لگ یا زبان ء مردمانی خلاف بغض گندگ کئیت۔

5۔ رشد ء ردوم ء کار ریس دار (Spiraling) بیت

چک پکیں کارے رشد ء ردوم ء جدا جدائیں وھداں ہیل گرایٹ بلے ہر وھدی
 اے کار چہ گو سکئیں وھد ء کیشتر ریس دار تر بیت۔ پہ درور یک ٹونڈیں چکے اے وھد ء
 سر بیت کہ آھر کار ء وت کنگ لوٹ ایت، ٹواھے آاے کار ء شرکت بکنت یا شرکت

ملکت۔ پدا یک وهدے کثیت وهدے چک لوٹ اپت کہ اید کہ مردم پہ خاص آئی ء
 مات، آئی ہرج کارے ء بکنت۔ اے لوٹ داں آحری عمر ء ہم رند گیری دارایت۔
 بزاں چک وتی مستری ء در شان کنت ء ایشی ء رند نکھداری ء کمک ہم لوٹ
 ایت۔ ہمے وڑہ ٹوٹدیں چکاں باز کم ترس ء بیم بیت۔ گیشتر پنچ ء شش سال ء چک
 چہ گیشتریں چیزاں ترسگ بناہ کن انت۔ بلے اے ترس، بیم ہما وهدی بنت ء
 گوں بزن بیگ ء چک چہ اشاں در کپنت۔ رشد ء ردوم ء اے رہبند ء نزانوکیں
 مات پت چہ اے گپ ء گیشتر پریشان بنت کہ چک دیمروی ء جاہ ء پشت ء
 روگ ء انت۔ بلے اے پدروین یا پشت ء رہوکیں حرکت بندرادیروی ء یک
 بہر انت ء چہ اے بہر ء گوزان ء چک رشد ء ردوم ء دیمترین ء شتر ترس بہرے ء
 مان بیت۔ چک چوہما کوہ سر کپوک ء وڑہ انت کہ کوہ ء ٹلگ ء سر بیگ ء بازیں
 ترمانترے کنت، جہل ء برز روت، بلے آحر سرا کوہ ء ٹلگ ء سر بیت۔

6۔ رشد ء ردوم ء کار گوسگلیں روچانی تجربہ آنی بنید ء بیت

رشد ء ردوم ء میان ء چک بازیں نوکیں کردے ہیل کنت۔ بلے اے کرد گوں
 چک ء کوہنیں تجربہ ء ہمگرنج بیت ء ایشی ء سوب ء نوکیں کردودی بنت۔ ہنجوش کہ پک
 راجے وتی گوسگلیں تجربہاں ڈالچار کنت دیمروی کت نہ کنت، ہمے وڑہ چک اولسری
 تجربہاں کار بندگ ء ابید دیمتری بہر ء شت نہ کنت۔ پہ درور چک گوکو ء اوشنگ ء
 تجربہ ء سوب ء روگ ہیل گرایت۔ چک ہرج بے معنی ایں توارے کثیت چہ ہمیشی
 ایشی ء زبان پیدا ک بیت۔ چک کاغذ یاد یوال ء ہرج بے سر ء پادیں کشکے رندایت
 ہمیشی ء سوب ء آنبشہ کنگ ہیل گرایت۔ بازیں زانتکارے ء گمان ء ہمک چک وتی
 زندگی ء اولی روچاں لھتیں خاصیں وهد ء پاساں ٹو زایت۔ اے زانتکارانی روع

ہر وہدء چک نوکیں کار پدء پد کردھیل کنت کہ اشاں گوں یکدگرء سک ہمنگرچ
 بنت۔ ہر بہرےء گو سگیں بہرےء تجربہ ہوار بنت بلے ہر بہرےء واتی خاصیں کار پد
 بنتء آ یوکیں بہرچہ گو سگیں بہرےء مشکل تربیت۔ چک یک بہرےء نوکیں کردھیل
 گرگ بناہ کنت، اشاں ہما بہرےء آ حرء دست گرایت۔

7۔ رشدء ردومء کاراں واکانی پورا کنگء واہگداری بیت

یک چکےء کاراں شر کنگ ءے رشدء ردومء وداں ہرچ کسا سےء واک بہ بیت، آ
 قدرتی رنگء ہما شریء سرجم کنگ ءے کوشت کنت۔ پہ درور چک قدرتی رنگء واتی
 واک ء ردء وتی سرجمیں قدء وزن ء رشدء ردومء سر بیگ ءے کوشت کنت۔ اگاں
 رشدء ردومء دیمگیری یے بیت گڑا چک قدرتی رنگء ءے دیمگیری ء دیر کنت وتی
 کمیء پورا کن ءے کوشت کنت۔ پہ درور اگاں چک ءے چہ وتی ضرورت ء کم تر وراک
 رسگانت گڑا آ وتی واک ء کم کار مرز کنت ءے پہ شریء وراک رسگ ء رند گو سگیں
 کمیء پورا کنت۔ اے ہم گندگ بوتگ کہ اگاں چک ء بدن یا اشانی وراک ء الہی
 چیزےء کمی بہ بیت گڑا آ ورگ ء ہنچوشیں چیز شوہاز کن انت کہ آیانی تھا اے چیز
 بہ بیت۔ پہ درور ہتھیں پٹ ء پولاں گونڈیں چک چہ وادء ز بہر کنگ بوت انت۔
 رندا وھدے آیایں وڑ وڑیں وراک دیگ بوت گڑا چکاں قدرتی رنگء ہنچوشیں
 وراک گچین کنت انت کہ آیانی تھا وادء کساں گیشتر ات۔

ذہنی رشدء ردومء ء ہم چک وتی واکانی سرجم کنگا کوشت کنت۔ اگاں آئی ء چاگرد
 آئی ء ذہنی سکین مہ دنت گڑا آ ہنچوشیں چاگردے شوہاز کنت کہ آئی ءے سکین برس
 ایت۔ پہ درور یک جھانی پٹ ء پو لے ءے وانگ بوت کہ دیمبری کنگیں ماگاں چکانی
 وانگ ءے وانگ ء تھا چہ وانگجا ہاں لوگ ء کرد گیشتر انت وھد یکہ پٹ ء پٹ کنگیں

مکان دانگ جاہانی کرد گیشتر اہم انت۔ زانتکارانی گمان ء ایشی ء یک اہمیں
 سو بے پشت ء پشت کچنگیں مکانی لوگی چاگردانت کہ اودا گیشتریں مات پت
 نادانندہ انت ء ذہنی زرمبشت ء وانگ ء زانگ ء موہ کتر بنت۔ پمشکا چک اے
 کمی ء چہ وانگجاہاں پورا کن انت۔

8۔ رشد ء ردوم ء بارگ نازرک بنت

رشد ء ردوم ء میان ء ہر و ہد چک ء ایشی ء چاگرد پہ یکدگر ء اسر مند بنت۔ باز
 و ہداں اے وت ماں وتی کارسک باز اہمیت دارایت پرچیکہ ایشی ء بر ء ثمر پہ
 چک ء سک باز پر نپ بنت یاسک باز تاوان بار، پہ درور لاپ پری ء میان ء اولسری
 سیں ماہانی مدت چک ء رشد ء ردوم ء سک باز اہمیت دارایت پرچیکہ اے میان ء
 چک ء مجگ، چم ء گوشانی گوں اشتاپی رشد ء ردوم بریگا بیت۔ ہمے سوب انت کہ دا کتر
 اولسری سیں ماہاں لاپ پریں جنی ء پہ معمولی ایں سردردی گولیاں ہم پھریز ء سوج ء
 دنت پرچیکہ اے دو ایانی چک ء مجگ، چم ء گوشاں بدیں اسر بوت کنت۔

ذہنی رشد ء ردوم ء ہم گھتیں و ہد پہ چک ء سک باز اہمیت دارانت، پہ درور
 گیشتر چہ مزیناں کسانیں درملکی زبانان زوتر ہیل گرانٹ۔ مئی ملک ء مزن سندانی
 وانگجاہاں مزن سندانی جاہ ء کسانیں چکانی گیشی ء یک اہمیں سو بے چکانی تھا
 ہیل گرگ ء واک گیشتر انت ء مزن سندانی تھا کتر انت۔ ایشی ء مقصد اے
 نہ انت کہ یک خاصیں عمرے ء رند ہیل گرگ نہ بیت۔ علم ہرج عمرے ء
 دست گرگ بیت بلے کسانیں ء ہیل گرگ ء واک گیشتر انت، پمشکا اے عمرے
 چک پہ آسانی نوکیں چیزاں ہیل گرایت۔

9۔ وڑوڑیں رشد؄ ردوم؄ میان؄ ہمگر نچی

چہ پٹ؄ پول؄ زانگ بیت کہ چک؄ رشد؄ ردوم؄ یک عا میں چیزے کارکت کہ
ایسی؄ ہڈاں، قد، اندامی کارپد،؄ ایدگہ واکانی رشد؄ ردوم؄ کنٹرول کنت۔ پشکا اے
چیزانی رشد؄ ردوم؄ ہمگر نچی گندگ کنتیت۔ بلے اے ہمگر نچی سک باز نہ انت پرچکہ
رشد؄ ردوم؄ تھناہمے یکیں چیز کار نہ کنت، بلکیں دگہ لھتیں خاصیں چیز ہم کار کن انت کہ
بدنی رشد؄ ردوم؄ خاصیں پھنا تاں کنٹرول کن انت۔ پہ درور رشد؄ ردوم؄ یک بہرے
شیر؄ دنتاں کنٹرول کنت؄ دگہ یک بہرے اصلی ایں دنتاں کنٹرول کنت، دگہ سکی بہر
ہڈانی رشد؄ ردوم؄ کنٹرول کنت۔ چوکہ اے چیزاں چہ یکدگر؄ آزاد انت، پشکا مئی
شیری؄ اصلی ایں دنتان؄ ہڈانی رشد؄ ردوم؄ گوں یکدگر؄ ہمگر نچی نیست۔

زانتکاراں ذہنی؄ بدنی رشد؄ ردوم؄ میان؄ ہم ہمگر نچی شوہاز گنگ ءے حمد
گنگ۔ راتیں حیراش انت اے پٹ؄ پولانی آسرا لمی نہ انت، بلے ذہنی؄ بدنی رشد
؄ ردوم؄ میان؄ شریں ہمگر نچی گندگ چنگ۔ پہ درور قد؄ ذہنی واکانی میان؄ اے
ہمگر نچی ہم گندگ چنگ کہ کیشتریں ملاکاں وانوکانی قد وتی ناواندھیں ہمسراں کین
کیشتر چنگ۔ ایسی؄ یک سوبے نیز گاری انت، ایسی؄ سوب؄ چکاں پہ شری واک نہ
ریت، اشانی جان سلامتی؄ رشد؄ ردوم اسر مند بیت۔ لوگی چاگرد؄ سکین؄ کمی بیت؄
نزوری؄ واک جاہ؄ نیاہگ؄ سوب؄ کار کرد؄ تہا فرق کنتیت۔ ایسی؄ سوب؄ بدنی؄
ذہنی ہر دو کیس واک اسر مند بنت۔

10۔ رشد؄ ردوم؄ عرفار؄ فرق بیت

چکانی رشد؄ ردوم؄ عرفار؄ بازیں رد؄ فرق بیت، پہ درور بدن؄ گلکیں رشد؄ ردوم،
ایسی؄ ہڈاں، اندام، اندری اندام، قد؄ وزن؄ رشد؄ ردوم ہوار انت، شیر پیچی؄ میان؄

سک تیز بیت۔ ایسی عمر رند کس اس سال و عمر رفتار میانی اس کس اس بیت۔
 شش سال و عمر رند رفتار لٹل تر بیت و چه نوک ورنائی و آهگ و رفتار بیکرندے پدا تیز تر
 بیت۔ ایسی و جاہ و مجگ و ایسی و هواریں بہرانی رشد و ردوم اولی دوئیں سالوں باز تیز
 بیت۔ ایسی و رند داں کس اس شش سال و عمر و رشد و ردوم میانی اس رفتار و بیت و چه شش
 سال و رند گوں نہ بیگ و برابر بیت (ہمے سوب انت کہ چه مستریناں کستریں چکاں دائمی
 ترندیں تپ پہ مجگ و تاوان بوت کنت)۔ مردم و جنین مردینی رد و بنداں شیر مجگ و
 کودکی و میان و باز کم رشد و ردوم بیت و حد یکہ شکر ورنائی و ایسی و رفتار سک تیز بیت۔

وڑوڑیں مردمان رشد و ردوم و کس اس جدا بیت۔ لختیں چک ٹونڈیں و حدے و
 ردوم زیر انت و گدگہ لختیں دیر و ردوم زیر انت۔ لختیں چک ورنائی و چه ایدگہ چکاں
 کستریں و حدے و سر بنت بلے چه شکر ورنائی و دیم پہ ردوم زیرگ و گیشتریں و حد
 زیر انت۔ بزاں اے ضروری نہ انت کہ ہر چکے و رشد و ردوم و ہر و حد یک وڑ بہ
 بیت۔ جنک و بچک و رشد و ردوم و کس اس و ہم فرق است۔ مات و لاپ و جنکانی و
 پہ خاص اشانی ہڈ بند و رشد و ردوم و کار سک تیز بیت و پیداک بیگ و و حد و اشانی
 بدن و رشد و ردوم چه بچکاں چار ہفتگ کیشتر بیت۔ پیداک بیگ و رند بگردانکہ ردوم
 زیرگ و بچکانی ہڈ بند و رشد و ردوم جنکانی کس اس و 80 درصد بیت، جنکانی اصلی
 دنمان ہم چه بچکاں پیسر تر ز دانت۔ چه شکر ورنائی و پیسر جنک و بچک و قد و
 وزن و چشمیں خاصیں فرقے نہ بیت۔ بلے چه بچکاں جنکانی شکر ورنائی کس اس
 دو سال پیسر تر شروع بیت، ایسی و سوب و کس اس دو سال و جنکانی قد و وزن چه
 بچکاں کیشتر بیت، رندا بچک اے فرق و گار کن انت و پدا چه جنکاں دیما تر
 روانت۔ البت چه اندام و رو و جنکاں ہر ج عمر و چه بچکاں دیما تر انت۔

وڑوڑیں مردمانی رشد و روم وڑوڑیں جاہاں کنیت اوشت ایت، پہ درور کھنکھن
 چکانی قد پنج فٹ و کنیت اوشت ایت و لھتے پنج فٹ شش انچ و۔ چونائی و جنک
 وتی گیش و چہ گیش قد و وزن و کساس و چہ بچکاں پیسرت سر بنت۔ وڑوڑیں مردمانی
 ذہنی رشد و روم وڑوڑیں جاہاں کنیت اوشت ایت۔

رشد و روم و برزا کھنکھن راہبندی سر پدی پہ آدراہیں مردماں شرانت کہ آچکانی
 رشد و روم و واہگد ارانت یا آیاں کہ وتی ہمک روچی زند و گوں چکاں سر و کار بیت۔

رشد و روم و کار آ یو کیس سوب

چہ شعر نبشتہ کنگ یا کشندھی یک حداد تگیں دادے؟ چے زانت چہ بن بیھ و
 رسیت؟ چے انسان و زریات یا خون پہ چکانی کرد یا رشد و روم و اسر مند بیت؟ چے
 گوں ہیل کاری چکاں روگ یا حبر کنگ ہیل دیگ بیت یا اے کاراں چک بید ہیل
 کاری یک خاصیں عمرے ووت سراوت ہیل گرایت؟ چکانی رشد و روم و با بتا اے
 وڑیں جست و پرس دائم کنگ بنت۔ مے ملک و بازینے و گمان ہمیش انت کہ چکاں
 بازیں چیزے چہ بن و بیھ و رسیت و یک مردے و ذات یا نسلے و ہستیں شریں یا
 ادنائیں خون چکانی رشد و روم و اسر مند کنت۔ چکانی بن و بیھ و رشد و روم و با بتا
 اے ووت گڑیں گمان نوکیں پٹ و پولوں پھک رد کنگ انت۔ بلے اے جھیر وہ پہ ہلو
 ہالو گیش و گیوار نہ بوت۔

اے باوست چہ کوہنکھن دھر و بیان و پیدا ک انت کہ چکاں کرد چہ بن و بیھ و
 رسیت یا کہ چہ چا گرد و۔ اے باوست ہنچوش گیش بوت کہ عیسائی سال و پستی قرن و
 اولی نیمیں بہر و چکانی رشد و روم و زانت کار و وٹکاں بہر بوت انت۔ یک نلکے و گمان
 ات کہ اے کرد چہ چا گرد و اسر مندی و پیدا ک بنت۔ گوں وھد و گوزگ و ہور و پٹ

ۛ پول ۛ آسرۛ زانتکارانی اے یکدریں گمان ۛ مٹ ۛ بدلی آتک۔ لھتیں زانتکاراں
 اے گمان دست گپت کہ لھتیں کرد چہ بن ۛ بنہہ ۛ سر بنت ۛ دگہ لھتیں چہ چاگرد ۛ ہیل
 گرگ بنت۔ دگہ لھتیں زانتکاراں اے گمان آؤرت کہ چک ۛ ہر کرد ۛ بن ۛ بنہہ ۛ
 چاگرد و دینانی دست ہورانت ۛ چہ پٹ ۛ پول ۛ اے پذیر کنگ بیت کہ یک
 کردے ۛ بن ۛ بنہہ ۛ چے کس اس ۛ بہرے است ۛ چاگرد ۛ کس اس چینکس انت۔
 اے گمان گوں نوکیں گمان ۛ نزیکر انت۔

گوستکیں سی سالاں کیمیا ۛ زند پجاری ۛ زانتکارانی اہمیں پٹ ۛ پول ۛ آسرۛ
 انسانی بن ۛ بنہہ ۛ اسرانی سر پدی ۛ مزنیں کارے کنگ۔ چہ اے پٹ ۛ پولاں
 زانتکاراں جھل ۛ داتکیں بر ۛ آسر دست گپتگ انت:

1۔ بن ۛ بنہہ ۛ کاراں جنیز (Genes) یا پیداک کنوکیں جوہر ۛ بنکی اہمیچ
 است۔ مکی وڑ وڑیں بدنی کرد چہ ہمے جنیز ۛ گیش انت، بلے جنیز ۛ پد ری ۛ چاگرد ۛ
 بیگ الی انت۔ پمشکا چک ۛ جنیز ۛ آئی ۛ چاگرد و ہد ۛ پہ یکدگر ۛ اسر مند بنت ۛ
 اشانی اسر مندی ۛ چہ یکدگر ۛ دیر کنگ مشکل انت۔

2۔ بن ۛ بنہہ ۛ چاگرد ۛ جٹ ۛ تران ۛ چاگرد اش سبک باز ٹونڈ گپتگ ات ۛ
 ایسی ۛ تہا تھنا پیداک بیگا رند چک ۛ دری چاگرد ووار کنگ بوٹگ ات۔ بلے چہ نوکیں
 پٹ ۛ پول ۛ زانگ بیت کہ مات ۛ چکدانی ۛ مردین ۛ آپ ۛ جنین ۛ تھمک ۛ حور بیگا ہما
 چیز پیداک بیت، پہ آئی ۛ چکدانی ۛ چاگرد اسر مند بیگا بناہ کنت۔ پیداک بیگا رند تھنا
 دری چاگرد نہ بلکیں چک ۛ اندری چاگرد (وراک، بیماری ۛ اید گہ) ہم رشد ۛ ردوم ۛ
 کار ۛ اسر مند کن انت۔

3۔ پیداک بیگ ۛ وھد ۛ چک ۛ خاصیں واک یا شتری نہ بنت بلکیں شتری

دست گرگئے ہدو کی بنت۔ شریں چاگردے اشاں ردوم زیرگئے موہ ریت،
وہد یکہ سلئیں چاگرداے شریانی گھبودی ءاڑ پیداک کنت۔

اے نوکیں پٹ ء پول ء آسرء ”بن ء بیہہ پسند“ ء ”چاگرد پسند“ گمانانی تھیردہ ء
بحث ء تران پشت ء پشت کپنگ۔ مروچی زانتکارانی مزنیں کسا سے اے راستی ء
منیت کہ چک ء رشد ء ردوم ء بن ء بیہہ ء چاگرد سکیں ٹینگیں رنگے ء یہ یکدگر ء اسر مند
بنت۔ پمشکا اشاں گستاکنگ یا اے زانگ ء کوشش کہ یک کردے ء بن ء بیہہ ء
کساں پنچک انت یا چاگرد ء پنچک؟ ہما کچ ء بے معنی انت ایسی کہ ہما کساں ء اے
زانگ ء کوشش کہ کھیر ء تام ء برنج ء بہر چینکس انت ء شیر ء چینکس در صد۔ ایسی ء
بدل ء زانتکاراے زانگ ء جھدکنگا انت کہ بن ء بیہہ ء چاگرد ہور بنت رشد ء ردوم ء
کار ء چون اسر مند کن انت۔

رشد ء ردوم ء جدا جدا میں زانتکاراے رشد ء ردوم ء چوش بہر ء بانگ کن انت:

- 1۔ چہ مات ء لاپ ء پیداک بیگا پیش
- 2۔ شیر مچی ء کودکی
- 3۔ بانگی
- 4۔ ورنائی

چونائی ء رشد ء ردوم ء کاراں کاراں یوکیں زندمانی * چیز یک گورنگ نہ بنت،
بلے پہ نو در براں ہر وہدے ء کاراں یوکیں زندمانی ء چاگردی چیزانی جدا جدا پٹ ء
پول کنگ بوتگ۔ ادا زندمانی کار پدانی مراد چک ء بن ء بیہہ ء ہما کار پد یا بدنی
مٹ ء بدلی انت کہ ہر چکے ء چہ بن ء بیہی کار پدانی اسر مندی ء رشد ء ردوم
پیداک کن انت۔ ایسی ء ابید چک ء رشد ء ردوم ء اسر مند کنوکیں ایدگہ چیز
چاگردی کار پد گشگ بنت۔

پیداک بیگا پیش رشد و ردوم

چونائی ء جنین ء چکدانی ء کساس همک چارھپنگ ء رند یک تمکے (ovum) پیداک بیت۔ اگاں اے وهدی وپت واپ بہ بیت گڈا چہ مرد ء نیمگا در کچکگیں آپ ء (sperm) ء کساس 50 کروڑ بیت، چہ اشاں یک دانگے تمک ء مان بیت کنت۔ چہ ایشی ء انسان ء اولی دروشم (خلیہ) ودی بیت کہ زائیکوٹ (Zygote) کشگ بیت۔ مردینی آپ ء گونڈیں گونڈیں بندیک وڑیں کیمیائی پیکٹ بنت کہ لونیه اندام (Chromosomes) کشگ بنت۔ همک مردینی آپ ء جنین ء تمک ء جدا جدامیں 23, 23 لونیه اندام بنت۔ اے وڑہ زائیکوٹ ء تہا کل 46 لونیه بنت کہ 23 جنک بنت۔ ہر جنکے ء چہ مات ء پت ء نیمگا یک یک لونیه اندامے بیت۔ چہ اشاں یک جنکے چک ء جنک پچکی ء گیشین ایت۔ اے جنک ء چہ مات ء نیمگا ہرج لونیه اندامے ہوار بیت، آ ایکس لونیه (X-Chromosomes) کشگ بیت۔ ایشی ء شکل انگریزی آب ایکس (X) ء وڑہ بیت ء اے کچ ء چہ اید کہ لونیه آل مستر بیت۔

چک ء جنین مردین بیگا اے لونیه اندامانی کرد اہم نہ انت بلکیں پت ء آپ ء کرد کیشتر اہم انت۔ مرد ء تہا یکیں وهد ء کروڑانی حساب ء چکی تم پیداک بنت کہ دو وڑین بنت۔ یک وڑینے ء تہا جنینی مردینی ء کیشینوکیں ایکس لونیه (X-Chromosomes) بنت ء دوئی ء تہا وائی لونیه (Y-Chromosomes) بنت کہ کچ ء کتے کستر بنت۔ اگاں تمک ء ایکس لونیه بروت، گڑا چہ مات ء پت ہر دو کینانی نیمگا دو دانگ ایکس لونیه پنت (XX) ء دو 'XX' سوب ء جوڑ بیوکیں چک ء جنس مادگین بیت ء اے وڑہ جنکے پیداک بیت۔

ایشی ء ابیداگاں تمک ء وائی لونیه بروت گڑا تمک ء چہ مات ء نیمگا یک ایکسے (X) ء
 چہ پت ء نیمگا وائی (Y) لونیه اندام بیت ء اے وڑہ ایکس وائی (XY) لونیه ء سوب ء
 چک ء جنس زینے بیت ء اے وڑہ چک بچکے بیت۔ چہ ایشی ء پڈرانت کہ چک ء
 جنک ء بچکی ء تہامات ء حج کار نیست بلکیں چک ء جنکی ء بچکی چہ پت ء آپ ء گیشیت
 ۔ آمردین یا خانوادہ جنین ء پہ ایشی طلاق دینت، یادگہ آروسے کن انت کہ اشاں
 مردین چک نہ بیت، آفت جنین ء بہتام جن انت پرچیکہ چک ء جنکی یا بچکی چہ مات
 ء نہ انت بلکیں چہ پت ء انت۔

مردین ء آپ ء جنین ء تمک ء ابیدھر کسی ایدگہ دروشم (خلیہ) 46 لونیه اندام
 بنت۔ اے یک تپاک انت کہ یک مردینی آپے ء 46 چہ کجام 23 ایں لونیه اندام
 ہوار بنت۔ ہمے سوب ء یکیں مرد ء ہر آپے چہ دوئی آپ ء جدا بیت۔ ہمے وڑہ جنین ء
 تمک ہم چہ دوئی تمک ء جدا بیت۔ پمشکا چہ اے آپ ء تمک ء پیم بیوکیں زائیگوٹ ء
 چہ اشاں جوڑ بیوکیں چک چہ یکدگر ء جدا بنت۔ برے برے یک زائیگوٹے دو یا چہ
 دو ء گیش زوئیگوٹاں بہر بیت ء اے زائیگوٹ جدا دوم پیدا کن انت۔ اے وڑہ ہما
 جاڑیں چک پیدا کن بنت آمونوزائیگوٹک ٹونز (Monozygotic Twins)
 بزاں چہ یکیں زائیگوٹ ء پیدا کن بوٹگیں جاڑیں چک لیکھگ بنت پرچیکہ اشانی جنس،
 شکل، لونیه اندام ء ایدگہ پھک یکوڑ بنت، پمشکا اشاں یک تمکی جاڑیں چک
 (Identical Twins) ہم گشت۔ چہ نوکیں پٹ ء پولاں زانگ بوٹگ کہ
 باڑیں یک تمکی جاڑیں چکانی ہم پیدا کن بیگ ء وهد، قد، وزن ء ایدگہ چیزاں فرق
 بیت۔ اے فرق ء ہم باڑیں سوبے بوت کنت، پہ دروردوئیں چکانی مات ء لاپ ء جاہ
 ء وڑ (Position) جدا جدا بیت۔ یک چکے چہ دوئی ء گیشتر وراک دست گپت
 کنت یا یک چکے پیسر تر پیدا کن بیت ء ایدگہ۔ یک دگہ وڑیں جاڑیں چک وائی

زائمیگوٹک ٹوئز (Dizygotic Twins) یا براتیں جاڑیں چک (Fraternal Twins) گشگ بنت۔ اے چک ہما وھدی پیدا ک بنت وھدے مات ء چکدانی ء یکیں وھدے چہ یکے ء گیشتر تخمک پیدا ک بہ بیت ء ہرج تخمکے ء مردین ء آپ سر بہ بیت۔ اے وڑہ یکیں وھدے دو یا چہ دو ء گیشتر چک جوڑ بنت۔ اے وڑہ وھدے جاڑیں چک پیدا ک بنت، اشانی میان ء یک رنگی ہما حد ء بیت کہ دو برات، دو گوہار، یا یک برات ء گوہارے ء میان ء بیت۔ تھنا فرق اش انت کہ اشاں یکیں وھدے پیدا ک بنت۔ برے برے اے جاڑیں چک سک باز یک رنگ بنت ء اشانی میان ء اے گیش ء گیواری سک باز مشکل بیت کہ اے یک تخمکی جاڑ انت یا براتی۔ زانتکار چہ خون ء چکاس ء اے گپ ء پد رکن انت کہ اے چونیں جاڑ انت پر چیکہ براتی جاڑانی خونانی تہا فرق گندگ کنیت۔ یک چکاسے ء رد ء کساس چہ 86 ء یک پیدا ک پیدا ک بیگے جاڑیں چکانی بیت ء چہ اشاں سہ ء تہا یکے تخمکی جاڑ بنت۔ لہتیں خانوادہ ء چہ اید کہ خانوادہاں گیشتر جاڑیں چک پیدا ک بنت۔ براتی جاڑیں چک خونانی ء ہنچوشین جنینانی ٹوڑا بنت کہ آیان پیرا بازیں چکے بیت۔

ہرج لونہ اندامے ء ہزارانی کساس ء جنیز (Genes) بنت۔ اے جنیز خاصیں دراجیں، زمزمل وڑیں کرک (Molecules) ء جوڑ بنت کہ ڈی این اے (DNA Deoxyribonucleic Acid) گشگ بنت۔ پہ درور چک ء چم ء وڑ چہ جنیز ء بازیں جھکاں کیشیت۔ ہمے وڑہ جنیز ء دگہ یک جگے اے گپ ء کیشیت کہ چک ء میدہ چک بنت یا ڈگم۔ چک ء کیشتریں چیزاں جنیز ء بازیں جگے ہور بیت جوڑ کنت، پہ درور چک ء بالاد وڑ وڑیں ہڈ ء انداماں جوڑ بیت کہ اشانی رشد ء ردوم ء جنیزانی وڑیں وڑ وڑیں جگ کیشین انت۔ چہ مے کیشتریں جنیزاں ہنچوشیں چیز جوڑ بنت کہ آپ کیشتریں انساناں یک انت ء مارا چہ اید کہ حیواناں جدا کن انت، پہ

درورجگ، جبر کنگ، واک، ہڈ بند، ایدگہ۔ اشانی کساس ایدگہ جینزانی کساس کم انت کہ مٹی جندے خاصیں شری آل کیشین انت، پے درورقد، جم ایدگہ میدانی رنگ، شکل ایدگہ۔

جینزے ایک جنکے ایدگہ جینے پے ایدگہ زوراک تربیت کنت۔ چشمیں وھدے چکے زوراکس (Dominant) جینے کار پد پد ر تربنت، وھدے کہ زوریں (Recessive) جین پد ر نہ بیت۔ پے دروراکاں چکے مات پتے نیمگا چہ کیے نیلین جمے پے دوئی اسیاھیں جمے جین برسیت گڑا چکے جم سیاہ بنت پرچیکے سیاھیں جمے جین چہ نیلین جمے جین اے زوراک ترانت۔ چکے جم ہمارنگ اے نیل بنت کہ پے دوئینی نیمگا آئی اے نیلین جمے جین برسیت۔ انسان اے دراھیں بھی بیماریانی (پے درورسہر باد، خون اے لھتیں نادراھی، لھتیں خاصیں ذہنی نادراھی ایدگہ) جین زور بنت، بزاں اشاں تھنا ہمارنگ اے پد ر بنت کہ پے مات اے پتے ہر دو کینانی نیمگاھے نادراھیانی جین برسنت۔ اگاں اے زوریں جینز زور مہنت گڑا کیشتریں چکاں بھی نادراھی یا زوری پیداک بنت اے اشانی پد ر بیچ اے رند اے پد تاوان بار بیت۔ بازیں خانوادھاں بھی نادراھی پے ایسی گیش بنت کہ آیاں کیشتر وت ماں وت سا نگبندی کن انت اے پے چش کنگا یک چکے مات اے پتے ہر دو کینانی زوریں جین اے ہوار بیگ اے ترس کیشتر بیت۔

خالد چہ بھی رنگ اے نادراہ پیداک بوت پرچیکے ایسی اے پتے مات اے پتے کہ نا کو زنگ اے تر و زنگ ات انت، دو زوریں جین رس ات۔ خالد اے نا کو زنگاں پھرنگیں نادراھی یے اے نہ گپت پرچیکے آئی اے نا کو زنگ اے گوں در آمداں سا نگبندی کت اودا زوریں جین نیست ات۔

مات ۽ لاپ ۽ چڪ ۽ زندگي مان رشدي ردوم

وهدي يک ترپي تمڪ ۽ مان بيت زائيوٽ پيم ڪنت گزاشت ۽ ٻيھي ڪرد آسر
 بيت، بزاں چڪ ۽ چدمات ۽ پت هرچي زورگي ات آزت۔ چي ايشي ۽ رند چڪ ۽
 رشدي ردوم ۽ ڪاروو چيز ۽ بنڪ ۽ بيت، زندگي بچاري ۽ چاگرده بچاري ڪارپد۔ زندگي
 رشدي ردوم ۽ ڪنگي (Maturation) ڪش انت ۽ اے ڪاردرهيس جمار ۽ برجاه
 انت۔ مات ۽ لاپ ۽ ردوم ۽ ڪار چي زائيوٽ ۽ بگرداں ڪه چڪ ۽ پيداڪ بيگا برجاه
 بيت۔ اے ڪار ۽ چونائي ۽ ٻه بهراں بهرنگ بيت۔ اولي بهرتمڪ (Ovum) ۽ بهر
 ليڪھگ بيت، گيشتر 10 ۽ بگردانڪه 14 روچ ۽ رندگيري دارايت ۽ هما وهدي آسر
 بيت ڪه وهدي زائيوٽ مات ۽ چڪداني ۽ مان بيت ۽ گول ايشي ۽ ديوال ۽ لچيت۔
 دومي بهر بزاں تم (Embryo) ۽ بهرسي ڪهنگ ۽ شروع بيت ۽ هشتمي ڪهنگ ۽ آسر
 بيت۔ سيڪي بهر فيٽس (Foetus) ۽ بهر چي نومي ڪهنگ ۽ بناه بيت گول پيداڪ بيگ ۽
 آسر بيت۔ ني مارشدي ردوم ۽ اے سڪي بهراں چڪاسي۔

اولي بهر ۽ فيلوپيٽين ٽيوب (Fallopian Tube) ۽ مردين ۽ آپ ۽ جنين ۽
 تمڪ ڏيڪ ورائت ۽ زائيوٽ جوڙ بيت۔ ايشي ۽ پيش انساني اندام ۽ ڪساس پھڪ
 1/175 انچ بيت۔ اے اندام ۽ ردوم هما دمان ۽ شروع بيت ۽ 24 ۽ بگرداں 36
 ساعتاں اے دو انداماں بهر بيت ڪه پھڪ يڪوڙ بنت۔ سه روچاں انداماني ڪساس 32
 ۽ چار روچاں 90 بيت۔

همي ميان ۽ اووم سُر ان ۽ چي فيلوپيٽين ٽيوب ۽ چڪداني ۽ روت سر بيت ۽ گول
 چڪداني ۽ ديوال ۽ لچيت۔ ني انداماني چي سر روت نه بيت بلڪي ايشي گول مات ۽
 همگرنچ بيت۔ ني اووم ۽ بهر توام بيت ۽ نوم ۽ وهدي بناه بيت۔

اووم ء در اھیں اندام یک وڑات انت بلے نی تووم ء مٹ ء بدلی بناہ بیت ء ایشی
 سہ جدائیں بہراں بہر ء بانگ بیت۔ چہ دری بہر (Ectoderm) ء چک ء پوست
 ء دری بہر، ایشی ء مید، پنچ، دنانانی لھتیں بہر، پوست ء غدود، ء بدنی رکی رھبند جوڑ
 بنت۔ چہ میا نھنی بہر (Mesoderm) ء پوست ء اندری بہر، اندام، ہڈ، حوان ء
 روانی ء درشانی رھبند جوڑ بنت۔ چہ اندری بہر (Endoderm) ء نپس ء ورد ء
 وراکی رھبند ء اید گہ آپینک جوڑ بنت۔ تووم ء رشد ء ردوم گوں ترندی ء بیت۔ چہ 18
 روج ء رند تووم یک خاصیں رنگے زورایت۔ ایشی ء سر، دمب، دیم، پشت، ء چپ ء
 راستیں نیمگ پڑر بنت۔ سہ ہچنگ ء تووم ء یک اولسری رنگ ء دلے دھرگک بناہ
 کنت۔ داں چار ہچنگ ء ایشی قد کس اس 1/5 انچ بیت۔ نی ایشی ء دپ، ورد ء وراکی
 اندام، ء جگر ء اولسری دروشم گندگ کنیت ء دل رشد ء ردوم کنت۔ سر ء جگ گیشتر
 پڑر بنت۔

بلے دیکہ ایشی ء لنگ ء باسک نہ بنت۔ چہ دمب ء ابید تووم ء چو کہ ماہیگ ء
 اُپوگ (Gills) بنت کہ چیزے ہچنگ ء رندگار بنت۔ زانتکارانی روع انسانانی تووم ء
 رشد ء ردوم ء مارا کروڑانی سالان چہ جناور ء انسانانی ردوم ء رنگ گندگ کنیت۔ چو کہ
 انسان ء جناورانی بازیں جینز ء اشانی بنکی بہر بزاں ڈی این اے یک انت، پمشکا
 انسان ء جناورانی تووم ء گندگ ء اشانی میان ء گیش ء گیوار کنگ سک باز مشکل
 انت۔ داں ہشت ہچنگ ء تووم ء قد ء کس اس یک انچے بیت ء اے چو انسان وڑہ
 گندگ کنیت بزاں دیم، دپ، جم، گوش، لنگ، باسک، دست، پاد ء اید گہ۔ دست ء
 پادانی لنگلک چوشکہ بٹ ء لنگلکاں پوشدار بنت، جنین مردینی اندام جوڑ بیان بنت،
 اندامانی رشد ء ردوم بناہ بیت، جنین مردینی اندام، رکی رھبند ء آپینک (غدود) کار کنگا

بناہ کن انت بلے اشاں وت ماں وت ہچرنگلیں سیادی نہ بیت۔ لاپ ء تہی اندام چوکہ
پپ، جگر ء گنگ داں کسا سے ء کار ء بیچ کن انت۔

چہ پٹ ء پول ء زانگ بیت کہ کساں 30 در صد توم اشکند بنت بز ایاں ردوم
پیدا کت نہ کن انت زیان بنت، چہ خاص ہا توم کہ آیاں بن نبھی نا ذراھی شور
جنت۔ اگاں چک سکی ہپنگ ء سر بیت گڑا آ فیٹس (Foetus) جوڑ بیت۔ توم
جرت کت نہ وھد یکہ فیٹس گویں چیزے ء ڈیک ورگ ء سر بیت۔ رشد ء ردوم ء
میان ء اے سرگ کیشتر مائیکشیکلیں ء پرمزگ بنت۔ جنین مردینی اندامانی ردوم بناہ
بیت۔ داں 12 ہپنگ ء فیٹس ء کچ کساں 3 انچ ء وزن کساں 20 گرام بیت۔ چہ
رنگ ء دروشم ء ایشی انسان گنگ ء کثیت ء ایشی ء جنین مردینی پہ آسانی زانگ بیت
۔ بلے بز ایاں ایشی ء سر چہ بدن ء باز من بیت۔ جم ء کوس ء بیچ جوڑ بیان بنت۔ داں
اے وھدی رکی رھبند ناسر جم بیت بلے اندامانی رشد ء ردوم ء سوب ء فیٹس انا گامی
دست ء پادسرنیت۔ داں 16 ہپنگ ء مات ء فیٹس ء سرگ ء سابیت۔ نی ایشی ء کچ
کساں چار ء نیم انچ بیت، بدن ء سر ء بارگیں میدے زدانے، دپ بیچ بند بیت، جم
بیچ بند بنت ء دست ء مچ ء چیزے گپت کت۔ 20 ہپنگ ء رند میدے بیچ الکاپی ء
جوڑ بنت، سید ء آپنیک کار بناہ کن انت۔ 24 ہپنگ ء جم سر جم بنت، زبان ء تام
چنگ ء مارشت ودی بیت، فیٹس اندر ء در ء نپس کشت کت ء یک نزدیں
گروگ ء توارے کشت کت۔ 28 ہپنگ ء عمر اے سوب ء اہم انت کہ نی اگاں
فیٹس چہ وھد ء پیش پیدا کت بہ بیت گڑا ایشی ء خاصیں مشین
انکوبیٹر (Incubator) ء ایرنگ ء رودینگ بیت۔ نی فیٹس ء خون ء گردگ،
رکی ء ایدگہ رھبند جوڑ ء تیار بنت، آگوش دارایت ء گندایت ء وڑ وڑیں چیزانی تام ء
بو ء زانت۔ بلے بز ایاں اے کرد چہ تنگ ء باز کم ردوم کچکلیں بنت۔

چہ 28 ہپگ ء بگرداں 40 ہپگ ء بزاں آحرگیں سیں ماہاں فیٹس ء بکلی
 ہڈ بند ء اشانی کار کردانی رشد ء ردوم کیشتر بیت۔ ایشی ء بالاد ء وزن ء ترندی ء گیش
 بیت۔ وزن ء گیش بیگ ء سوب ہما چربی انت کہ پوست ء چیر ء یم بیت ء ایشی
 چک ء پیداک بیگارند چہ موسم ء مٹ ء بدلیاں رکھیت۔ داں ہپت ماہ ء فیٹس ء
 وزن کس اس 4 پاؤنڈ ء قد 16 انچ بیت کہ داں 8 ماہ ء وزن کس اس 5 پاؤنڈ ء قد 18
 انچ بیت۔ فیٹس ء رشد ء ردوم ء ہر ہپتگے ایشی ء شری ء پیداک بیگ ء زندگ بیگ ء
 راہ ء چچ کنت۔ اندامانی رشد ء ردوم ء سوب ء فیٹس چیلوگ ء چوسگ یاد گرایت کہ پہ
 ورد ء وراک دست گرگالی انت۔ نومی ماہ ء فیٹس ہما حد ء وزن بیت کہ پہ ایشی ء
 چکدانی ء سُرگ مشکل بیت۔ چکدانی ء چونائی ء ہر چکے ء وڈا نچوش بیت کہ آس مگائی
 پیداک بیت۔ بلے کس اس دہ درصد چکانی سرچکدانی ء برزاد بیت ء آگون پاداں
 پیداک بنت۔ اے پیداک بیگ یک مشکلے بیت ء بریج ڈیلیوری (Breech
 Delivery) گشگ بیت۔ لھتیں چک چکدانی ء یک پھنادے ء بنت ء اشاں
 گون سزیرین (Caesarean) آپریشن ء پیداک بنت۔ پیداک بیگ ء وھد ء۔
 چونائی ء چک ء وزن چہ پنج ء نیم ء بگردانکہ شش ء نیم پاؤنڈ بیت۔ البت یک 5
 پاؤنڈی چکے انکیو بیٹر ء ایرنگ ء ابید ہم ردوم زورایت۔

چک ء رشد ء ردوم ء چا گردی کار پدانی اسر

چک وتی وراک ء آکسیجن ء چکدانی ء موجودیں یک تشت وڑیں اندامے ء دست
 گرایت کہ ہنبل (Placenta) گشگ بیت۔ مات ء خون چک ء سر نہ بیت بلے
 اے خون ء ہواریں شکر، پروٹین، چربی ء ایدگہ ہنبل ء راہ ء چک ء سر بنت۔ ایشی ء
 ابید بازیں حیاتین (Vitamins)، نشہ کنوکیں کیمیائی چیز، ویکسین ء لھتیں بیماریانی

جراثیم چہ ہنبل ۽ گوزان ۽ تچک ۽ چک ۽ اسر مند کن انت۔ مات ۽ ہوش ماش ۽ مارشتی
 حالت ہم چک ۽ اسر مند کن انت۔ نی ماہمی چا گردی کار پداں پٹ ۽ پول کنیں کہ
 چک ۽ رشد ۽ ردوم ۽ اسر مند کت کن انت۔

گوں مات ۽ ورگ ۽ چک ۽ تچکیں ہمر اہداری یے است۔ پاکستان ۽ ایدگہ
 زہریں ملاں ناسالمیں چکانی پیداک بیگ ۽ کودکی ۽ چکانی مرگ ۽ گیشیں کسان ۽
 سوب مات ۽ ورد ۽ وراک انت۔ پے درور پاکستان ۽ چہ 1000 ۽ کسان 115 چک
 پیداک بیگ ۽ یک سالے ۽ میان ۽ مرانت۔ وھد یکہ اے کسان ہندوستان ۽ 89،
 یورپ ۽ 20، ۽ گور بیچانی امریکہ ۽ 15 درھزار انت۔ ایٹی ۽ ابید چہ 1000 ۽ 10 ۽
 بگرداں 12 چک یک ۽ چار سال ۽ عمر ۽ مرانت۔ ناتوائیں وراک ۽ مزینیں سوب
 ناداری انت ۽ داں یک حدے ۽ جان سلامتی راہبند اں نزا نگ۔ ہمالاپ پڑیں
 ماتانی وراک ۽ پروٹین ۽ مزینیں کمی یے بہ بیت آیانی گورا پیداک بیوکیں چکانی تہا
 مزینیں نادراہیانی پیداک بیگ ۽ اندیش است۔ یک پٹ ۽ پولے ۽ لاپ پریں
 جنینانی دوڑگانی میان ۽ پٹ ۽ پول بوت یک نکلے ۽ ورد ۽ وراک شرآت وھد یکہ دومی
 نک ۽ ورد ۽ وراک شر نہ ات۔ شر وراکیں لاپ پڑانی تہا نادراہی چہ ایدگہ نک ۽،
 اشکند، چہ وھد ۽ پیسر چک پیداک بیگ، ۽ مرگیں چکانی پیداک بیگ ۽ کسان کتر
 ات۔ اے جنینانی چکاں ہم ایدگہ نک ۽ چکانی حساب ۽ مزینیں ۽ کسانیں نادراہی کتر
 ات انت ۽ اشانی بدنی ۽ ذہنی جان سلامتی گھتر ات۔

مات ۽ سن ۽ سال ہم چک ۽ رشد ۽ ردوم ۽ کاردارایت۔ اگاں اولی چک ۽ پیداک
 بیگ ۽ وھد ۽ مات ۽ سن ۽ سال چہ 15 سال ۽ کتر بہ بیت گڑامات ۽ چک ۽ جان ۽
 چہ آجنیناں کیشتر ہلر انت کہ آیانی اولی چک 20 ۽ 35 سال ۽ میان ۽ پیداک بہ
 بیت۔ کسان عمریں ماتاں چہ وھد ۽ پیسر چک ۽ پیداک بیگ ۽ وڑوڑیں نادراہیاناں

مانکیشنگ ء ہم ترس گیشتر بیت۔ پاکستان ء آروس کنگ ء میا کینی عمر 21 سال انت۔
 ایشی ء مردین ء جنین ہر دو کین ہوار انت۔ جنینانی، پہ خاص ناداریں کلگی جنینانی
 آروس سکین کسائیں عمر ء بیت۔ دومی نیمگا اگاں اولی چک ء پیداک بیگ ء وهد ء
 مات ء عمر چہ 40 سال گیشتر بہ بیت، گڑا ذھن زبہریں، مرگیں یا کم وزنیں چک
 پیداک بیگ ء ترس گیشتر انت۔ ایشی ء مقصد اے نہ انت کہ کسان یا مزن عمریں
 جنینانی گیشتریں چک نادراہ یا زبہر پیداک بنت، بلکیں ہما چکانی پیداک بیگ ء
 وهد ء مات ء عمر 20 ء 35 سال ء میان ء بیت، اشانی جان سلامت بیگ ء امید
 کسائیں یا مزن سندیں ماتانی چکاں گیشتر بیت۔

لاپ پڑی ء میان ء مات ء بیوکیں نادراہی ہم چک ء اسر مندکن انت۔ بازیں
 نادراہی یے چہ وائرس (Virus) ء پیداک بیت کہ یکدگر ء گرانٹ۔ اشانی تھا پہ
 چک ء چہ درستاں ترسائیں نادراہی یے سہرک انت کہ روبیلا (Rubella) گشگ
 بیت۔ اگاں کسے ء سہرک بہ بیت گڑا پہ آئی ء ہیج وڑیں تاوان باریں اسر نہ بیت۔ بلے
 اگاں مات ء لاپ پڑی ء اولی سکین ماہاں سہرک بہ بیت گڑا چک ء ایشی ء سکین بدیں
 اسر بوت کن انت ء چک کور، کر، ذھنی زبہریا گولن زوریں دلے ء پیداک بیت کنت
 ۔ پرچیکہ سہرک زند ء تھنا یکبرے بوت کنت، پمشکا بازیں زانتکارے ء گشگ انت
 کہ جنکاں پہ زانت و تا سہرک بجن انت دانکہ چہ آروس ء رند لاپ پڑی ء میان ء ایشی
 ء بیگ ء ترس توام بہ بیت۔ پہ اے مقصد ء ویکسین ہم جوڑ کنگ پیگ۔ یکدگر بیماری
 یے کہ چہ مات ء چک ء سر بیت، ایڈز (AIDS) گشگ بیت۔

وڑوڑیں نشہ کنوکیں ء ایدگہ دارو درمان لاپ پڑی ء میان ء کارمرز کنگ ہم پہ
 چک ء بد ء سلٹیں اسر کنت، پرچیکہ اشانی کیمیائی بہر مات ء حون ء مان پینت ء ہنبل ء
 راہ ء تچک ء چک ء سر بنت۔ پہ درورانسان سگریٹ کشگ ء اے حاطر اھیلد ار بیت

کہ تمباک و کیمیاوی مادہ نکوٹین (Nicotine) بیت کہ انسان و خون و ہوا بیت و
 ایسی و رند بدن و دائم نکوٹین و لوٹ و مارشت بیت۔ اگاں یک لاپ پڑیں جینے
 سگریٹ و ہیلدار بہ بیت گڑا چک و خون و نکوٹین مان بیت و پیداک بیگ و رند
 چک و نکوٹین و ضرورت بیت۔ ہمے وڑہ شراب، ہیر وئن یا ایدگہ نشہ کنوکیں چیزاں ہیل
 داریں ماتانی چکاں پیداک بیگ و وهد و اے چیزاں ہیلدار بنت و اشاں ابید آزار
 بنت، پہ درور پیداک بیگ و وهد و ہیر وئن و ہیلداریں چکان چہ ایسی و رکھگ و داں
 شش ماہ و وهد ہم پکار بیت و ایسی و نشانیاں بز انز گرگ، لرزگ، کواک کنگ، چیولگ
 ، گز بندگ، نپس تنگی و بے سدی انت۔ ایسی و ابید لاپ پری و میان و عامیں درمان
 (پہ درور کوئین، اینٹی بائیوٹک (Anti-biotics) و ایدگہ) و کارمرزی ہم پہ چک و
 سلین اسر کنت۔ پہ درور یک پٹ و پونے و گندگ پتگ کہ ہمالاپ پریں جنیناں کہ
 تھنا پہ درد و تپ و بیگو اھی و عامیں درمان و ارتگ اشانی چکانی پہ سر پڑ و جھ جنگ و
 دلگوشی و واک و بدیں اسر کتگ۔ درمانانی اسر مندی لاپ پری و اولسری ماہاں سک
 باز بنت و چشمیں بازیں چکے ذہنی و بدنی رنگ و نزور و نزار پیداک بنت کہ آیانی
 ماتاں لاپ پڑی و اولسری ماہاں درمان کارمرز کن انت۔

ایکس رے و ایدگہ ریڈیوئی بز انزانی ہم پہ چک و بدیں اسر بنت۔ اگاں اے
 برانز لاپ پڑی و اولسری دوہیں ماہاں چہ اووم و بگو زانت گڑا تو م زیان بیت۔ چہ
 دومی و ششمی ہتگ و لاپ و چک و چہ اے بز انزاں باز تاوان رست کنت۔۔
 چک و مجگ و تاوان رست کنت، رشد و ردوم و تاوان رست کنت، آیوکیں عمر و
 شوٹک و ترس گیش بیت، مردم و زندگی کم بوت کنت و ایسی و جینز ہم اسر مند بوت کن
 انت۔ چہ ششمی ہتگ و رند پہ تو م و چک و ریڈیوئی بز انزانی اسر کم بنت بلے پدا ہم
 چہ اشاں مجگ یا بدن و ایدگہ بہراں تاوان رست کنت۔

مات ء پت ء خون ء گول یکدگر ء همراہداری نہ کنگ ہم چک ء اسر مند کنت۔
 اگاں یک مردے ء خون ء آر۔ ایچ مثبت (RH-Positive) ء آئی ء جنین ء
 خون ء آر۔ ایچ منفی (RH-Negative) ء بہرگیش بہ بیت گڑا لھتیں وھداں
 چک ء خون ء سہریں بہر مات ء خون ء ہوار بنت اینٹی باڈیز (Anti-Bodies)
 جوڑ کن انت۔ چہ اے کار ء پیداک بیوکیں چک ء ہج اسر نہ بیت، بلے اگاں پیداک
 بیوکیں رندگیں چک ہم آر۔ ایچ مثبت بہ بیت گڑا مات ء خون ء ہواریں اینٹی باڈیز چہ
 ہنبل ء گوزان ء چک ء خون ء سہریں بہراں گمگار کنت۔ اگاں اے ضرر کمو کینے
 بہ بیت گڑا چک ء کمو کے خون ء کمی (Anemia) بیت کنت، بلے اگاں ہمے ضرر باز
 بہ بیت گڑا چک کریا ذہنی ز بہر بوت کنت یا ایٹی مرت کنت۔ سائنس زانتاں ہنوں
 یک ہنجوشیں ویکسین یے جوڑ کنگ کہ اگاں مات ء جنگ بہ بیت گڑا اینٹی باڈیز پیداک
 نہ بنت۔ ہمے وڑیں پیش رفت کنگیں مکاں ہنوں چہ خون ء دگری ء سوب ء چک ء
 بیوکیں تاوان ء دیم داں مزنیں حدے ء گرگ بوتگ۔

چے لاپ پڑیں جنین ء ذہنی ء فکری حالت ہم چک ء اسر مند کنت؟ چونائی ء مات
 ء چک ء رکی رہبند اں وت ماں وت ہج سیادی نیست بلے پدا ہم مات ء فکری حالت
 چک ء رشد ء ردوم ء اسر مند کنت۔ پہ درور ہوم، ترس، ء ملوری وڑیں فکر ء
 اندیش وت کاریں رکی رہبند* (Autonomic Nervous System) ء
 خاصیں آپنکاں (غدد) اسر مند کن انت۔ اے وڑہ خاصیں کیمیائی بہر ء ہارمونز
 مات ء خون ء ہوار بنت ء گول چک ء ہور تر انت۔ اگاں اے کار داں دیر ء رندگیری
 بدارایت گڑا چک ء خون ء کیمیائی حالت مٹ بنت، پہ درور چہ یک پٹ ء پولے ء
 زا نگ بوت کہ لاپ پڑیں جنیناں پیش آیوکیں ہامادمانی بدیں تپاک (پہ درور تپاک،

بیماری یا ناراحتی) ء چک ء ذہنی یا بدنی رشد ء ردوم ء ہیج وڈیں بدیں اسر نہ بوت۔ بلے
اگاں مات داں مزنیں وهدے ء سکیں پریشانی ء دوچار بوت گڑا چونائی ء پہ چک ء
رشد ء ردوم ء سکیں بدیں اسر بوت انت۔

اے ہم بوت کنت کہ چک ڈڈ ء سلامت بہ بیت بلے پیداک بیگ ء وهد ء
چک ء تاوانے بریت۔ اگاں مات باز نور یا نادراہ بہ بیت گڑا پہ ایٹی چک اسر مند
بوت کنت، پہ درور اگاں مات خون ء کمی ء دوچار بہ بیت گڑا چک ء بنجاسی رسی
رہبند اں ضرر رینت کنت۔ پہ چک ء پاد تراپ ہما وهدی باز بیت کہ چک یک
نزا تکار یں دینا بوگے ء دست ء پیداک کنگ بہ بیت۔ پاکستان ء ہمک سال کساس
35 لک چک پیداک بنت۔ چہ اشاں کساس 90 در صد جنین نزا تکار یں دینا بوگانی
دست ء چلگ بنت ء لہتیں جاہاں لاپ پڑ ء مات یا توگ اش چلگ کن انت، پمشکا
چک ء تاوان رسگ ء گمان گیش بیت۔ چہ اے تاواناں چہ درستاں عامیں تاوان
مچگ ء نکانی ترگگ (Haemorrhage) ء آکسیجن ء کمی (Anoxia) انت۔
باز وهداں پیداک بیگ ء وهد ء چک ء سر ازور پر بیگ ء سوب ء مچگ ء خون ء نلک
در انت۔ لہتیں وهداں چک چہ مات ء جدا بیگ ء رند ہما دمان ء نپس نہ کشیت۔
ہردو کیں رنگاں مچگ ء رسی بہراں سر بیوکیں آکسیجن ء کساس کم بیت ء اے بہر توام
بنت ایٹی ء سوب ء ذہنی زبہری پیداک بوت کنت۔ اگاں کیں بہرے ء تاوان
بریت گڑا پہ چک ء خاصیں تاوانے نہ بیت، بلے اگاں گیشیں بہرے ضرر بکندایت
گڑا مچگ ء تاوان رست کنت ء لہتیں حالتاں چک پیران بوت کنت۔ اگاں چک ء
مچگ ء پہ وهد نپس نہ کشگ ء سوب ء آکسیجن ء کمی بہ بیت گڑا مچگ ء پوست
(Cortex) ء جاہ ء مچگ ء بنزہ (Brain Stem) ء بہراں گیشتر ضرر بریت۔ چو

کہ مجبگ ء بززہ مئی سُر پُری کار پداں کنٹرول کنٹ، پمشکا ایشی ء بہراں تاوان رسگ ء رنگ ء چک ء پاد یا باسکاں فاج یادیم یا لککاں لرزگے مان بیت یا ایشی ء گپ ء حمر یادگرگ ء مشکل پیش کنیت۔ مجبگ ء بہراں نقصان رسگ ء سوب ء پیداک بیوکیں وژوڑیں سُر پُری نقصان ء ججگی فاج (Brain Palsy) گشت۔

کسانیں عمر ء آروس، ورگ ء کمی، باز چک پیداک کنگ، چک پیداک کنگ ء میان ء وهد ء کمی، چک پیداک کنگ ء بدیں بند ء بست، اے دراہیں چیزاں چک ء ابید پہ مات ء زند ء ہم تاوان انت۔ پاکستان ء یک آروس کنگیں جنینے کساس 6.3 چک پیداک کنٹ۔ نیزگاریں کلکیانی میان ء چلگ بیگ ء کساس چہ ایشی ء کیشتر انت۔ پاکستان ء کساس چہ 1000 ء 6 ء بگرداں 8 جنین مرانت، بزاں کساس چہ 35,000 ء گیش جنین وتی ورنائی ء مرانت۔ ہمے سوب ء پاکستان ء 15 ء 40 سال ء عمر ء جنینانی مرگ ء میر چہ اے عمر ء مردیناں 57 درصد گیش انت۔ اے جنینانی تہا کیشتر نیزگاریں کلگی جنین آدم انت۔

شیر مچی ء کودکی

شیر مچی ء مدت چہ چک ء پیداک بیگا شروع بیت داں ہما وهدی رندگیری دارایت داں چک مات ء شیر ء مچگ ء حلس دنت ء راہ روگ بناہ کنٹ بلے حمر کنگی شروع نہ کنگ۔ جدا جدا میں ملک ء چاگرداں شیر مچی ء وهد فرق کن انت پہ دردر رواریشتی ملاں چکاں چہ مات ء شیر ء مچگ ء زوت دیمگیری کن انت وهد یکہ پاکستان ء اید کہ پشت ء پشت کپنگیں ملاں پہ خاص کلگ ء ناداریں مردمانی میان ء چک داں دیر ء مات ء شیر ء مچیت۔ چونائی ء چہ پیداک بیگ ء دو ء نیم سال ء عمر ء شیر مچی دورزان انت۔ وهدے چک حمر کنگ ء بناہ کنٹ گڑا آ کودکی دور ء شمار بیت۔

کودکی دوران ہما و ہدی رند گیری دارایت دانکہ چک ء تہا بالغی ء بدنی رنگ پد رنہ بنت۔
 رشد ء ردوم ء کار یک ہمگنر نچیں کارے، بلے پہ ایشی ء سر پدی ء ما شیر مچی ء کودکی
 و ہد ء مدت ء رشد ء ردوم ء چوش بہر ء بانگ کنیں:

- 1۔ بدنی رشد ء ردوم
- 2۔ رکی رہبند ء رشد ء ردوم
- 3۔ مارشتی ازانت ء رشد ء ردوم
- 4۔ زبان ء رشد ء ردوم
- 5۔ فکر ء رشد ء ردوم

1۔ بدنی رشد ء ردوم

اولسری سالان چک ء بدنی رشد ء ردوم گوں۔ باز تیزی ء بیت بلے بدن ء
 جدا جدائیں بہرانی رشد ء ردوم ء تیزی جدا جدائیں و ہداں جدا جدائیں۔ مات ء
 لاپ ء چک ء سر ء رشد ء ردوم گوں تیزی ء بیت ء پیداک بیگ ء و ہد ء چک ء قد
 وتی کا ملیں قد ء تھنا یک بہرے ء کس اس ء بیت۔ اولی یکیں سال ء چک ء بدن گوں
 تیزی ء رشد ء ردوم پیداک کنت ء اے و ہد ء قد ء گیشی ء تہا بدن ء بہر 60 درصد
 بیت۔ چک ء وزن چار یا پنج ماہ ء عمر ء چہ پیداک بیگ ء و ہد ء وزن ء دو برابر ء یک
 سالے ء عمر ء سہ برابر بیت، و ہد یکہ چک ء قد چار سال ء عمر ء چہ پیداک بیگ ء
 و ہد ء قد ء دو برابر بیت۔ بزاں پیداک بیگ ء و ہد ء چک لاگر ء نزور بیت،
 شیرچک ء میان ء آزند ء گرد بیت ء عمر ء دومی سال ء پدا لاگر بیان بیت۔ لاگر بیگ ء
 اے کارداں بازیں سنا لے ء رند گیری دارایت۔

پیداک بیگ ء وهد ء چک ء ہڈ نرم بنت ء گول عمر ء گیش بیگ ء ہور اشاں سک
 بیان بنت۔ دست ء مچانی ہڈ چہ درستاں پیسرتہ سک بنت ء اے چک ء گرگ،
 زیرگ ء توار پر جنگ ء کمک کن انت پیداک بیگ ء وهد ء چک ء بدن ء دراہیں
 اندام ہنت بلے اشانی دراجی ء زندی گول عمر ء ہور وڈان بنت۔ ایشی ء سوب ء چک
 وتی سُر پڑاں کنٹرول کنان کنت۔ زانتکاراں چہ بازیں چکانی سُرگی رشد ء ردوم ء
 پٹ ء پول ء ہما میا نچینیں عمر گیشینگ انت کہ چک آوہد ء وڈوڑیں کار پدید گرانت۔
 چک ء سُرگی کار پدانی گول ایشی ء ہڈ ء اندامانی ردوم ء مزنیں ہمگر نچی یے است۔
 داں وهد یکہ گردن ء سرین ء اندام داں حدے ء ردوم نہ زور انت، چک چیزاں
 دست گیت نہ کنت۔

چہ پٹ ء پول ء زانگ بیت کہ سُرگی کار پدانی ردوم ء گول بدنی رشد ء ردوم ء ہور
 چا گرد ء مزنیں بہرے است پہ درور ہما جاہاں کہ چک ء سُر پڑ ء دیم گرگ بیت اوداں
 چک ء سُرگی رشد ء ردوم چہ اید کہ ہندانی چکاں شل تر بیت۔ زانتکاراں اے ہم دیستگ
 وهدے کلگی مردم شہراں جاہ متند بنت ء چک ء رودینگ ء رواریشتی راہ ء راہبند اں دست
 گرانت گڑاے چکانی سُرگی ردوم چہ کلگی چکاں سست تر بیت۔ اے فرق ء یک خاصین
 سوبے اش انت کہ رواریشتی مات پت یا شہری مات پت ء چکانی گیشیں وهد گوانزگ یا
 تھتاں گوزایت وهد یکہ کلگاں چکاں کیشتر بڈکن انت ء آیاں پہ تر ء گرد ء کیشتر موہ ریت
 - چہ اے پٹ ء پولانی آسر ء ما امید کت کنیں کہ پاکستانی، پہ خاص پاکستانی کلگانی چکانی
 سُرگی رشد ء ردوم چہ رواریشتی ملکی چکان تیز تر بیت۔ اے بابتا پٹ ء پول ء ضرورت انت۔

نمبر نمبر 1:

میانے ایس عمر	سر پڑی رشد و دروم و اہمیں دھد
1 ماہ	شکون و دیم و پتگ سنٹ و برزاد کنت -
2 ماہ	سینگ و سنٹ و برزاد کنت -
4 ماہ 24 روج	اولی رندا یک کش بیت -
7 ماہ	گول مچ و چیز ال چست کنت -
8 ماہ	چیز ال دارایت او شنگ و جھد کنت -
8 ماہ 9 روج	پہ آسانی و نندایت -
10 ماہ	اولی رنداوت اوشت ایت -
12 ماہ	مچ چیز و نندارایت گام چست کنت -
13-14 ماہ	گول لنگ و انگشت و چیز و دست گرایت -
18 ماہ	تھنکا گول آسانی و روت -
2 سال	پدانک و سر کپیت و ایر کپیت بلے ہمک پدانک و دوئیں پاداں ایر کنت -
2 سال	گول آسانی و مچ ایت -
2 سال 6 ماہ	گول پچگاں راہ روت -
3 سال	سہ پڑگی سائینکل راہ بارت -
4 سال	ھر پدانک و تھنا یک گامے ایر کنت، سر کپیت، ایر کپیت -
4 سال	چہ سر و برزاد بول و دور دنت -
4 سال 8 ماہ	گول یک پادے و گپ کنت -

2۔ رسی رھبند ۽ رشد ۽ ردوم

پیداڪ بېگ ۽ وھد ۽ چڪ ۽ مڱگ ۽ رسی رھبند ڪاری رھبنداں پھڪ اولسری رنگ ۽ بنت۔ پیداڪ بېگ ۽ وھد ۽ مڱگ ۽ میانی ایس بہر (Mid-Brain) مزنیں کسائے ۽ ردوم زورایت۔ مڱگ ۽ اے بہر وپسگ، آگاہ بېگ، چر و کنگ، یک چیزے ۽ دلگوش گور کنگ ۽ اے وڑی آسانیں ڪار پداں کنٽرول کنٽ۔ چڪ ۽ مڱگ ۽ اے بہر گول عامیں جناورانی مڱگ ۽ مزنیں حدے ۽ هم رنگ انت۔ انسانی مڱگ ۽ برزی بہر (Cortex) ایٹی ۽ چہ ایدگہ جناوراں گستا کنٽ۔ پوستک پیداڪ بېگ ۽ وھد ۽ هم موجودانت بلے کمو کے دیما شنگیں رنگے ۽۔ زندگی ۽ اولسری سالان ایٹی ۽ بہرانی کسائے ۽ کچ ۽ اشانی میان ۽ هم مگر نچی گیش بیت۔ پیداڪ بېگ ۽ وھد ۽ چڪ ۽ مڱگ ۽ وزن بالغیں مڱگ ۽ وزن ۽ 25 درصد بیت کہ شش ماہ ۽ عمر ۽ 50 درصد بیت، دو سال ۽ عمر ۽ 75 درصد ۽ چار سال ۽ عمر ۽ پورا بیت۔ شش سال ۽ عمر ۽ مڱگ ۽ پوستک چہ مڱگ ۽ ایدگہ بہراں زورا کتر بیت۔ مڱگ ۽ پوستک ۽ جدا جدا کنیں بہر بنت کہ انسان ۽ وڑ وڑی ڪار پداں کنٽرول کن انت۔ اے بہرانی رشد ۽ ردوم ۽ رفتار جدا جدا بنت۔ داں شش ماہ ۽ مڱگ ۽ پوستک ۽ آبہرانی ردوم توام بیت کہ آیاں گول گندگ ۽ گوشدارگ ۽ هم مگر نچ انت ۽ آبہر ہم دان کسائے ۽ توام بېگ ۽ نزیک بنت کہ آدست، باسک ۽ جون ۽ برزی بہرانی سرگ ۽ کنٽرول کن انت۔ پادانی سر پز کنٽرول کنو کنیں بہر چہ درستاں آحر ۽ کسائے دو سال ۽ عمر ۽ ردوم پیداڪ کن انت۔ چڪ ۽ مڱگ ۽ رشد ۽ ردوم ۽ اے رد ۽ بند ۽ گول آئی ۽ مارشی ۽ سرگی ڪار پدانی رشد ۽ ردوم ۽ رد ۽ بند ۽ مزنیں سیادی یے است۔ چڪ چہ دراهیں چیزاں پیش گندایت ۽ گوشدارایت، پداباسک، دست ۽ سر ۽ سر بېگ ۽ بناہ کنٽ ۽ رنداروگ شروع کنٽ۔

3۔ مارشتی اسرپدی رشد و ردوم

چک و مارشتی و زانشتی رشد و ردوم و گوں جدا جدا کیں زانشتاں چارگ بیت کنت
بزاں چارگ، دست جنگ، تام چارگ و بوچنگ و زانشت و رشد و ردوم۔

(الف) دید و رشد و ردوم

یک نکلے یک چیزے و چہ 9 یا 10 انچ و دوری و دیت کنت۔ بلے چہ ایشی و
دوریں چیز آئی و مور مور گندگ کا بنت۔ بزاں آہا کسانی دیم و دیت کنت کہ آ آئی
و چست کن انت۔ اولی دو کیں ماہاں چک ہنچو شیں چیزانی میان و فرق کنت کہ
اشانی دروشم و پد ریں فرق بہ بیت۔ چہ دو ماہ و کستریں چک یک سادگیں شکلے (پہ
دور و گولائی یا سہ کنڈ) و یک چیزے و رنگ و دیت نہ کنت بلکیں ایشی و یک
خاصیں وڑے و چارایت۔ اے زانشت دو و بگردانکہ پنج ماہ و عمر و میان و پیدا ک
بنت۔ پنج ماہ و رند چک اڑنخبیں شکلاں ہم یک ہوا ریں شکلے و دیت کنت۔ چار ماہ و
چک وڑ وڑیں رنگانی میان و ہم فرق کنت۔

تکلیں چک انسانی دیم و چہ اید کہ چیزاں کیشتر داں دیراں چارانت۔ یک ماہے و
چک یک دیے و کش و پھنات و چارایت۔ دو ماہ و عمر و چک دیم و میان و پہ خاص
پہتاں چارایت۔ پنج ماہ و رند چک وڑ وڑیں دیمانی میان و فرق و زانت۔ داں
شش ماہ و چک یک دیے و جدا جدا کیں مارشتاں (ہوم، غم، وشی) زانت کنت۔
وہدے ماچہ چیزے و دیر بیں گڑا مارا ہا چیز، شکل و کچ و مٹ و بدلی گندگ
کثیت، بلے ما ایشی و زانیں کہ کہ بندرا اے چیز و ہج وڑیں مٹ و بدلی نیا تلگ بلکیں
مٹی زانشت و مٹ و بدلی اتلگ۔ اے مارشت کہ زانشتی مٹ و بدلی و رند ہم چیزاں

مٹ ء بدلی نیت، زانشتی پابرجاھی * (Perceptual Constancy) کاشگ بیت۔ چکانی اے مارشت چه چارء بگردانکھ شش هچنگ ء عمرء شروع بیت۔ اے مارشت کہ مردم دائی انت بزاں چه نگاه ء دیر بیگ ء رند هم بیگو اہ نہ بنت، گوئدیں عمرء رشد ء ردوم پیدا کنت۔ ایٹی ء ابید چیزانی دائی بیگ ء مارشت (Objec Constancy) کس دو سال ء عمرء پوراء آسر بیت۔

(ب) گوشدارگ ء رشد ء ردوم

چو کہ چک مات ء شکم ء تواراں گوشداشت کنت، پمشکا ایٹی بھ مانگی گپے نہ انت کہ پیدا ک بیگ ء وهد ء گوشدارگ ء زانشت شتریں دیما شکلیں رنگے ء بیت۔ یک ننگے یک مردے یا ژانگلو کے ء توار ء گوشدارگ ء سرء توار ء نیمگا گرد نیت ء دلگوش بیت۔ گوئدیں چک جدا جدا میں توارانی سران هم گیشینت کن انت۔ زمیں سرگر یوگیں چکاں ایمن کنت، وهد یکے زبریں سر آیاں پریشان کنت۔ چک آ تواراں دوست ندار انت کہ سک زوراک بنت یا آتوار سک برز بہ بنت یا آیانی تھا زمیل (Rhythm) مہ بیت۔ چک نازینک اے خاطر ادوست دار انت کہ اشانی تہا زمیں یا وشمیں سر بنت، تکی بیت، زمیل بیت، توار نرم بیت ء اشی ء تہا گیشیں جملی ء برزی نہ بیت۔ ہے وڑہ دل ء ذرگھگ ء توار هم چک ء ایمن کنت۔ اے ہما توار انت کہ چک مات ء لاپ ء گول ایمنیں زند ء بازیں ماہاں گوشدارایت۔ وهدے مات گر یوگیں چک ء سینگ ء دارایت گڑا چک ء توار بے توار بیگ ء یک مزیں سو بے مات ء دل ء ذریکھگ انت۔

چک سک کسانیں عمرء تواراں گیش ء گیوارکت کن انت۔ پے درور یک پٹ ء پولے ء زانگ بوتگ کہ چه کیے ء بگردانکھ سہ هچنگ ء چک چه اید گرانی توار ء وتی مات ء توار ء گوشدارگ ء زہرت تر بے توار بیت۔

دوماہ چک جدا جائیں تو اراں یا یکیں تو اے وڑ وڑیں گال غگالواراں شر جاہ کار
انت۔ کسانیں چک انسانی زبان و وڑ وڑیں تو اراں ہم جاہ کار انت۔ پے درورا مریکا
یک ماہی چکاں پی (P) غ بی (B) و تو ارا جاہ آ ورت انت۔ غ پدا لیس (S) غ زیڈ (Z)
و تو ارا نی میان و فرق ازاں ہشت ماہ و عمر و جاہ آ ورت انت، و ہد یکہ اشاں ایف
(F) غ ٹی ایچ (TH) و تو ارا و جاہ نیا ورت انت۔

(ج) پشگ، بوچنگ و دست جنگ و مارشت و رشت و مردوم

چک و زبان و مارشت (Taste Buds) چہ پیرا موجود بنت۔ تک و گورا
اے مارشت چہ بالغیں مردماں گیشتر بنت۔ ایشی و سوب بلکیں اش انت کہ بالغیں
مردم چہ جدا جائیں راہاں چیزاں جاہ کار انت و ہد یکہ تنگیں چک ہر چیز و پ و کن
انت و ایشی و جاہ کار انت، پشکا اشاں و تی پشگ و واک گیشتر کار بندگ کپنت۔
کسانیں چک شیر کنیں، سورین، ز پتین و ٹر پشیں تاماں جاہ کار انت۔ آشیر کنیں چیزاں
دوست دار انت و ز پتیں چیزاں دوست نہ دار انت۔ چک مات و گوک و شیر و ہم و جاہ
کار انت، گو اھے گوک و شیر و ستر مات و شیر و وڑہ پیم کنگ و کوشت کنگ بہ بیت۔
پشکا ڈبگ و شیر بہا کنوکانی جار ”مات و شیر و بدل“ بلکیں ماتاں اسر مند بکت
بلے ایشی پے چکاں اسر نہ کنت۔ پشگ و اے خاصیں مارشت پے چک و زند و ہم
المی انت پر چیکہ پے جان سلامتی و غ پے رشد و مردوم و مات و شیر بے درورا انت۔

تنگیں چک و وڑ وڑیں بوہاں جاہ کار انت۔ آثر ندیں بو و دوست نہ دار انت۔
چک و تی مات و ویشیں بو و جاہ کارایت۔ پشکا بوچنگ و مارشت ہم پے چک و زندگ
مانگ و المی انت۔ بالغیں مردمانی تہا بوچنگ و مارشت و اہمیت کم بیت۔ پشکا
بالغیں مردمانی میان و اے مارشت چہ جناوراں کمتر بیت۔

نک و دست جنگ و مارگ و مارشت چه پیداک بیگ و پیسرتز چہ اید گہ مارشتاں
 بودنا کتر بیت پر چیکہ مات و لاپ و چک چہ ہمے مارشتاں زانت دست گرایت۔ چہ
 اے مارگاں گرمی، سردی و زور پردیگ و مارشت ہوار انت۔ اے مارشتانی زانت
 چک و پوست و موجود بنت۔ کسانیں چک گرمی و سردی و فرق و زانت۔ اگاں
 چاگرد و گرمی کم بہ بیت گڑا چک و تی اندامانی سُرینگ و گیش کنت۔ چہ تجربہ و اے ہم
 زانگ بیت کہ چک و دست جنگ، چست کنگ، دوست دارگ، امبازاں زورگ،
 چنڈینگ، جانثودگ و اید گہ کار چک و پہ رشد و ردوم و باز کار دینت۔ چہ اے کاراں
 چک و رکی رہبند پرواک بنت۔

چک و مارشتی و زانتی رشد و ردوم و کٹکیں پٹ و پول و زانگ بیت کہ اے رشد و
 ردوم کیشتر شیرچک و میان و بیت و کسانی و اے واکانی تہا گیشیں مٹ و بدلی یے
 نیت۔ کسانی یا کودکی و زبان و چرت جنگ و رشد و ردوم و تہا پد ریں مٹ و بدلی
 کثیت۔ نی ماے واکانی باہتا پٹ و پول کنیں۔

4۔ زبان و رشد و ردوم

دہ دوازده ماہ و عمر و پیش چک توارے کہ کثیت، آیاں زبان زانت گپ و ٹال نہ
 کثت بلکیں چہ گپ و ٹال و پیش و توار لیک انت۔ اے وهد و اولسرا براں اولی ماہ
 و چک تھنا گریوگ و توار کثیت۔ چو کہ چک گریوگ و وڑ وڑیں توار کثیت پمشکا
 بازیں ماتے چہ چک و خاصیں گریوگ و آئی و خاصیں ضرورتانی اندازہ جنت۔ پہ
 درو رشد یگیں چک و توار، چہ میزگ و تر بوتگیں چک و توار و اید گہ، بلے یک ماہ و عمر و
 چک چہ گریوگ و انبید ہم دگہ کھتیں توار کثیت۔

کساس داں شش ماہ عمر چک بازیں دگہ وڑوڑیں تو ارکشگ بناہ کنت۔ اشانی
 تہاک ءگ ءتوار پد رتر بنت۔ گیشتریں چک یک ہمگر نچ دیوکیں آب (vowel)
 ء یک سالمیں آ بے (consonant) ہوار کن انت، یک گالے (syllable)
 پیم کن انت۔ پے درور با، گا ء اید گہ۔ چد ء رند چک اے گالاں پد ام دنت پے درور بابا،
 گا گا۔ بزاں چک وتی تو ار ء گوشدارایت ء پد گوانک پیدا ک کنت۔ چد ء رند چک
 بازیں تو ارے کشیت ء اشانی تہا انچوشیں بام ء زیل ہم پیدا ک بیت کہ مزینانی گپ ء
 ٹال ء است۔ چک چہ وپسگ ء پیسریا چہ و اب ء پاد آہگ ء رند آ دمان ء گوں وت
 تھنکائی ء گپ جنت۔ زانکارانی گمان ء تو ارکشگ ء اے وھد زبان یاد گرگ ء الی ء
 خاصیں بہرانت۔ چہ پٹ ء پول ء اے ہم زانگ بیت کہ اگاں گوں تکلیں چکاں گپ
 جنگ بہ بیت گڑ ایشی پے چک ء ذھنی رشد ء ردوم ء شتریں اسر مندی یے کارایت۔ بلے
 پد اہم اے گپ ائم نہ بوتگ کہ چہ ایشی چک زوت حبر کنگ ہیل گرایت یا نہ۔

کساس یک سالے عمر چک پے الکا پی خاصیں چیزاں، مردم یا جاورانی حاطرا
 خاصیں تو ارکشگ شروع کنت۔ بزاں اولی رندا آھنچوشیں تو ارکشیت کہ اید گہ سر پد
 بہ بنت۔ نی آ زبان ء پے وتی بنی مراد بزاں گوں اید گراں گپ ء تران ء کار مرز کنت۔
 گوں ایشی ء ہور گوشگیں تو اران ہم ہوار کنت۔ چک ء تو ار چہ دیر ء پھک بالقیں
 مردمانی گپ مارگ بنت، پرچیکہ چک چہ مزیناں اسر مند بیت ء تو ار ء ہما وڑیں بام ء
 زین پیدا ک کنت۔

اولسرا چک ء لبزانی امبار ء ردوم کم کم ء بیت ء گیشتر چک وتی اولسری دھیں
 لبزیاں 15 یا 16 ماہ عمر یاد گرایت۔ بلے اے میان ء چک ء لبزانی چیریں امبار
 (Passive Vocabulary) رک گیش بیت۔ بزاں آل بزاں یاد گرایت بلے

گشت اش نہ کنت۔ ہمے سوبء چندیس ماہء چکء لبزانی امبارء سک زوت کیشی
کثیت گساک داں 20 ماہء چک 50 لبز، دو نیم سالء کساک 700 لبز، داں چار
سالء کساک دو ہزار لبزء داں شش سالء چار یا پنج ہزار لبز یاد گرایت۔

داں یکء نیم سالء چک ہما تو اراں یاد گرایت کہ ایشیء چپء چاگردءء گشگ
یوکیں زبانء بنت۔ داں اے وھدی چکء تھنا پست لبز گشگ کثیت کہ اے
دراہیں نامگال بنت۔ کساک یکء نیم سالء عمرء چک دوگالی گالبند (ماتی شیر، بابا
گاڑی) گشت کنت۔ کساک دو نیم سالء عمرء چک زبان رھبند (گرامر) یاد گرگ
شروع کنتء چار سالء عمرء وتی زبانء دراہیں تو اراں ہیل گرایت۔ کساک شش
سالء عمرء چک چونکہ مزیناں زبانء کار بندایت بزاں الکا پیں زبان رھبندء گالبند
کار گرایت۔ چہ ایشیء رند چکء زبانء پیشرفتء دارء مدار گالانی امبارء کیشیء
ہمگر نچ بیت۔

5۔ فکرء رشدء ردوم

جداجدائیں سازانت چکء فکرء رشدء ردومء جداجدائیں کچ یا بہراں بہرء
بانگ کن انت۔ مادا اے رشدء ردومء ہما خاصیں چیزاں بیان کنیں کہ پہ اشاں
کیشتریں سازانت الم انت۔ فکرء رشدء ردوم وڑوڑیں سماہ سچاراں اے رنگء بہرء
بانگ کنگ:

- الف۔ چہ پیداک بیگء دانکہ دو سالء عمرء
- ب۔ چہ دوء بگردانکہ شش سالء عمرء
- ج۔ چہ ششء بگردانکہ دوازده سالء عمرء
- د۔ چہ دوازده سالء عمرء رند

(الف) چه پیداک بیگ ء دانکہ دو سال ء عمر ء

اولسری دوہیں سالوں ذہنی کچھ ء کس اس ء گوں تیزی ء اہمیں مٹ ء بدلی گندگ
 کاہنت۔ اے عمر ء چک وتی ہوش ء سُز پُرانی راہ ء زانت دست گراہت۔ گوں
 پیداک بیگا چک وتا چه دری جہان ء جداکت نہ کنت۔ ایشی ء چپ ء چاگرد ء تو ار ء
 رنگاں ہج رنگیں رد ء بند یا یک وڑی گندگ نہیت۔ بلے گوں عمر ء مزنی ء ہور اے جاور
 مٹ ء بدل بیان بیت۔ چک اے گپ ء مارایت کہ ایشی ء ضد ء ایشی ء چاگردو
 جدا میں چیز انت ء آگوں وتی کار پداں چاگرد ء مٹ کت کنت۔ نی چک یکیں کار ء
 رند پہ رند کنگاوشی یے مارایت ء اے کار ء پہ اکاپی دست گراہت۔

اولسرا چک ء گمان اے بیت کہ چیزاں پہ وت دائمی وجودے نیست بزوں اگاں
 یک چیزے چه چک ء چماں اندیم بہ بیت گڑا چک گمان کنت کہ اے چیز ء وجود تو ام
 بوت، بلے اے بہر ء آسر ء چک ایشی ء مارایت کہ چیزانی چه ایشی ء سر پدی ء جند ء ابید ہم
 جدا میں وجودے است ء چه دیدگاں اندیم بیگا رند ہم چیزاں وتی جاہ ء بر جاہ انت بزوں
 نی اگاں چک ء لیوک ء چیر بدایت گڑا شمیے دیم ء چارگ ء حیران بیگ ء بس نہ کنت
 بلکیں گوں کشادی ء لیوک ء شوہازگ ء کوشت کنت ء کوکار ء جہماں ہم شروع کنت۔

(ب) چه دو ء بگردانکہ شش سال ء عمر ء

اے عمر ء چک ء ہوش ء سُز پُرانی میان ء ہمراہداری کم بیان بیت ء اشانی
 میان ء ذہنی کار پدانی جنز گیشتر بیت۔ نی چک بازیں کار پدے کنگ ء بدل ء اے
 کاراں وتی گمان ء کار بندایت۔ چک وتی ذہن ء ہنچوشیں چیزاں آورت کنت کہ
 ایشی ء دیما ایر مبت۔ نی چک چیزانی بت پیم کت کنت، عکس کشیت، زبان ء
 کار بندایت بلے پداہم چک ء فکر کوتاہ بیت۔ پہ درور چک انچوشیں بے گرنجیں

جاورانی میانِ ذہنی ہمگر نچی پیدا کنت کہ یکجاہ غہور بہ بنت، پہ درور یک سہ سالی
 جنکے کشیت منی مات سر رندگ ء انت، آ بازار ء روگ ء انت۔ جنک ء اے گمان ایر
 خاطر اکت کہ یک روچے پیسر تر مات ء سر رتگ ات ء آئی ء رند بازار ء شنگ ات۔
 اے وڑیں گمان مارا بالغیں مردمانی دھمانی تہا ہم گندگ کنیت، پہ درور اگاں یک
 مردے چہ دپ ء بدیں گے کشیت ء ایشی ء رند آئی ء تپاکے پیش کشیت گڑا بازیں
 کے کشیت چہ ہمے بد ء سوب ء ایشی ء اے تپاک پیش اتلگ۔ اے عمر ء چکانی تہا من
 سرچمگی* (Egocentricism) پد رتربیت بزاں چک اے گپ ء سر پد بوت نہ
 کنت کہ آئی ء وتی گمان چہ وڑ وڑیں گمان ء یک گمانے ء نہ انت۔ پمشکا چک چیزاں
 ء حالتاں چہ اید گرانی دید ء دیست نہ کنت۔ پہ درور کیشتریں چک گپ کنگ ء میان ء
 گمان کن انت کہ گوشداروک اشانی گپاں شتری ء سر پد بیگا انت۔ پمشکا آ لھتے
 انچوشیں گپ جن انت کہ اید گراں سر پد نہ بنت۔ بالغیں مردمانی تہا ہم من سرچمگی فکر
 پورھی ء توام نہ بیت پہ درور بازیں مردے یک کڑیں مردے ء دیما حبر کن انت یا
 کوریں مردے ء دیما اشارہ کن انت۔ بازیں بحث ء ترانے ء ہر دو کیں مردم یک
 دگر ء گ ء سر پد بیگ ء بدل ء وتی وتی گپ ء جن انت۔ یک تعصب کنوکیں مردے
 ء ہم من سرچمگی فکر گندگ کنیت، پرچیکہ آچہ اید گرانی گپاں سر پد بیگا ز بہر انت۔

اے عمر ء چک چیزانی ظاہریں پھناتاں انچونا میں رنگ ء چکاس انت پرچیکہ آ
 یک چیزے ء دراہیں پھناتاں ہوری ء دیست نہ کنت۔ پہ درور یک چکاسے ء
 کسانکیں چکاں گوں گل ء جوڑ کنگیں دوہم کڈیں گردیں ہاک پشدارگ بوت۔
 زندا وھدے یکے دراج ء بارگ کنگ بوت گڑا کیشتریں چکاں گشت کہ چہ گردین ء
 دراجین ء بارگین ء تہا ہاک کیشتر انت۔ بزاں چکاں ہما ہاک ء یک پھناتے تھنا
 دراجی دگوش گوردات۔ اے عمر ء چکانی تہا اے زانگ نیست کہ اگاں یک

چیزے ۽ درو شم مٹ کنگ بہ بیت گڑا ایشی ۽ کس اس ۽ مٹ ۽ بدلی نیت بزاں اے
 عمر ۽ چکانی تہا مادہ ۽ درو ام (Conservation of Mass) دست نہ کپیت۔

(ج) چہ شش ۽ بگردانکہ دو ازده سال ۽ عمر ۽

اے عمر ۽ چک داں کس اسے ۽ و تا اید گرانی مٹ کنت ۽ فکر کنت۔ یکیں وهد ۽ یک
 چیزے ۽ با بتا دورنگی فکر کنت۔ آخو سکیں کرداں گمان ۽ آرگ ۽ ابید ہنچ شیں
 کاراں ہم فکر کنت کہ نہ کدی آئی ۽ دیستگ انت ۽ نہ دت کنگ انت۔ چک اے
 گپ ۽ مارایت کہ چہ چیزانی رنگ مٹ بیگ ۽ آیانی وزن یا کس اس ۽ مٹ ۽ بدلی
 نیت۔ نی چک یکیں چیزے گوں جدا جدا کیں نکاں حوار کنت۔ پہ درو روک یک
 جنا درے کہ ساہد ارانت ہم، چار پادانت ۽ شیر ہم دنت۔ یک جینے یکیں وهد ۽ مات
 ، گوہار، جنین، استاد، مسلمان، دز گوہار ۽ پاکستانی بوت کنت۔ اے عمر ۽ چک ۽ شمار
 کنگ ۽ زانت (Concept) پیدا ک بیت، بزاں چک اے حمر ۽ یاد گرایت کہ
 یک چیزے ۽ شمار چہ دگہ چیزے ۽ کم انت یا گیش ۽ ایشی کہ یک شمارے پہ درو رہت
 دنیا ۽ گوں درائیں چیزاں ہم مد پ بیت کنت۔ اے وهدی چک تھنا چیزانی ظاہریں
 حالت ۽ دلگوش نہ دنت بلکیں چیزانی یا حالتانی مٹ ۽ بدلی ۽ ہم دلگوش نور دنت بزاں
 نی آئی ۽ اے مارشت بیت یک چیزے کہ ہنوں یک خاصیں رنگے ۽ انت، پیرا
 چوش نہ ات ۽ بوت کنت کہ آیو کیں روچاں ایشی انگت مٹ بہ بیت۔ بزاں چک ۽
 مٹ ۽ بدلی ۽ مارشت پیدا ک بیت۔

اے میان ۽ وڑ وڑیں زانتانی ردوم (Conservation) ۽ سر پدی وڑ وڑیں
 عمراں یاد گرگ بنت۔ چہ درستاں پیش مادہ ۽ ردوم یاد گرگ بیت (پہ خاص 7 داں 8
 سال ۽ عمر ۽)، پدا وزن ۽ ردوم (9 ۽ داں 10 سال ۽ عمر ۽)، پدا کس اس ۽ ردوم

(کساس داں 12 سال ءِ عمرءِ)، ایشی ءِ رند حساب داد ءِ پھنات ءِ روم۔ ہمے وڑہ گوں عمرءِ گیش بیگا ہور چکانی تھا اے مارشت گیش بیان بیت کہ چیزانی ءِ جاورانی تھا رند گیری، یک وڑی، رد ءِ بند ءِ منطق است۔ اے وڑہ چکانی تھا منطقی فکر، پیش چاری ءِ رد ءِ بند ءِ واک گیش بیان بیت۔

(د) چہ 12 سال ءِ عمرءِ رند

چہ دو ازده سال ءِ عمرءِ پیش چک مادہ، وزن، کساس، حساب داد، پھنات، دیری یا آپش ءِ زانت دست گپت کن انت۔ بلے اے زانت تھنا پہ سکس چیزانی بابت دست گرگ بنت۔ اے عمرءِ چک گندگ ءِ نیا و کس زانت (چو کہ جمہوریت، انصاف) ءِ دست گرگ ءِ مشکل زانت۔ اے زانتانی دست گرگ ءِ ہنچوشین منطقی فکرے ءِ ضرورت کپیت کہ آڈکس دروشم ءِ مادہ ءِ جاہ ءِ تھنا چیزانی شکل یا دروشم (Form) ءِ رنگ ءِ بہ بیت۔ چسین فکر گیشتر 12 سال ءِ عمرءِ رند پیدا ک بیت۔ نی چک چسین جستانی پسہ آل شوہازات کنت، ”حامد چہ اختر برزتر انت بلے چہ جاوید ءِ چہ قد ءِ کتر انت گڑا چہ درستاں برزتریں کئے انت؟“ نی چک گمان کنگسین چیزان ءِ جاورانی بابتا گیشتر فکر کنت۔ پہ درور کسانیں عمرءِ چک وتی چاگرد ءِ راہبند ءِ امروزی راہبند اں دائمی گمان کن انت بلے مزین چکانی تھا اے گمان بیت کہ اے انسانانی جوڑ کنگسین انت، پمشکا اشاں مٹ ءِ بدل ہم کنگ بنت۔

اے عمرءِ چک یک مشکلے ءِ بہراں ڈالچا رکنان ءِ ایشی ءِ شکل (Form) ءِ رد ءِ منطقی گمانے برجاہ داشت کنت۔ پہ درور اگاں جدا جدا کسین عمرءِ چکاں درور دیمآ آرگ بہ بیت کہ، ”اگاں زگال پر نپ انت گڑا برف..... انت۔“ ایشی ءِ پسہ ءِ گیشتریں کسانیں چک زور پردینت کہ زگال سیاہ انت۔ بلے مزین عمریں چک پسہ دینت

برف سیاہ انت۔۔۔ بے راستی اش انت کہ زگال اسپیت نہ بیت ء برف سیاہ نہ بیت۔
 بے مزن عمریں چک چہ اے قدرتی رنگ ء شکل ء بے گمان دیما آؤر تگیں چیزانی بابتا
 بیوکیں منطقی رنگ ء فکر کت کن انت۔ اے وڑیں فکر ء نپ اش انت کہ چک یک گپے
 ء دراہیں پھناتانی چکاسگ ء ایشی ء شرتریں رنگے ء جاہ کاریت۔ مزن عمریں چکانی
 تہا دیما آیوکیں گپانی پٹ ء پول راہبند ال بنکی مٹ ء بدلی کنیت۔ اے عمر ء چک
 دیما آیوکیں گپاں منطقی راہبند ال چکاس انت۔ اگاں چہ اے چکاں اشانی دیما
 آؤر تگیں گپانی بابتا جست گرے گڑا آاے گپاں پد رنگ ء خاطر راستین ء ہمیں
 چیز ال بیان کن انت۔ ایشی ء ابید اے عمر ء چک سائنسی چکاسگیں راہبند ال ہم کار
 بندانت، پہ درور تھنا یک چیزے ء ابید اید کہ دراہیں چیز ال یکجاہ کنگ ء تھنا یکیں
 چیز ء اسر مندی ء چکاسگ۔

چونائی ء ماگشت کنیں کہ چک ء اولسری فکر وتی چند، سا ء کار پد ء کساس ء بیت،
 بے رشد ء ردوم ء میان ء ایشی ء تہا میزان میزان ء دیروی بیت ء ایشی ء آحر سری
 پھنات ء چک چیریں چیزانی بابتا گمان کت کنت، دیما آیوکیں گپاں چکاسیت ء
 سائنسی راہبند ء فکر دیما کاریت۔

چاگردی چیزانی اسر

داں اے وھدی ماچک ء رشد ء ردوم ء پٹ ء پول ء زندمانی کار پدانی نیمگا
 کیشتر دلگوش داگ ء اے چاگردی چیزانی بابتا باز کم گپ جنگ کہ اشاں چک ء رشد ء
 ردوم ء اسر مند کن انت۔ ما اے راستی ء شموشکار مہیں کہ ہر چکے یک خاصیں
 جاورے ء ردوم زورایت ء اے جاور چک ء بدنی ء ذہنی رشد ء ردوم ء سک باز
 اسر مند کن انت۔ ایشی ء تہا حانوادہ ء ورد ء وراکی جاور، جان سلامتی آسراتی، ورد

دراک، پاک پلگاری و رہبند، پلگاریں وردنی آپ، وانگ زانگ، جان سلامتی
 رہبندانی زانت، لوگ و چه لوگ و در چک و ذهن و اسر مند کنوکیں کار پدھوارانت۔
 پیشرفت کنگیں مکانی گیشتریں چکاں شریں ورددوراک، ورگ و صافیں آپ، پاکی و
 پلگاری و شریں رہبند، بنکی وانگ زانگ، شریں جان سلامتی آسرائی و بدنی و
 ذہنی ردوم و حاطرا موہ (لیوک، ٹی وی و ایدگہ) سرکنگ بیت۔ ایٹی و ابید
 پشت و پشت کچنگیں مکاں اے آسرائی تھنا یک خاصیں نکلے و چکاں سرانت، پہ
 درور پاکستان و 40 درصد چک و رنگ و وانگجاہاں نہ روانت (کلگی جنکانی
 کساس دو برابر مردوچی ہم وانگجاہاں نہ روت)، دراہیں آبادانی و 47 درصد و
 کلگی آبادی و 55 درصد بہر چه ورگ و صافیں آپ و ز بہرانت۔ 65 درصد
 مردم چه بجلی (برق) و ز بہرانت، پہ 2910 مردماں یک داکترے و پہ 5870
 مردماں یک نرسے (ایٹی و جاہ و امریکہ و پہ 606 مردماں یک داکترے)۔

یک مردے و ورددوراک و گیش و گیوارے و حاطرا ایدگہ گپاں ابید اے ہم
 چارگ بیت کہ یک ملکہ و یک روپے یک مردے چینکس توان * (Calories)
 کارمرز کنت۔ توان ورددوراک و چکاس و یک راہبندے۔ یک پاکستانی مردے
 روپے کساس 2180 توان کارمرز کنت، ایٹی و جاہ و یک برطانوی مردے
 3148 توان کارمرز کنت۔ اے حمر ہم زانگ لوٹ ایت کہ مے ملک و چه غریب و
 امیر، چه جنین و مردین، چه چکاں مستریں گیشتر و شتریں ورددوراک دست گرانٹ۔
 پمشکا غریبیں چک پہ خاص غریبیں جنین چک گیشتر ورددوراک و کمی و شکار بنت،
 ایٹی و سوب و اشانی رشد و ردوم اسر مند بیت، پہ درور سال 1986 و لاہور شہر و نوک
 جوڑ بوتگیں آبادیاں یک پٹ و پو لے و زانگ بوت کہ چه 5143 چکاں کساس نیم

چک وردوراک ء کئی ء شکارا ات انت۔ چہ اے 5143 چکاں 7.6 درصد چک سک وردوراک ء کئی ء شکارا ات انت ء اشانی ذہنی ء بدنی رشد ء ردوم سک باز اسر مند بیگات۔ چہ دگہ یک پٹ ء پو لے ء زانگ بوت کہ تھنالا ہور ء شہر ء سال 1981 ء کساں 12,300 چک ذہنی کمبودی ء شکارا ات انت کہ چہ اشاں گیشتریں غریب ات انت۔ چہ اے حساب داد ء پد ر بیت کہ مے ملک ء غریبیں چکانی رشد ء ردوم بدیں جاورانی سوب ء سک باز اسر مند بیگات۔

ورنائی

چہ رواریشتی ملکائی گیشتریں رشد ء ردومی کتابانی وانگ ء اے گپ دیما کثیت کہ ہرج چکے چہ ورنائی ء پیش یک خاصیں وھدے ء گوازینیت کہ نوک ورنائی (Adolescence) گشگ بیت۔ اشانی روء تھنا نوک ورنائی وھدے (Puberty) خاصیں بدنی ء اندامی مٹ ء بدلی نیا انت بلکیں نوک ورناداں بازیں سالاں خاصیں چاگردی ء سماہ بچاری جاوراں گوازینیت کہ نوک ورنائی باریگ لیکھگ بیت۔ اشانی گمان ء اے یک انسانے ء زندے مشکل تریں باریگ انت، پرچیکہ اے وھدے انسان نہ چکے، ء نیکہ ورننا، بلکیں آتی جند ء کرد ء شوہازگ ء انت۔ آتی ایدگہ ہم سن (جنک یا بچک) ء گیشتر دگوش گوردنت۔ آئی ء نوکیں چاگردی رسم ء دود دست گرگ کپنت۔ آ بالغیں انسانے ء ذمیواریاں دست گرگ ء سا جو بیگات۔ بلے چے راستی ہر چاگرد، ہرنک ء گروھے ء چک گوں ہمے جاوراں دوچار بنت؟ چے نوک ورنائی یک دور ء باریگ انت یا رشد ء ردومی کار ء تہا یک گونڈیں وھدے پاسے؟ چے ہرج چاگرد ء ہرج دور ء باریگ ء نوک ورنائی ء گمان ہمیش انت کہ مروچی رواریشتی ملکاں زانگ ء بچارگ بیت۔

اے راستی ہم دگوش کرزیت کہ روایتی ماکاں داں صد سال پیش نوک ورنائی ء
گمان ہم نیست ات۔ داں نوزدھی قرن ء آحرکیس دھنکاں اے گمان تالان ات کہ
مردم یا چکے بیت یا کہ بالغ۔ وھدے چک نوک ورنائی ء رسیت ء چک پیدا کنگ
ئے حد ء سر بیت گڈا ایشی ء بالغ حساب کن انت۔ ہما دھر ء جنکاں وتی مات ء، ء
بچکاں وتی پت ء کار دست گپت انت ء چہ کسانئی ء مزن عمرانی کاراش دست گپت
انت۔ چہ صنعتی انقلاب ء رنداے جاو رسک باز مٹ ء بدل بوت انت۔ یک نیمکے
زوت زوت مردمانی کار مٹ ء بدل بوت انت، دگہ نیمکے وانگجاہ ء وانگ ء یک رد ء
بند داتگیس وژ ء ڈو لے راہ کپت، اوداں مزنیس کچ ء کساے ء کساں یکیں عمر ء بازیں
جنک ء بچکے ء بازیں سالے ء وانگ ء زانگ در برت۔ اے میان ء آچک پیدا ک
کنگ ء ہم لائق بوت انت بلے نہ آیاں آروس کت ء نیمکے کاراش کت، بز اں آنہ
پورھیں رنگ ء چک ات انت ء نیمکے بالغ۔ رشد ء ردوم ء زانتکاراں اے نوکیں
نک ء نیمگا دگوش خوردات ء زند ء اے باریگ اش نوک ورنائی گشت۔
ورنائی ء اے گمان ء ورنائی ء بیکج ء شک ء گمان نیست، بلے پہ ایشی ء آسر ء بازیں
گمانے است۔ لھتیں سمازانتاں ورنائی گمان ء ہستیں وژ وژیں گمانانی گیشواری گوں
اے وشرنگیں لہزاں بیان کنگ:

Adolescence begins in Biology and ends in Culture

بز اں ورنائی ء بیکج گوں خاصین ء کیشیکمیں بدنی مٹ ء بدلایاں بناہ بیت، بلے
اے گپ ء چاگرد، ایشی ء دود ء ر بیدگ ء چاگردی جاو رگیش ء گیوار کن انت کہ نوک
ورنائی دھر دراج کش بیت یا کہ ٹونڈ۔ نوک ورنائی گوں ہلو ہالو چہ یک دورے ء دومی ء
سر بیت یا ایشی گوں وژ وژیں جمیر دھاں دیم پہ دیم بیت ء پدا ایشی کہ نوک ورنائی رشد ء

ردوم ءیک خاصیں ءجدائیں بارگیے انت یا نہ۔ اے وڑوڑیں کار پدانی سوب ء
جداجدائیں ملکاں، چاگرد ءنک ءگروہاں مردم ءورنائی ءرہبند ءعمر جداجدانت۔

اگاں ماورنائی ءاے گماناں پاکستانی چاگرد ءکار بہ بندیں گڑاچہ درستاں پیسرامارا
اے راستی دیما کنیت کہ پاکستان ءیک ہنچوشیں چاگردی نکلے است کہ ایشی ءگیشتر
مردم غریب ءناواندگ انت ءدہ ءکلگ ءنشگ، وھدیکہ اشاں ابید کموکیں
کساے ءیک میانی ایں نکلے ءیک گونڈیں شتریں نکلے کہ اشانی گیشتریں کساں
شہراں جاہ مند انت ءشتریں وانگ ءزانگ دربارت۔ بے وسیں کلگی لوگ ءبچک
چہ کسانی ءوتی پت ءکار ءبزاں کشت کشار، مالداری، چمپل دوچی، مید تراشی ءایدگہ
کاراں دست گرانت، وھدیکہ جنک ہم چہ کسانی لوگ ءکار ءچکانی رودیگ ءوتی
مات ءہمبوگ بنت۔ بزاں کار ءرنگ ءآچہ گونڈیں عمر ءبالغ بنت۔

وھدے جنک ءبچکاں نوک ورنائی ءسن ءبدنی مٹ ءبدلی پد ر بنت گڑا آپورھی ء
بالغ زانگ بنت ءاے عمر ءگیشتریں جنک ءبچک آروس دیگ بنت۔ ہمے سوب
انت کہ نیز گاریں نک پہ خاص کلگی چک باز گونڈیں وھدے ءچہ کسانی ءورنائی ءپدا
پیری ءسربنت ءاشانی عمر ءکساں ہم چہ میانی ءبرزتریں نک ءعمر ءہم کمتر بیت۔
گر میں لگ ءچندروچی بہار ءوڑ ءغریب ءبے وسیں جنک ءبچکانی نوک ورنائی ء
بہار ہم چندروچی انت۔ اے وڑہ مئی غریبیں حانوادہانی تہا نوک ورنائی ءخاصیں
گمانے نیست۔ مئی رواج کچنگیں عشقی داستان (ہیرا، نچھا، سونی مہینوال) ہم میانی
ایں ءبرزیں نک ءنوک ورنائی قصہ انت۔

اشانی دیم پہ دیمی ءیک گونڈیں کساے ہماچکانی گنت کہ چہ اشاں گیشتریں
میانی ایں یا برزتریں نکلے ءبہر انت۔ اشاں اسکول، کالج ءگیشتریک یونیورسٹی یے ء

وانگ انت 22ء 25 سال ء عمر ء بالغیں مردمانی ذمیواریاں دست گرانٹ
 - (مروچکیں بے کار ء کاسین دھر ء چه سفارش ء شتریں سلام علیک ء زبہریں
 وانڈگیں مردماں چه ایشی ء ہم مستریں عمرے پہ کار دست گرگ ء لوٹیت)۔ چونائی ء
 مئی ملک ء تھنا 63 درصد چک وانگجاہاں روانت، بلے چه اشاں گیشتریں کالج ء سر
 نہ بنت ء چه اسکول ء وانگ ء حلس دینت پہ لاپ ء شوہاز ء در کپ انت۔ تھنا 23
 درصد چک پرائمری وانت ء سکینڈری وانگجاہاں روانت ء تھنا 25 درصد جنک ء بچک
 کالج ء روانت۔

اگاں ماپاکستانی جاوراں گوں دیمروی کنگیں ملکاں دیم پہ دیم بکنیں ء بچکاسیں گڑا
 گشگ بیت کنت کہ آملکاں پیشیں بازیں نکئی بہر ء بانگے نیست ء چکانی گیشتریں
 کساس جان سلامتی، وانگ ء ایدگہ بنگئی حاجتانی واہندانٹ، وھد یکہ مئی ملک ء اے
 حاجت تھناپ داریں نکائی چکانی دست ء انت۔ پمشکا اے خاصیں نکائی چکاں و
 نوک ورنائی دور ء گوزانت ء داں مزنیں حدے ء گوں ہما مشکلاں دوچار بنت کہ
 رواړشٹی ملکانی چکاں پیش کابنت، بلے مئی چکانی گیشتریں بہر چاگردی رد ء چه نوک
 ورنائی دور ء نہ گوازیں انت بلکیں آچه کسانئی ء بچک ء بالغ یا مزن بنت۔

ورنائی ء بدنی ء اندامی مٹ ء بدلی

نوک ورنائی ء پد ریں نشانی ہما بدنی ء اندامی مٹ ء بدلی انت کہ یک جنک یا
 بچکے ء بدن ء چه نابالغی ء آسر ء بیگا پد ر بنت۔ اے زمانگ ء نوک بالغ
 (Adolescent) ء قد بالا ء وزن زوت گیش بنت، بدن ء وڑوڑیں بہرانی کج ء
 کساس ء مٹ ء بدلی کنیت، وڑوڑیں آپینکائی (غدد) ہارمونز (Hormones)
 خون ء حوار بنت، جنسی اندامانی رشد ء ردوم بیت ء جنسی واہگائی تہا ترندی پیداک

بیت۔ بدن ۽ جدا جدا کئیں جاہاں میدہ رُدریت ۽ بچکانی تو ارغر ان ترتیت۔ اے
 دراہیں مٹ ۽ بدلینی بنج ۽ نوک ورنائی گش انت ۽ اے زما نگ ۽، کہ نوک ورنای
 ایشی ۽ گوازینیت، نوک ورنائی دور گشت۔ نوک ورنائی دور ۽ آسری دور ۽ بازیں
 نشانی یے یک وژین انت کہ ما پیرا اشانی بابت ۽ گپ جت۔ بلے بازیں حسابے ۽
 جنک ۽ بچک ۽ رشد ۽ ردوم ۽ مز نہیں فرقی گندگ کئیت۔ پمشکا مانوک ورنائی دور ۽
 جنک ۽ بچک ۽ رشد ۽ ردوم ۽ جدا جدا کئیں چار ۽ تپاس کئیں۔

جنکانی بدنی مٹ ۽ بدلی

سانسی رد ۽ جنکاں نوک ورنائی ۽ بنج تمکدان (Ovary) ۽
 چکدان (Uterus) ۽ کچ ۽ مزن بوہگ ۽ شروع بیت۔ چونائی ۽ اے مٹ ۽ بدلی
 پد ر ۽ درانہ بنت، پمشکا پٹ ۽ پولی یا کردی کار پدانی خاطر اہنچو شیں بدنی مٹ ۽ بدلی
 دیما آرگ بنت کہ نوک ورنائی ۽ زما نگ ۽ پھالکاپی پد ر بنت۔ جنکاں اے مٹ ۽ بدلی
 اشانی سینگ ۽ آیانی چب (Nipple) ۽ کچ ۽ مزن بیگا بناہ بیت۔ اے مٹ ۽ بدلی
 گیشتر چہ 11 سال ۽ عمر ۽ شروع بیت، بلے اے دور چہ 9 سال ۽ بگرداں 13 سال
 انت۔ بزاں لھتیں جنکاں سک زوت چہ 9 سال ۽ لھتیں جنکاں سک دیر ۽ بزاں چہ
 13 سال ۽ عمر ۽ نوک ورنائی بنج بیت۔ سینگانی رشد ۽ ردوم ۽ کار پھ لھتیں جنکاں
 12 سال ۽ عمر ۽ پھ لھتیناں 18 سال ۽ عمر ۽ توام بیت۔ سینگانی مزن بیگا رند گیشتر یں
 جنکانی جان (Vagina) ۽ چپ چاگرد ۽ میدہ انی رُدرگ بناہ بیت۔ بلے چہ سہکئیں
 جنکاں اے میدہ چہ پیرا رُدرگ شروع بنت ۽ گول ایشی ۽ ہور بالاد ہم سک زوت رُدرگ
 بناہ کنت۔ ماہواری (Menstruation) ۽ بنج گول بالاد ۽ ردوم ۽ ہمگر بنج
 انت۔ وھدے بالاد ۽ اے ردوم وتی آس ۽ سر بیت ۽ ست بیت گڑا اے وھدی

کیشتر ماہواری ء آہگ بناہ بیت۔ چہ پٹ ء پول ء زانگ بوتگ کہ چہ ماہواری ء رند
 جنکانی بالاد ء کس اس دو انچ ء گیشی بیت۔ چہ پٹ ء پول ء اے ہم زانگ بیت کہ ہرج
 جنکے ء شتریں ورگ رسیت ء آچہ بیماریاں رکھنت، آ زوت رشد ء ردوم کن انت ء
 زوت بالغ بنت۔ پمشکا اشانی تہا ماہواری ہم زوت بناہ بیت۔ ہمے سوب ء کلگی ء
 غریبیں جنکانی بدل ء شہری، میانی اس ء برزیں نک ء جنکانی تہا ماہواری پیسر تر بناہ
 بیت۔ پدرووریک دیروی نہ کنگلیں ملکہ ء برزیں نکے ء گیشتریں جنکانی ماہواری بناہ
 بیگ ء عمر کس اس 13 سال ات ء غریبیں جنکانی تہا عمر ء کس اس 14.5 ات۔ پد ریں
 گپے کہ ایشی ء تہاوت ماں وتی ہم بازیں فرتے گندگ کنیت۔ لہتیں جنکانی ماہواری
 10 سال ء عمر ء لہتیں جنکانی 17 سال ء عمر ء بناہ بیت۔ چونائی ء ماہواری ء سال یا
 یک ء نیم سال ء رند جنک مات بیگ ء لائق بیت۔ چہ نوک ورنائی ء داں جنسی پھتگی ء
 سر بیگا کس اس سہ سال نوزیت، بلے ایشی ء تہا ہم پیکد گر ء مزینں فرتے است۔

بچکانی بدنی مٹ ء بدلی

سانسی راہبندراں بچکاں نوک ورنائی ہما وھدی بنگج بیت کہ وھدے ٹند
 (Testes) ٹندانی پیلک (Scrotum) چہ عا میں ردوم ء زوت ء ترند تر ردوم
 گرگ بناہ کن انت۔ چونائی ء اے وھد ء نوک ورنائی نامیست، وھدے بچک ء
 مردینی اندام (Penis) ء چپ چاگرد ء میدانی رُدگ بناہ بیت۔ اے مٹ ء بدلی
 کیشتر ہوری ء دیما کانت۔ اے کس اس یازدہ ء نیم سال ء عمر ء شروع بنت (ایشی ء
 کس اس 9 سال ء بگرداں 14 سال) ء داں 15 سال ء عمر ء رند گیری دارانت۔
 ایشی ء کس اس 13 ء بگرداں 17 سال)۔

کس اس یک سالے ۽ رند بچک ۽ قد بالا ۽ مردینی اندام ۽ کچ گوں ترندی ۽ مزن بیان
 بیت۔ مردینی اندام ۽ آتر اپ ۽ میدانی ردوم میزان میزان ۽ بیت ۽ کس اس دو سال ۽
 پورا بیت۔ ایثی ۽ رند بگانی میدانی رُدگ شروع بیت۔ پدا بروتانی مید، پداریش ۽
 گڈ سر ۽ بدن ۽ ایدگہ جاہانی مید ظاہر بنت۔ کیشتر بدن ۽ مید ۽ ہمے رنگ ۽ ردوم
 پیدا کن انت۔ بلے لہتیں رنگ ۽ ایثی چپ ہم بوت کنت بزاں چہ مردینی اندام ۽
 پیش بدن ۽ ایدگہ ہندانی مید ردوم زیر انت۔ بچکانی توار کیشتر نوک ورنائی ۽ گڈ سر ۽
 گران بیت۔ لہتیں بچکاں اے بدلی انا گامھی ۽ بھ مانگی رنگ ۽ بیت بلے اید گراں
 ہنچوش کم کم ۽ بیت کہ مٹ ۽ بدلی زا نگ نہ بیت۔ اے کار ۽ میان ۽ گٹ ۽ ہستیں نک
 (Larynx) ۽ ردوم شروع بیت ۽ ایثی ۽ کچ مزن بیان بیت۔ نک ۽ ہستیں ریشگانی
 تملانی (Vocal Cords) دراجی کس اس دو برابر بیت۔ ایثی ۽ آسر ۽ توار ۽ سر
 (Pitch) کس اس یک Octave بزاں پورہ ہشت درجک جھل بیت ۽ توار گران
 گوشدارگ بیت۔ نوک ورنائی یا بالعی ۽ بچکانی سینگاں ہم مٹ ۽ بدلی اتک کنت۔
 بازیں بچکے ۽ سینگ ۽ اشانی سرک مزن تر انت، البت اے مٹ ۽ بدلی چہ جنکاں کمتر
 بیت۔ کیشتر اے گیشی یک سالے ۽ توام بیت۔ ہمے وڑہ بازیں بچکے ۽ بدن ۽ جھلادی
 بہر زند تریت۔ بازیں بچکے اے مٹ ۽ بدلایاں جنینی شمار کن انت پریشان بنت۔ بلے
 اے بدلی عامیں بنت ۽ گوں قد ۽ مزن بیگوت سراوت حلاص بنت۔

بچکاں چک آرگ ۽ واک کم کم ۽ پیدا کن بیت۔ کیشتر چہ قد ۽ مردینی اندام ۽ مزن
 بیگ ۽ یک سالے رند بزاں کس اس 14 سال ۽ عمر ۽ چہ مردینی اندام ۽ مردینی آپ
 (Semen) ۽ در کپگ بناہ بیت۔ (کس اس 11 ۽ بگرداں 16 سال)۔ کیشتر اے
 اولی رند ۽ اب ۽ میان ۽ بیت ۽ اے چیز ۽ احتلام (Nocturnal)

(Emission) گشت۔ وتی مردینی اندام و دست جنگا چه وشی و هم آپ درکپیت۔ اے کار و مشت کنگ یا لگا شک (Masturbation) گشت۔ وهدے اولی رندا مردینی آپ درکپیت گز ایشی و تہا کر مک (Sperm) و کس اس باز کم بیت و کر مک داں باز دیر و زندگ نمائنت۔ گوں رشد و ردوم و هور کر مکانی کس اس و اشانی زندگ بیگ و واک هم گیشتر بیت۔ چونائی و یک بچکے بالغ بیگ و ۱۴ سال و رندا مردینی رد و بالغ بیت بزاں چک آرگ و لائق بیت۔ گیشتر بچک ۱۴ و ۱۵ سال و عمر و پت بوت کن انت۔

رشد و ردوم و گیشی

نوک ورنائی و یک اھمیں شری یے اش انت کہ نوک و رنا و قد و وزن و ردوم چه بدن و اید کہ چیزاں گوں تیزی و بیت۔ رشد و ردوم و تیزی کجام عمر و شروع بیت و داں چنت وهد و بر جاہ بیت؟ اے جست و اھمیں پسو دیگ نہ بیت پر چیکہ چکانی رشد و ردوم و وت ماں وت چه یکد گر و سک باز فرق گندگ کنیت و ایشی و تہا بن نیھی کار پداں ابید چک و وتی جان سلامتی و ورد و راک و هم بہرے است۔ چونائی و بچکانی رشد و ردوم و گیشی کس اس ۱۳ سال و عمر و بیت (کس اس ۱۰ و بگر ۱۶ سال)، کس اس ۱۴ سال و عمر و رشد و ردوم و گیشی و رفتار وتی ترندی و برز ترس کس اس و بیت و چه ایشی و رندا ایشی و تہا کمی کنیت و کس اس پانزدہ و نیم سال و عمر و بچک و رشد و ردوم و رفتار ہما جاہ و کنیت سر بیت کہ چه بالغی و پیش بوتگ۔ ایشی و رندا داں بازیں سالوں قد و وزن و گوں سستیں رفتار و گیشی کنیت۔ جنکاں اے عمر کس اس ۱۱، ۱۲ و ۱۳ سال انت، بزاں جنگ چه بچکاں کس اس دو سال پیش وتی بالغیں قد و وزن و سر بنت۔

بالغ بیگ و رشد و ردوم و تیزی و بدن و در اہیں ہڈ و اندام ہوار بنت۔ بدن و جدا جائیں بہراں رشد و ردوم و رفتار و تیزی چونائی و یک خاصیں رد و بندے و بیت۔ چہ درستاں پیش پادانی دراجی آسر بیت، پدا بدن و مہنات و آحر و کو پگانی مہنات۔ پمشکا چہ درستاں پیش نوک ورنائیں بچک و شلوار لگ دبیت۔ اگاں ایشی و مات شلوار و لکئی و حلاص کت بکنت گڑا چار پنچ ماہ و رند ایشی و سرین مزن بیان بیت (بلے پہ شلوار و سرین و مزن بیگ مشکلی نہ بیت)۔ گوں ایشی و ہور سینگ و کچ مزن بیان بیت و ایشی و سوب و پشک تنگ بیان بیت۔ اگاں اے و ہدی پشک و سینگ پراہ کنگ بہ بیت گڑا شر تر بیت۔ گوں ایشی و ہور کو پگ ہم پراہ مہنات کنگ لوٹاں پر چیکہ چند ماہ و رند کو پگانی پراہ بیگ و و ہد انت۔ ایشی و رند چند ماہ و تہا بدن و زند و مزن بیگ و و ہد کثیت و پشک سرجمی و لگ بیت۔ لہتیں ہمے وڑیں مشکل جنکاں ہم ہمے وڑہ پیش کا بنت، البت ایشی عمر و رد و چہ بچکاں دو سال پیش شروع بیت۔ اگاں یک غریبیں لوگے و 12 سالگیں جنک و 13، 14 سالگیں بچک بہ بنت گڑا و داپہ مات و گدانی و ز و دوچ و مزین و ہدے لوٹیت۔

بدن و رشد و ردوم و اے رد و ہم فرق گندگ کثیت کہ بدن و جدا جائیں بہر جدا جائیں و ہد و تی ردوم و رسنت۔ چہ درستاں پیش نوک بالغ و سر، دست و پاد و تی بالغیں ردوم و سر بنت۔ چسکہ بدن و اید کہ بہر ہنکت ردوم پیدا ک کنگا بنت پمشکا لہتیں ورنامگان کن انت کہ اشانی دست و پاد چہ بدن و اید کہ بہراں سک مستر انت، بلے اشاں و لحم بہ بنت اشانی بدن و اید کہ بہر ردوم پیدا ک کن انت و اشاں و تی دست و پاد مستر گندگ نیا انت۔

نوک بالغیں جنک و بچک و مات پتاں اے غم ہم پر بیت کہ اشانی چکانی قد و بالاد

آخر چے حدء بیت۔ گیشتریں بچکانی ترس اش انت کہ اشاں سک پنگ مہ بنت،
 وھدیکہ جنکانی ترس اے بیت کہ اشاں سک پنگ یا سک باز دراج مہنت۔ بلے
 گیشتر اے گمان بے نہیں گمانے بیت۔ جنک ء بچکانی قدء بالادء پٹ ء پول ء ما اے
 گپ ء سر پد بوتگیں کہ گیشتریں جنک ء بچکانی قدء بالادء میانی اس بنت۔ ایشی ء ابیدما
 چہ چک ء کسانى ء قدء بالادء ردء ایشی ء آسری قدء بالادء مزنیں حدے ء پھ شری ء
 کساس کت کنیں۔

چہ قدء وزن ء پٹ ء پول ء اے ہم زانگ بیت کہ دراج ء بارگ بندیں چک
 چونائی ء چہ گرد ء زنڈیں چکاں دیر تر بالغ بنت۔ اے فرق کساس چہ دومی سال ء پد ر
 بیان بیت، بزاں چہ دیر ء بالغ بیوکیں چکانی وزن چہ کسانى ء وتی ہم عمریں چکاں کمتر
 بیت۔ پرچیکہ چہ دیر ء بالغ بیوکیں چک ء پاداں پہ رشد ء ردوم ء گیشتریں وھد ء
 پاسے رسیت، پمشکا جنک ء بچک چہ بالغ بیگارد، گیشتر بارگ بند ء دراج تر بنت۔
 نوک ورنائی ء بازیں بدنی ء اندامی مٹ ء بدلی کایننت کہ باز ظاہر ء پد ر نہ
 بنت۔ گوں قدء زدگ ء هور اندامانی تہا ہم گوں ترندی ء رشد ء ردومے پیداک
 بیت۔ اندامانی رشد ء ردوم چہ جنکاں گیشتر بچکانی تہا بنت، ایشی ء سوب ء بچک
 پرواک تر بنت۔ بچکانی چہ جنکاں پرواک تر بیگ ء دگہ لھتیں ہم سوب بنت۔ وتی کچ
 ء کساس ء حساب ء بچکانی دل ء پپ چہ جنکاں مستر بنت۔ اشانی خون ء زور
 (Systolic Blood Pressure) چہ جنکاں گیشتر بیت۔ اشاں خون ء
 آکسیجن ایر کنگ ء واک گیشتر بیت ء ایمنیں وھد ء بچکانی دل ء دھر گگ چہ جنکانی

دل ۽ دھرگاں کتر بیت۔ (ایشی ۽ جاہ ۽ جنکانی بدن ۽ چہ بچکاں چربی گیشتر بیت) بلے چہ کودکی ۽ نوک ورنائی ۽ چربی ۽ رشد ۽ ردوم کتر بیان بیت۔ نوک ورنائی ۽ سر ۽ جگ ۽ وزن ہم تیزی ۽ گیش بیان بیت۔ سر ۽ کساس 11 سال ۽ عمر ۽ گوں ترندی ۽ گیشی پیدا کنت ۽ پدا 15 سال ۽ عمر ۽ ایشی پدا ردوم پیدا کنت۔ گوں ایشی ۽ هورجگ ۽ وزن ۽ هم گیشی پیدا کنت بیت ۽ نوک بالغ ۽ جگ ۽ وژوژس فکر ۽ تل ماں تلمیں ذھنی کار پدکنگ ۽ واکانی تہاپد ریں ردوم پیدا کنت بیت۔

بالغ بیگ ۽ تہا ہارمونز (Hormones) ۽ کرد

نوک بالغی ۽ پیدا کنت بیوکیس بدنی ۽ اندامی مٹ ۽ بدلی بدن ۽ کیمیائی مٹ ۽ بدلانی سوب ۽ بنت۔ وھدے جنک یا بچک نوک ورنائی ۽ سن ۽ رسنت گڑا جگ ۽ یک خاصیں بہرے ہاپوٹھیلیمس (Hypothalamus) وتی نز ۽ موجودین بلغمی غدود (Pituitary Gland) ۽ کھتیں ہارمونز ہاں خاصیں کیمیائی بہر دیم دنت۔ ایشی ۽ سوب ۽ بلغمی غدود ت ہارمونز پیدا کنت شروع کنت۔ چہ اشاں پنج رنگیں ہارمونز رشد ۽ ردوم ۽ خاصیں کرددیم کارانت۔ اے ہارمونز ایش انت:

- 1۔ رشد ۽ ردوم ۽ ہارمون (Growth Hormone)۔ نجاشی رسکی رھبند ۽ ابید بدن ۽ دراهیں بہر (Tissues) ۽ رشد ۽ ردوم ۽ اسر مند کنت۔ اے ہارمونز ۽ پیدا کنت بیگ چہ مات ۽ لاپ ۽ چک ۽ شروع بیت ۽ دراہیں عمر ۽ پیدا کنت بیت۔ اے ہارمونز ہما وھدی در کپیت کہ چک یا مردم و اب بیت۔ کسانکیں چک پمشکا باز و پسننت کہ اشاں رشد ۽ ردوم ۽ باز ضرورت بیت کہ و اب ۽ میان ۽ ایشی باز گیشتر بیت۔ نوک

ورنائی ء رشد ء ردوم ء ہارمون ء پیداک بیگ چہ نوک ورنائی ء پیشی وھد ء کساس
 ھپت ء در صد گیش بیت۔ اے ہارمونزانی اسر مندی ء دل ء کچ مزن بیت بلے دل ء
 خون سر کنوکیں راھانی کچ اے حساب ء گیش نہ بیت، پمشکا خون ء روانی ء زور پر
 بیت۔ پمشکا بازیں ورنایے ء باز رند ء سر ترگ گریت یا زوری ء مارشت و دی بیت۔
 اے سر ترگ ء زوری ء مارشت نوک ورنائی ء شری ء نشانی انت۔

2۔ دگہ یک وڑیں ہارمون نے تہداریں آپینک* (Thyroid Gland) ء کار
 بندایت۔ اے ہارمون ایدگہ کاراں ابیدھڈ ء جنین مردینی اندام ء ایدگہ جنین مردینی
 کار پدانی رشد ء ردوم ء تیزی پیداک کنت۔

3۔ چہ بلغمی آپینکاں لھتیں ہارمونز در کپنت تچک ء روانت چک آرگی آپینک
 (Gonads) بزاں گند ء چکدانی ہارمونزانی پیداک بیگا بناہ کن انت۔ ایشی ء سوب
 ء چکدان دو وڑیں ہارمونز Estrogens ء Estrogens
 Progesterones پیداک کن انت۔ اے جنینی وپت وابی کار پد ء چکدانی ء
 رشد ء ردوم ء سوب بنت۔ Progesterones چکدانی ء تہی بہر ء رشد ء ردوم
 کن انت۔ بلغمی آپینک ء ہارمونز مردانی بدن ء خاصیں گونڈیں بہراں کار بندانت
 کہ آ آپ (Sperm) پیداک کن انت، وھد یکہ گند Androgens پیداک
 کن انت۔ مردیناں چہ دو نیمگا Androgens رسیت، بزاں چہ گندانی ء
 Adrenal آپینکانی نیمگا۔ ھے سوب ء نوک ورنائی ء بچکاں چہ جنکاں گیشتر
 Androgens بنت۔ Androgens ء گیشتریں کساس خاصیں مردینی بہر ء
 گیشمین انت، پہ در و ر بدن ء دیم ء مید چہ جنکاں گیشتر، اندامی رشد ء ردوم ء بدن ء کچ
 ء رشد ء ردوم اش چہ جنکاں گیشتریں وھداں رند گیری دارایت ء ایدگہ۔ مردینی

اندام ء آتراب ء میڈ پیسرتراے خاطر از دانت کہ مردینی اندام ء آتراب ء پوست
 گوں Androgens ء کموکیں کس اس ء بیج بیت، وهد یکہ دیم ء پوست ء کار بناہ
 کنگ Androgens ء مزنیں کس سے درکار انت۔ ادا جنک ء بچکانی جنینی ء مردینی
 ہارمونزانی بابتا یک ردھمی یے ء گیش ء گیوارا لمی انت۔ عام رواجیں گمان اش انت
 کہ بچکاں تھنا بچکانی ء جنکاں تھنا جنکانی ہارمونز پیداک بنت بلے چہ نوکیں پٹ ء
 پول ء اے گپ پد ر بوتگ کہ جنک ء بچک ہر دوکانی بدن ء جنینی ء مردینی ہارمونز
 پیداک بنت۔ فرق تھنا اش انت کہ مردینانی ہارمونزانی تہا مردینی ہارمونزانی اسر
 کیشتر بیت وهد یکہ جنینانی تہا جنینی ہارمونز چہ مردینی ہارمونز زوراک تر بنت،
 بلکیں جنینانی تہا جنینی ہارمونز سرجمی ء باجر نہ بنت۔ جنکانی بدن ء رستکیں میڈ چہ
 مردینی ہارمونز Androgens ء سوب ء زردانت۔

نوک ورنائی ء میان ء سمائی مٹ بدلی

نوک ورنائی ء نوک ورناء تھنا بدنی ء اندامی مٹ ء بدلی پیداک نہ بنت بلکیں سمائی
 مٹ ء بدلی ہم پیداک بنت۔ چہ اشاں لھتیں گوں بدنی ء اندامی مٹ ء بدلیاں
 ہمگر نچ انت لھتیں گوں نوک ورنائی ء لوگ مردمانی نند ء نیاد ء کار پداں ہمگر نچ
 انت۔ لھتیں مٹ ء بدلی گوں نوک ورنائی ء نوک ورناء بابتا چا گرد ء دود ء ر بیدگ ء
 گوں نوک ورناء چا گرد ء نند ء نیاداں نوک ورناء پیداک بنت۔ ماے ہم وانگ کہ
 لھتیں چا گرد ء لھتیں نکاں نوک ورنائی ء دورسک دراج بیت، وهد یکہ لھتیں دگہ
 چا گرداں ء نکاں چک تچک ء ورنابیت۔ اے گپ پد ر انت کہ نوک ورنائی ء سمائی
 مٹ ء بدلیانی اہمیت پہ آورنایاں کیشتر بیت کہ آچہ نوک ورنائی ء دراج بڑیں وهد ء
 مٹوا زین انت۔ نی لھتیں سما پجاری مٹ ء بدلیاں پٹ ء پول کنیں۔

بدنی مٹے بدلیاں سما سبجاری پد کرد

نوک ورنائی ۽ مردم ۽ بدنی مٹے بدلی پیدا ک بنت، اے مٹے بدلیانی حاطرا مردم ۽ کر دچے بیت؟ اے گپ وڑوڑیں کار پداں همگرنج انت، ایشی ۽ تہا مردم ۽ جند، آئی ۽ لوگ مردم ۽ چا گردی دود ۽ ر بیدگ هو ار انت۔ اگاں مردم ۽ لوگ ۽ چا گرد و ش انت، مات پت گوں چکاں دوست ۽ مہربان انت، آچکانی هر وڑیں کارانی تہا گوں آیاں شو رکن انت، جنینی مردینی ۽ یک عا میں انسانی بہرے زان انت ۽ اے بابتا چکانی جستاں و شدلی ۽ سانسی رنگ ۽ پسو دینت گڑا مردم چونائی ۽ چہ اے بدنی مٹے بدلیاں پریشان نہ بیت۔ بلے اگاں لوگ ۽ چا گرد پفس تو س بہ بیت، مات پت جنین ۽ مردین ۽ بابتا گپ جنگا بدیا گناہ بز ان انت، جنینی ۽ مردینی جستاں پریشان یا شرمندگ بہ بنت ۽ اے بابتا گوں وتی چکاں حبر چیر بدینت، گڑا پشیں وهد ۽ یک نوک ورنائیں مردے ۽ بدنی مٹے بدلی ناسر پدی، سردرگمی ۽ پریشانی ۽ سوب بنت۔ آگیشتر اے سردرگمی ۽ ناسر پدی ۽ شوہازگ ۽ دگہ بازیں راھے شوہاز انت۔ اے راہ ۽ همسر وکیں یا مستریں هم جنسیں دوست، کتاب ۽ قلم هم هو ار انت۔ بچک گیشتر چہ ایدگہ بچکاں سر ۽ سوج گرگ نئے جھد کن انت وهد یکہ جنگ ناول، ڈائجسٹ ۽ ایدگہ بازیں راھے شوہاز کن انت کہ ایشی ۽ تہا آ وتی حیاں ۽ واہستاں گوں دت چیر دات بکن انت۔ هرچ چا گردے ۽ جنین مردینی ۽ بالغ بیگ ۽ بابتا سانسی ۽ شتریں رھبند بہ بنت، اوداں اے موہ است کہ نوک ورنایا چہ شنگجاسی بنجاہ ۽ وانگجاہاں شتریں سر پدی دست گپت بکن انت۔ بلے اگاں اے وڑمہ بیت گڑا نوک ورنایا گیشتریں اثر اندانی شکار بیت کن انت۔

یکیں چاگردے جدا جدا میں نکال جنین مردین ء نوک ورنائی ء بابتا جدا جدا میں
 کردکار بوت کن انت۔ چاگردزانتانی * نزع جنین مردینی چست ایرانی بابتا چہ درستاں
 گیش بے زانتی ء نپس تنگی میانی اس نیک ء تہا گندگ کثیت۔ ہزگاریں مردمانی چاگرد
 گیشتر بے ازاند بیت، ورنائیں جنک ء بچکاں ماشیناں گردگ، نوکتریں حال ء زانت
 دست گرگ، مزنیں وانگ دست گرگ، روارشتی دود ء ربیدگ دست گرگ ء گوں
 یکدگر ء گند ء نند ء آزادی بیت۔ دومی نیمگا دراہیں حانوادہ یک یا اوتاگ ء جاہ مند
 بنت ء چہ چکاں حبر چیردیگ بوت نہ کنت۔ اے حانوادہاں باز چک پیداک بیت ء
 چک گیشتر لوگ ء پیداک بنت۔ ایشی ء ابید کلگی چک نرمادگیں جناورانی هوری ء
 چک پیداک بیگ ء کار ء زانتکار انت، پمشکا اشاں نرمادگی ء بالغی ء بابتا بازیں
 شتریں زانتے ء واہندان۔ دومی رنگ ء میانی اتخس نک ء ورناپہ خاص جنین چک
 سک باز دود ء ربیدگانی پابند بنت۔ اشانی تہاندھی رہبندانی اسر زیادہ بنت، اشاں
 چہ دری دنیا ء ہروڑیں زانت دست گرگ ء موہ باز کم رسیت، کہ آیاں کم چک
 پیداک کن انت ء گیشتر نادر اہجاہاں چلگ بنت۔ اے گیانی سوب ء میانی اس
 نک ء ورنہا، پہ خاص ہنچوشیں جنین چک کہ نکمیں وانگ ء زانگ ء رند چہ وانگجاہاں
 کشگ بنت، چہ بالغی ء مٹ ء بدلیاں سک باز پریشان بوت کن انت۔

گیشتریں بچکانی واہگ انت کہ آروت بالغ بہ بنت ء شر بزر ء بلند ء پرواک بہ
 بنت۔ پمشکا چہ بالغ بیگا پیش بازیں بچکے ہنچوشیں کار پد شروع کنت کہ چہ ایشی ء آ
 بالغانی شرپ ء ہوار بوت بکنت، پہ درور چہ وتا مستریں بچکاں نند ء نیاد، سگریٹ یا
 نشوکیں چیزانی کارمرزی، بے ریشیں دیم ء تراشگ دانکہ زوت تریش ء بروت
 دربیانت ء ایدگہ چہ اے کار پداں رند ہم بازیں بچکے چہ نوک ورنائی ء بدنی مٹ ء

بدلیاں پریشان بنت۔ پہ دروراگاں وابء اولی رند مردینی اندامء دست جنگء
 آپ در بنیت گڑا گیشتریں بچک سک پریشان بنت۔ بندرا احتلام بزاں وابء چہ
 مردینی اندامء آپء در کپک یک قدرتی کارے۔ نوک ورنائیء بلغمی آپینکء
 ہارمونزء سوبء گند مردینی آپ پیدا کن انت۔ مردینی واہگانی شورورگء
 مردینی آپء کس اس گیش بیتء یک خاصیں جاھےء رسیت چہ مردینی اندامء درء
 در کپیتء شور گپتگیں واہشت آسر بنت۔ اے ہمے وڑیں قدرتی رہبند انت کہ چہ
 دست آپ کنگا بدنء آسودگی یے رسیت۔ ہمے وڑہ مُنٹ جنگ یا دست مُشگ
 (Masturbation) یک قدرتی کارے کہ ایشیء تہا مردم وتی مردینی اندامء
 شور دنت لذت دست گرایت۔ چہ پٹء پولء زانگ بوتگ کہ کس اس ہرور نامنٹ
 جنت۔ پہ درور یک پٹء پولےء امریکہء 90 درصد ورنانا آں من ات کہ آیاں داں
 نوزدہ سالء عمرء مُنٹ جنگ ات۔ بلے آبدنیء ذہنی حسابء پھک نارمل ات انت۔
 ایشیء سوب اش انت کہ مردینی آپ پہ انسانی بدنء یک بے نہیں آپینک انت۔ بلے
 لھتیں ملک کہ اشانی تہامئی ملک ہم ہوار انت، بازیں پہ نامء دروگیں پیر، حکیمء جن مردی
 ناڈ راہجاہء واہند مُنٹ جنگء احتلامء ”ناڈ راہی“ لیک انتء ہنچوشیں دروغ شنگ کن
 انت کہ مردینی آپ چہ انسانء خونء لکانی ثرمپء پیم بیت۔ چہ ایشیء در کپکء انسان
 نزور بیتء نامرد جوڑ بیت۔ بازیں سادگیں ورنناھے اے شنگیں دروغء سوبء وسواسء
 کپیتء گناھے مارایتء دتا بیمار یا نزور لیک ایت چہ اے دروغیں علاج کنوکاں وتی
 علاجء کنائیدیت۔

چہ بچکاں جنگ نوک ورنائیء آہگء گیشتر پریشان بنت۔ پدا ہم لھتیں ہنچوشیں
 چاگرد ہم ہست انت اودا جنگء بانغیء فخری گپے زانگ بیت کہ ایشی جنینء مات

بیگ و نشانی انت۔ بلے گیشتریں چاگرداں و اشانی تھا پہ خاص میانی این تک و
 جنکاں، نوک ورنائی و آہگ و اڑ و جنجال گیش بنت۔ مے ملک و میانی این تک و
 و انگلیں گیشتریں جنکاں گیشتریں اڑ و جنجال دیما کابنت۔ اگاں اشانی ماتاں بے
 و اندہ بہ بنت و پہ خاص اگاں مات و آروس چہ کم عمری و بوٹگ گڑا پشیں رنگ و مات
 چہ بانعی دھر و نہ گوستگ و آچہ اے عمر و جنکانی اڑاں نزاہکار بیت۔ پمشکا بازیں
 و اندگیں جنکاں چہ نوک ورنائی و رنداے گپ و زانگ بیت کہ ایٹی و سینگ و درد
 ناڈ راہی یے نہ انت بلکیں اے یک قدرتی کارے و ماہواری یک و ہدی یا تپاکی
 کارے نہ انت بلکیں یک سرجمیں ماہینی کارے انت کہ سالانی سال رندگیری دار
 ایت۔ و اندگیں جنکانی میان و اے وڑیں بنکی زانت و کمی وانگ زانگی رھبندانی
 پارسرجمی و نشانی انت، پرچیکہ اے وانگی رھبند و انوکانی بنکی جھیردھاں نزاہکار انت
 کچشیں بنکی زانت دیما آرگ و ناکارانت کہ دراہیں نا و اندگیں چک دمک و میتگاں
 بید جھد و کوشت و دست گرانٹ۔

لھتیں ورنانوک ورنائی و بدنی مٹ و بدلیاں و ہارمونز و پیداک بیگ و پیداک
 بیوکیں جنین مردین و ہوری و حیالاں و باھندی مٹ و بدلیاں سک باز پریشان بنت
 و وتی بدن و سن، گندگ و و تا گناہکار گمان کن انت۔ پمشکا بازیں ورنایے سک لچو
 بنت و وتی جند و سک باز چیر دینت و اشاں پہ و تا سک باز بے باور بنت۔ بازیں ورنایے
 یے اے خیال و مٹ و بدلیاں انکاری بنت و خاصیں جاوراں آ یک سہائی ناڈ راہی
 یے و شکار بوت کن انت آیاں کہ ہر و ہد دستاں شود انت یا داں گنوکی و حد و پاک و
 پلگاری پسند بنت بندرا آ وتی گمان و پیداک بوٹگیں سلی و گندگی آن پاک و پلگار
 کنگ و جھد کن انت۔ ورنائیں جنکانی تھاہسٹریا (Hysteria) و ناڈ راہی ہم پہ

جن مردی واهگانی ء حیالانی چیزدیگ ء سوب ء پیداک بنت۔ بازیں نزاہتکاریں
 مات پت پشیں جنکانی علاج ء چہ پیر ء فقیراں کن انت۔ بندرااے جھیرہ ہما و ہدی
 ہلا س بیت کہ جنکاں وتی بدنی مٹ ء بدلیاں ء جنینی حیالاں من انت ء قبول کن انت
 ء آیاں گندگ یا گناہ لیکھگ حلص دینت۔ ہمے سوب انت کہ ہسٹریا ء "علاج" ء
 حاطر لہتیں مرزم زوت وتی جنکاں آروس دینت۔ چہ آروس ء رند جن مردی ء سوب
 ء جنینی حیال ء مارشت کم یا حلص بیگ ء نا ذرا ہی ہم علاج بیت۔

حانوادہ ء چاگرد ء ورناء مٹ بوٹگیں بستار

اے حبر گشگ کرزایت کہ مئی دود ء ربیدگی چاگرد ء روارشتی چاگرد ء چک ء ورنائی
 ردوم ء رہبند سک باز جدا انت۔ روارشتی ملکاں گونڈیں چکاں سک باز کنٹرول کنگ
 بیت، پہ درور چہ کودکی ء مات ء شیر بند کنگ بیت، لانک بوج ء دست آپ ء گوں
 ترندی ء ہیلداری کنگ بیت، جدا ء گستا پسگ ہیل دیگ بیت۔ ایشی ء بدل ء مئی
 کلگاں گونڈیں چک داں مزنیں وھدے ء مات ء شیر ء مچ انت ء مات ء کت ء
 نشگ ء واب کپنت۔ بلے مزن عمری ء جاھے کہ روارشتی ورناء گوں وتی رضا علم ء کار
 دست گرایت ء گوں وتی رضا ء آروس کنت، اداپاکستانی ورناء پہ خاص جنکانی آزادی
 گوں عمر ء گیش بیگا ہور کم بیان بیت ء اشانی زندگی ء فیصلہ ء لوگ مردم کن انت۔ مے
 ملک ء زرداریں لوگاں چکانی رودینگ ء رہبند گوں روارشتی ملکاں رواج کپگیں
 رہبند اں نزیکتر انت۔ ایشی ء جاہ ء مے ملک ء میانی ایں نک ء حانوادہانی چکاں چہ
 روارشتی حانوادہاں گیشتر بلے چہ مے کلگی چکاں کتر آزادی دیگ بیت۔ وھدیکہ
 میانی ایں نک ء ورناء آں چہ روارشتی ورناء آں کتر بلے چہ مئی کلگی ورناء آں گیشتر
 آزادی دیگ بیت۔ یگیں چاگردی نک ء تہا ہم جدا جدا کیں لوگاں ورناء مات پتانی

میان راہ رہبند جدا جدا بنت۔ ہر سچ لوگے ۽ چا گرد جمہوری بہ بیت ۽ مات پت
 چکانی عزت بکن انت، آیانی مٹ بیوکیں گمان ۽ ضرورتانی حیالدری بکن انت،
 اوداں چک ہم ہمایانی کرداں دست گرانت۔ بلے اگاں لوگ مردم سک باز ترند بہ
 بنت یاورنا آنی کاراں دلگوش مدارانت گڑ اورنا آنی تہایاگی اس کار پد پیداک بنت۔
 اے عمر ۽ ورننا کیشتر گوں وتی ہمسر دکاں نند ۽ نیاد کن انت۔ اے ہمسر دک گروہ
 (Peergroup) عا میں رنگ ۽ وانگجا ہی یا ہم کلاسی نو در بر یا اید کہ ہمسر دک بنت۔
 پہ ورننا آں اے ٹک ۽ وشنودی دست گرگ سک اہم انت۔ پمشکا آ آ ٹک ۽ رہبند ۽
 کرداں دست گرگ ۽ جھد کنت۔ اے نکاں ہوار بیگا ورننا آں بازیں نپ ۽ سینتے
 رسیت۔ آئی ۽ یک ٹکے ۽ باسک بیگ ۽ مارشت بیت، آئی ۽ ٹک ۽ کار ۽ کرد ۽ آئی ۽
 رہبند یا درگ ۽ موہ رسیت، آوتی گمان ۽ رہبند اں جاہ کارایت، آئی ۽ چہ لوگ ۽ آزاد
 بیگ ۽ کمک رسیت، آئی ۽ چا گردی ہیلکاری رسیت کہ آیوکیں روچاں پہ آئی ۽
 لوگ ۽ امروزی کاراں پر نپ بوت کن انت۔ آئی ۽ آیوکیں روچاں نوکین ۽ مستریں
 نکاں ہوار بیگ ۽ دلہڈی رسیت۔ بازیں ورننا ہے چہ اے نکاں راہ ۽ وتی حیاں ۽
 رہبند اں ہستیں اڑ ۽ جنجالاں دیر کن انت ۽ پہ وت یک نامے پیداک کن انت۔
 چوکہ پہ وت نام پیداک کنگ پہ ورننا آں یک اہمیں اہمے گتے، پمشکا ماجد ایشی ۽
 دلگوش منور کنیں۔

ورنا آنی پہ وت نام کشک ۽ کوشت

نوک ورننائی دور ۽ یک خاصیں گے اش انت کہ مردم ۽ منونڈیں وھدے ۽ گوں
 بازیں مٹ ۽ بدلی یے ۽ دیم پہ دیمی کنگ کپیت۔ یک نیمگے پہ ایشی ۽ بازیں بدنی مٹ
 ۽ بدلی کابنت گڑ ادومی نیمگا ایشی ۽ بتار مٹ بیان بیت، پرچیکہ نی نہ آچکے بیت ۽

نیکہ بالغ۔ اے میان ایشی و گوگ لوگ و مردماں و مردی مردماں بند و نیاد و تہامٹ و بدلی کنیت، ایشی و وتی باندا ت و ایشی و تہاوتی جند و کرد و بابتا فکر کنگ کپیت، بزاں مردم و وتی جند پد رکنگ کپیت کہ آکئے انت و آئی و چے جوڑ بیگ لوئیت؟ و تباستار دیگ و کار و تہا مردم و لوگ مردم و چا گرد شتریں و بدیں کرد و یما آ ورت کن انت۔ لھتیں چا گرد اے بابتا شربنت کہ آ ورناء نوک نوکیں تجربہ کنگ و موہ دینت۔ چشیں چا گرد و رنا ہر چیز و بابتا گیشتر جست و پُرس کن انت، گواھے آوانگ زانگی رھبند بہ بنت یا سیاسی، مذھمی رھبند یا گد و چچ و اید گہ۔ گیشتر چشیں و رنا یک مذھمی، دود و ر بیدگی یا سیاسی نکلے و ہر اھد اری کن انت و پھ مردمانی شتری و بودنا کی و جھد کن انت۔ گیشتر آیک مردم یا نکلے و پھ و ت چیدگ جوڑ کن انت۔ ہمے زمانگ و رنا مہر و محبت و گرفتار بنت۔ جاھے کہ پھ و رنا آں تجربہ کنگ و آزادی الھی انت، اوداں اشاں رھشونی و سر سوج و ہم ضرورت انت دانکہ آچہ وڑ وڑیں کرداں پھ و ت ایک شتریں کردے گچین کت بہ کن انت، اگاں نہ آ کردی شنک / شانگی *

(Role Confusion) و شکار بیت کن انت۔

دگہ نیمگے ہنچو شیں دودر بیدگی چا گرد انت (پہ درور مئی کلگی چا گرد) جاھے کہ اوداں و رنا وتی لوگ مردمانی در اھیں رسم و دوداں کار بند بیت۔ چشیں چا گرداں و رنا و کرد کیشینکلیں بیت، پمشکا آھج وڑیں کردی شنک شانگی و شکار نہ بیت۔ مشکل آ وھدی پیدا ک بیت وھدے چا گردی چست ایرانی تہامٹ و بدلی کنیت۔ و رنا آں نوکیں کرد پشد ارگ کپیت، پہ درور مئی ملک و آیاں کہ چہ کلگاں شہراں اتلگ انت یا آیاں کہ چہ ملک و در کار و شنگ انت، چشیں بازیں و رنا آنی تہا کردی شنک شانگی پیدا ک بوتگ پر چیکہ اشاں نوکیں کرد یا دگرگ کچنگ وھد یکہ رسم و دودی چا گرد و گوگ مٹ و

بدلیاں دیم پہ دیم بیگ وٹھج وڑیں رهشونی کنگ نہ بیت۔ مئی ورنہ آنی تہاروچ پہ روج
گیش بیوکیں بے راھی غڈ وھداری ءیک سو بے کردی شنک شاگی انت۔

مئی ملک ءجد اجدائیں نکانی ورنہ آنی جاورھال جدا جدا انت۔ گیشتر زرداریں
ورنہ آں نوک نوکیں تجربہ کنگ ءچہ گیش موہ رسیت، وھد یکہ نیز گاریں ورنہ
آں چشیں موہ باز کم رسیت۔ میانی ایں نک ءورنہ آنی تہا کردی شنک شاگی چہ
درستاں گیشتر انت پرچیکہ اشانی پیرینانی گیشتریں کساس چہ کلگاں شہراں اتلگ
انت۔ گیشتریں ورنہ دانندگ انت بلے اشانی مسترینانی کار پدودو غر بیدگی ءترندین
انت۔ ورنہ نوکیں سانس، اخلاقی، چاگردی ءسیاسی دید غنگاھاں سرپدی دست
گرایت بلے ایشی ءکوھنگیں ءسانس ءدریں دید غنگاہ ءدودو غر بیدگ منگ ءمجبور
کنگ بیت۔ آھد، ایمانداری، راستی ءوطن دوستی ءاخلاقی شو رصلاح گوشدارایت،
بلے وھدے آیاں دست گرگ ءجھد کنت گڑادروغ، سفارش، رشوت ءکارڈزی ء
جھان ءوتا تھنکا مارایت۔ آاے گپ ءسرپد بوت نہ کنت کہ آکجام رھبند، کجام
ر بیدگ ءکجام کار ءدست بگرایت۔ اے کردی شنک شاگی ءسوب ءبازیں ورنہ اھے
سمائی گفانی شکار بیت۔

لشکری سما پجاری

(MILITARY PSYCHOLOGY)

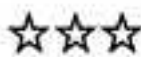
لشکر ءسما پجاری ءسرجمیں کارمرزی اولی جھانی جنگ ءشروع بوت، وھدے پہ
لشکری زورگ ءسما پجاری چکاس رذو بند دیگ بوت ءآمزینیں کساس ءکارمرز کنگ
بوت انت، اے بایتاما ”سما پجاری چکاس“ ءتہا بشتہ کنگ۔ اولی جھانی جنگ ءبدل ء
دومی جھانی جنگ ءسما پجاری کار پدسک باز کارمرز کنگ بوت انت۔ ایشی ءیک

اہمیں سو بے اش ات کہ سماپجاراں اولی جہانی جنگ ء سک باز کارکنگ ات ء ایشی ء
 رند سماپجاری بازیں بہر ء بانگاں کارمرزکنگ بیگا ات۔ ایشی ء ابید زرداریں ماکاں
 1930 ء 1939 ء میان ء حرج ء درج ء بدتریں جاوراں گوسنگ ات انت ایشی ء
 سوب ء اے ماکانی مردم سک باز کانسر بوتگ ات انت۔ ایشی ء درشانی ہمک روچی
 کارگری کار بندگاں پذر بوتگ ات۔ اے ماکانی کارمستر ء حاکم، زرداریں تک اے
 زانگ لونگ ء ات انت کہ مردم داں کجام حد ء گوں اشاں ہمراہ انت ء داں کجام حد ء پہ
 اشاں وتی جان ء قربان کنگا تیار بنت۔ اے بابتا امریکی چاگردی سائنسداناں یک ملکی
 پٹ ء پولے کت ایشی ء تہا مردمانی جو زگ ء اشانی جنگ ء بابتا واہشت زانگ ء کوشت
 کنگ بوت۔ اے بابتا تھرستون (Thurstone) (1887-1955) ء اید کہ
 سماپجاری پیم کنگیں رھبند کار بندگ بوتنت چہ اشاں مردمانی کار پد چکاسگ بوت انت
 ۔ ایشی ء ابید سماپجاراں مردم ء لشکریانی دلہڈی ء وڑوڑیں سمائی رھبند کارمرزکت انت۔
 دومی جہانی جنگ ء لشکریانی زورگ ء سماپجاری راہ ء رھبندانی کارمرزی ء سوب ء
 کساں 19 لک مردم سمائی سوباں چہ لشکر ء بہر زورگ ء دارگ بوت انت۔ اے خبر
 ہم دلگوش کرزایت کہ ہماکانی مردم کہ لشکر ء زورگ نہ بوت انت چہ اشاں کیشتریں
 مردم وتی بے لشکری کاراں بید سمائی گناں کارکت ایشی ء ابید آدمم کہ لشکر ء زورگ
 بوتگ ات انت بلے گوں لشکر ء ہمگام بیگانا کام بوتگ ات انت، اشانی گناں کشاد
 کنگا سماپجاراں کمک کت۔ اے مشکل کیشتر ہما لشکریاں پیش آتک انت کہ آچہ جنگی
 پڑ ء بہر زورگ ء رندواتر بوتگ ات انت۔ لشکریانی مستریں اڑاش ات کہ آیاں یک
 حکم متوکیں کارے ء دتاہیلدارکنگی ات ء اید گرانی ہر حکم بے جست ء پُرس ء منگ ء
 پہ ایشی عمل کنگی ات۔ بازیں وھداں آیاں اے حکم پھک رد ء وتی زرد ء خلاف

مارا تگ ات انت۔ ایشی ء ابید جنگی حالات میں ہر وہد دشمنانی دست نھی بیگ، گرگ بیگ یا کنگ بیگ ء ترس ات ء چشیں کاراں پہ لشکریاں سک باز ء بدیں اسر بوتگ ات ء بازیں لشکری دودل بوتگ ات انت۔ ساپجاری زانتکاراں اے لشکریانی ذہنی چکاس کنگ ات۔ آیانی کہ مشکل کسانین ات انت، آیایں شو راش دات دانکہ آگول ونا لشکری رھبنداں ہمگام کت بکن انت۔ امریکہ ء 1942 ء 1946 ء میان ء شش لک ہشتادھزار لشکری سمائی ء شخصی اڑانی سوب ء چہ لشکر ء کنگ بوت انت۔

سمائی زانتکاراں لشکریانی مارشی، زانستی ء سر پڑی کار پدانی گیش ء چہ گیش کار بندگ ء اے سر ء سوج کت انت۔ ایشی ء ابید سمائی زانتکاراں سمائی جنگ * (Psychological Warfare) ء رھبند گیش ء گیوار کت انت۔ ایشی ء تہا چار شنگی ء ہمار رھبند کار مرز کنگ بوت انت کہ چا گردی ساپجاری ء پٹ ء پول ء رد ء بند داتگ ات انت۔ سمائی جنگ ء یک اہمیں ء بنکی رھبندے اش ات کہ سمائی ضرورت ء نزوریاں شوہازگ بہ بنت ء اشاں پہ وتی مقصد ء مراد ء کار بندگ بہ بنت۔ اے راہ ء رھبندانی تہا دشمن ء رھپینگ، دروغیں حبر شنگ کنگ، دشمن ء ردی، نزوری ء ایشی ء پروش ء سک باز مزن پیشد ارگ ء ہمے وڑیں دگہ بازیں ساپجاری راہ ء رھبند ہواراں ات۔

سمائی زانتکاراں لشکر ء ہم ہما کرد پیشد اشسد ت کہ آنچونائیں زند ء پیشد ارگ ء ات انت۔ بزاں مردمانی ذہنی جھیر ء ہانی سوب اشانی چا گردی، ہمک روچی ء سیاسی حالات میں شوہاز کنگ ء بدل ء اے گپانی ذمیواری اش یک شخصے ء جند ء ایشی ء حانوادگی چست ایر لیک ات انت۔

گالشون

psychology	نفیات	سما پجاری	1
psychological method	نفیاتی طریقہ	سمائی راہبند	2
psychie	نفیات	سما	3
psycho-specialist	ماہر نفیات	سمازانت	4
psychological complex	نفیاتی الجھن	سمائی گٹ	5
psychologist	نفیات دان	سما پجار	6
clinical psychology	کلینکی نفیات	درمانجاسی سما پجاری	7
sociology	عمرانیات	چاگرد پجاری	8
anthropology	بشریات	مردم پجاری	9
hypnotism	چپناٹزم	داب گجگ	10

reflex arc	انعکاسی قوس	کمانیں پدگوانک	11
neuro	اعصاب	رسک	12
pineal gland	پینل غدود	آپونگیس پینل	13
biology	حیاتیات	زند پجاری	14
physiology	عضویات	اندام پجاری	15
neurology	عصبیات	رسک پجاری	16
nerve impulse	عصبی لہر	رسکی چول	17
reaction time	مدت رد عمل	پدکرد وهد	18
colour vision	رنگ بصری	رنگ دید	19
physio-specialist	ماہر عضویات	اندام زانت	20
psycho-physics	نفسی طبیعیات	سمافزکس	21
structural psychology	ترکیب پسند نفسیات	هڈ بندی سما پجاری	22
introspection	مشاہدہ باطن	تہہ چاری	23
differential psychology	انفرادی تفریق کی نفسیات	جنددگری سما پجاری	24
association	تلازم	سماہمی	25

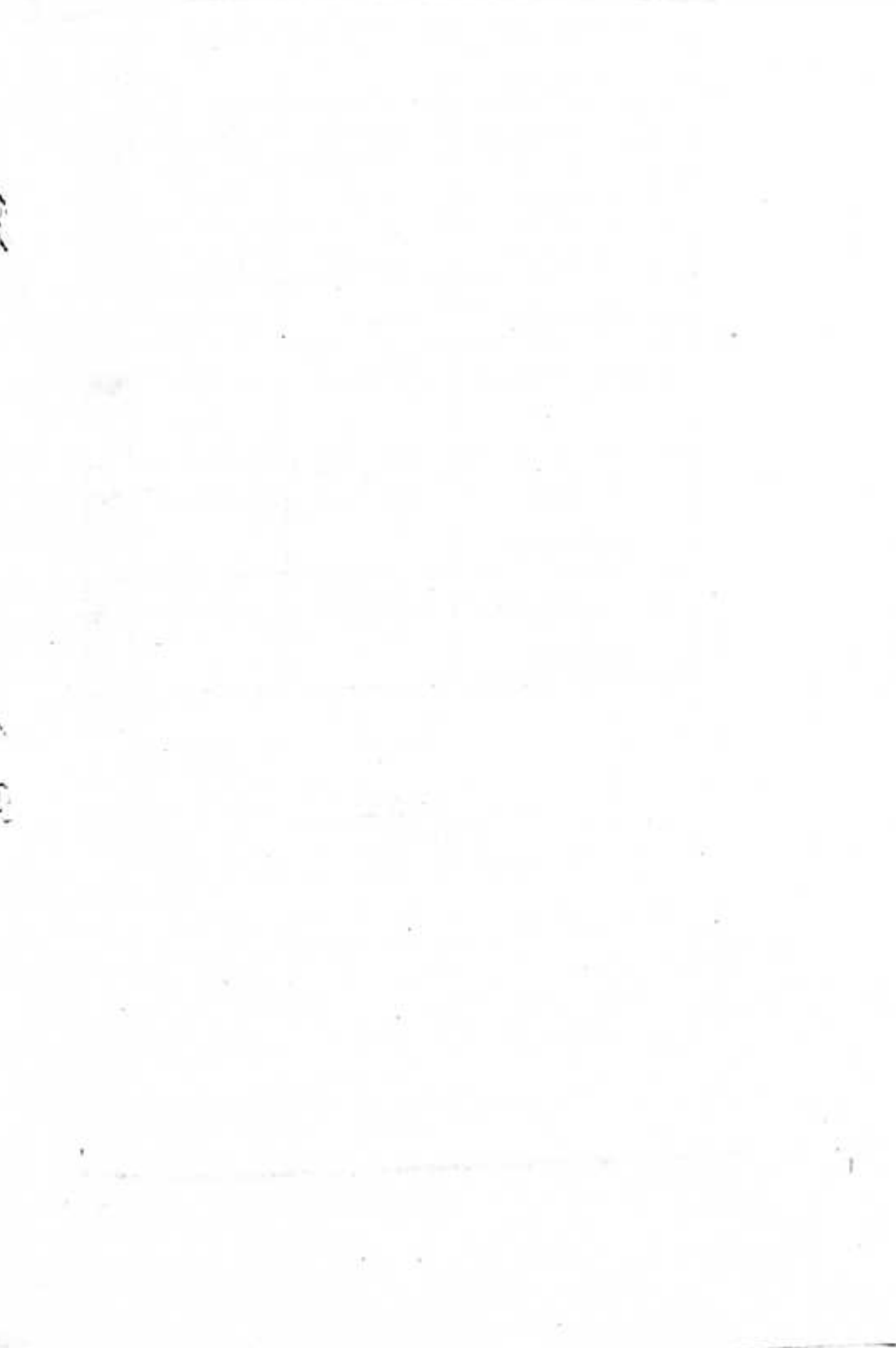
functional psychology	تفاعل پسند نفسیات	کارکردی سما پجاری	26
behavioural psychology	کرداریت پسند نفسیات	رفتاری سما پجاری	27
gestalt psychology	تشکلی نفسیات	دروشی سما پجاری	28
psychoanalysis	تحلیل نفسی	سماپولی	29
unconscious	لاشعور	اندر سما	30
conscious	شعور	پدر سما	31
cognitive psychology	وقوفی نفسیات	زانشی سما پجاری	32
existential psychology	وجودیت پسند نفسیات	جند چاری سما پجاری	33
humanistic psychology	انسانیت پسند نفسیات	انسان دوستی سما پجاری	34
ego	انا	من	35
industrial psychology	صنعتی نفسیات	صنعتی سما پجاری	36
consumer psychology	نفسیات صارفین	گراکی سما پجاری	37

social psychology	معاشرتی نفسیات	چاگر دی ساپجاری	38
psychology of crime	نفسیات جرائم	ڈوہداری ساپجاری	39
educational psycholog	تعلیمی نفسیات	وانگ زانگی ساپجاری	40
children psychology	بچوں کی نفسیات	چکانی ساپجاری	41
psychological measurement	نفسیاتی پیمائش	سامائی کچ	42
counselling psychology	مشاورتی نفسیات	شو رسلاھی ساپجاری	43
developmental psychology	انسانی نشوونما کی نفسیات	رشت رومی ساپجاری	44
social worker	سماجی کارکن	چاگر دکار گشاد	45
analytical psychology	خودتحلیلی نفسیات	ساپریسی	46
non-directive method	غیر ہدایتی طریقہ	بے شوینیں راہبند	47

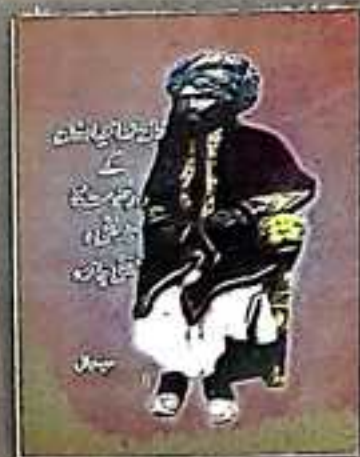
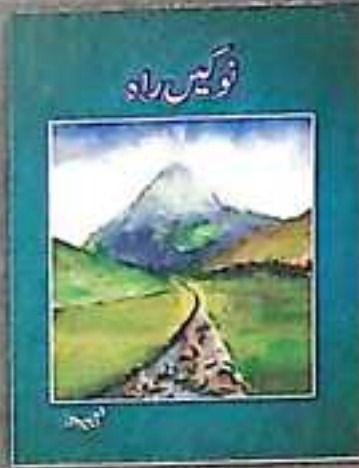
rational emotive therapy	عقلی جذبی نفسی علاج	عقلی جوڑگی سمائی علاج	48
eclectic approach	مخلوط طریقہ کار	ھواریں راھبند	49
psychological assessment	نفسیاتی جانچ	سمائی چکاس	50
physiological psychology	عضویاتی نفسیات	اندائی سماپجاری	51
comparative psychology	تقابلی نفسیات	شینی سماپجاری	52
medical psychology	طبی نفسیات	درمانی سماپجاری	53
environmental psychology	ماحولیاتی نفسیات	چپ چاگردی سماپجاری	54
organisational psychology	تنظیمی نفسیات	گلی سماپجاری	55
biological	حیاتیاتی	زندمانی	56
autonomic nervous system	خودکار اعصابی نظام	وت کاریں رسکی رھبند	57

perceptual constancy	ادراکی استقامت	زانشتی پابرجاھی	58
egocentricism	انا مرکزیت	من سرچمگی	59
calories	حراره	توان	60
thyroid gland	ورقی غدود	تهداریس آپینک	61
sociology expert	ماہر عمرانیات	چاگردزانت	62
role confusion	کرداری انتشار	کردی شنک شاگی	63
military psychology	فوجی نفسیات	لشکری سماہجاری	64
psychological warfare	نفسیاتی جنگ	سائی جنگ	65

بلوچی اکیڈمی لہتمیں نوک چھاپ بوئگیں کتاب

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ